

Прилагане на
Стратегическия план за
действие за
възстановяване и опазване
на Черно море:
1996-2001

Доклад
на
Комисията за опазване на Черно море от замърсяване

Иstanbul, Турция

2002

Съдържание

I. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТО: СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ЧЕРНО МОРЕ	I—4
II. ОСНОВА ЗА СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ	II—7
A. Принципи	II—7
B. ШИРОКООБХВАТНО СЪТРУДНИЧЕСТВО	II—13
III. ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ	III-15
A. НАМАЛЯВАНЕ НА ЗАМЪРСЯВАНЕТО	III-15
<i>a) Наземни източници на замърсяване</i>	<i>III-15</i>
<i>б) Замърсяване постъпващо от въздуха</i>	<i>III-18</i>
<i>в) Точкови източници с висок приоритет</i>	<i>III-18</i>
<i>г) Управление на точковите източници</i>	<i>III-18</i>
<i>д) Замърсяване от плавателни съдове</i>	<i>III-18</i>
<i>е) Замърсяване от дъмпинг</i>	<i>III-18</i>
<i>ж) Управление на отпадъците</i>	<i>III-18</i>
<i>з) Трансграничен пренос на опасни отпадъци</i>	<i>III-18</i>
<i>и) Оценка и мониторинг на замърсителите</i>	<i>III-18</i>
B. УПРАВЛЕНИЕ НА ЖИВИТЕ РЕСУРСИ	III-18
<i>a) Ресурси със стопанско значение</i>	<i>III-18</i>
IV. ОПАЗВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ	IV-18
V. ОПАЗВАНЕ НА ХАБИТАТА И ЛАНДШАФТА	V-18
A. УСТОЙЧИВО ЧОВЕШКО РАЗВИТИЕ	V-18
<i>a) Оценка на въздействието върху околната среда</i>	<i>V-18</i>
<i>б) Интегрирано управление на крайбрежните зони</i>	<i>V-18</i>
<i>в) Развитие на устойчиви аквакултури и туризъм</i>	<i>V-18</i>
<i>г) Привличане на обществеността при взимане на екологични решения</i>	<i>V-18</i>
VI. НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАНОВЕ ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ЧЕРНО МОРЕ VI-18	
VII. ФИНАНСИРАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ	VII-18
A. ФИНАНСИРАНЕ НА ДЕЙСТВИЯ, ДОГОВОРЕНИ В НАСТОЯЩИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ	VII-18
B. СПЕЦИФИЧНИ ДОГОВОРЕНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ	VII-18
<i>a) Предпроектното проучване за Черноморски екологичен фонд</i>	<i>VII-18</i>
VIII. ДОГОВОРЕНОСТИ ЗА БЪДЕЩО СЪТРУДНИЧЕСТВО	VIII-18
IX. РЕЗОЛЮЦИЯ ОТ СРЕЩАТА НА МИНИСТРИТЕ, ОТГОВОРНИ ЗА ОПАЗВАНЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ДОГОВАРЯЩИТЕ СЕ СТРАНИ ПО КОНВЕНЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЧЕРНО МОРЕ ОТ ЗАМЪРСЯВАНЕ ОТНОСНО ИЗМЕНЕНИЯТА НА СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЧЕРНО МОРЕ	IX-18
X. ПРИЛОЖЕНИЯ	X-18

Увод

Регионалното сътрудничество в Черно море, подпомагано от Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване (1992 г., Букурещ), Министерската декларация за опазване на Черно море (1993 г., Одеса) и Стратегическия план за действие за възстановяване и опазване на Черно море (1996 г., Истанбул), с всяка изминала година става все по-силно и целенасочено.

Анализът на прилагането на СПДЧМ, предприет от Черноморската комисия за периода 1996 - 2000 г., препотвърждава валидността на принципите, на чиято основа е създаден Стратегическият план за действие за Черно море, и правилността на политическите мерки, които трябва да бъдат приложени за опазване и възстановяване на Черно море от замърсяване. Докладът “Състоянието на околната среда на Черно море. Натиск и тенденции” ясно показва първите признаци на възстановяване на екосистемата.

Петгодишният опит (1996- 2000) г. на Комисията за опазване на Черно море от замърсяване в прилагането на Стратегическия план за действие за Черно море показва, че черноморските страни бавно, но сигурно се доближават до целите на Букурещката конвенция и Стратегическия план за действие за Черно море, въпреки че са били прекалено амбициозни при определяне на времевата рамка. По препоръка на Черноморската комисия министрите на околната среда на Договарящите се страни по Букурещката конвенция одобриха промените в графика на СПДЧМ на 14 юни 2002 г. в София, България.

Политическите мерки в СПДЧМ далеч надхвърлят самото опазване от замърсяване и са насочени към устойчиво развитие на хората в черноморските страни. В съответствие с принципите на СПДЧМ, черноморските държави следват басейновия подход, който е подпомогнат и от Европейската комисия чрез Министерската декларация (Брюксел, 2001 г.) и нейната Специална група ДАБЛАС.

Черноморската комисия продължава да работи за пълното прилагане на Стратегическия план за действие за Черно море. Черноморската комисия възнамерява да ревизира Букурещката конвенция и Стратегическия план за действие за Черно море преди следващата министерска среща през 2007 г. с цел да разшири обхвата на Конвенцията и напълно да инкорпорира устойчивото човешко развитие в регионалното сътрудничество.

Обяснителни бележки

Стратегическият план за действие за възстановяване и опазване на Черно море (СПДЧМ) е изготвен с подкрепата на Екологичната програма за Черно море с цел прилагане на политическите мерки от Одеската министерска декларация, 1993 г. и е подписан от министрите на околната среда на черноморските държави на 31 октомври 1996 г. Абициозните цели, заложи в този документ, далеч надхвърлят опазването на Черно море от замърсяване. Планът приема устойчивото развитие на населението от крайбрежието като основен принцип, като има предвид социално-икономическите последици от опазването на околната среда и възстановяването на екосистемата.

Оценката на прилаганите политически мерки и резултати за петгодишния период (1996-2001 г.) предоставя ясни и конкретни отговори на следните въпроси:

- Какво е направено на национално и регионално ниво с цел прилагане на СПДЧМ?
- Какви основни пречки или причини за забавяне процеса на прилагане на СПДЧМ изпитват черноморските страни?
- Какви действия на регионално ниво са необходими с цел да се подпомогне прилагането на СПДЧМ от черноморските страни?

Анализът на прилагането на Стратегическия план за действие за Черно море, 1996-2001 г. е базиран на националните отговори на Въпросника, подготвен от Постоянния секретариат на Черноморската комисия и одобрен от Консултативните групи и самата Черноморска комисия.

За всеки член от Стратегическия план за действие за Черно море е направено кратко изложение на постиженията, проблемите и необходимите действия. Оформлението на Доклада следва структурата на Стратегическия план за действие за Черно море. Техническата информация за предприетите мерки и бъдещите действия, събрана от националните отговори на Въпросника, е представена в Приложения към настоящия Доклад.

На база на заключенията, са подготвени необходимите изменения на графика на СПДЧМ, които са одобрени от Черноморската комисия и подписани от министрите на околната среда на черноморските страни на 14 юни 2002 г.

I. Предизвикателството: Състоянието на околната среда на Черно море

Стратегическият план за действие за Черно море изисква от Договарящите се страни по Букурещката конвенция да предприемат всички необходими политически и управленски мерки за възстановяване и опазване на околната среда на Черно море от продължаващата деградация на екосистемите му и от неустойчивото ползване на природните му ресурси. Националните и международни усилия, насочени към намаляване или премахване на основните екологични заплахи за Черно море, са открити в Трансграничния диагностичен анализ през 1996 г., и са довели до известен напредък, въпреки че не са смекчили напълно последствията от минал и настоящ натиск върху околната среда на Черно море.

1. *Черноморската екосистема продължава да бъде заплашвана от внасянето на определени замърсители, особено биогенни елементи. Биогенните елементи навлизат в Черно море от източници, разположени на сушата и в частност чрез реките. Над половината от притока на биогенни елементи се дължи на р. Дунав. Евтрофикацията е феномен, който се проявява в обширни части от Черно море и би трябвало да безпокои страните от черноморския басейн.*

Идентифицирана в Трансграничния диагностичен анализ на Черно море като една от основните заплахи за околната среда на Черно море, евтрофикацията все още остава приоритетен проблем за Черно море. Докладваната тенденция на леко намаляване все още не е достигнала устойчиво ниво. Поради това, стратегия за целия басейн за намаляване внасянето на биогенни елементи в Черно море обедини усилията на крайбрежните държави и на континенталните държави във водосбора на Черно море. Този ангажимент към намаляването на биогенните елементи и приоритетните замърсители е изразен в Брюкселската министерска декларация, ноември 2001 г. Меморандумът за разбирателство между Черноморската комисия и МКОРД инициира сътрудничество между двете комисии и акцентира върху мерките за намаляване на замърсяването в дунавския и черноморски басейни.

2. *Вливането на незадоволително пречистени канални води до присъствието на микробиологични замърсители, представляващи заплаха за общественото здраве и в някои случаи поставя бариери пред развитието на устойчив туристически сектор и на аквакултурите.*

Бактериологичното замърсяване, което е резултат от внасянето на недостатъчно добре пречистени отпадъчни води се среща все по-рядко и има по-скоро локален характер, поради подобрения в общинския сектор в Румъния и България. Известен напредък е постигнат в Украйна, Руската федерация и Турция. По-слабо видими промени са настъпили в Грузия. Бактериологичното замърсяване представлява заплаха за човешкото здраве и поставя бариери пред развитието на устойчив туризъм и аквакултури, но продължава да засяга социално-икономическото развитие на населението по крайбрежието, което допълнително се затруднява от икономическите условия на икономите в преход на крайбрежните страни .

3. *В допълнение, внасянето на други вредни вещества, и специално нефт, продължават да заплашват черноморската екосистема. Нефтът навлиза в околната среда в резултат на аварийни или експлоатационни изпускания от плователни съдове а също така и от източници, базирани на сушата. Почти половината от внесените нефт от дейностите, разположени на сушата, постъпва в Черно море през р. Дунав.*

Очакваното двойно увеличение на транспорта на нефт в Черно море предизвиква остра нужда от прилагане на необходимите предпазни мерки като аварийни планове, укрепване на капацитета на властите, които трябва да реагират в такива ситуации, подобряване на помощните и спасителни операции и др. Проектът на Аварийен план за действие за Черно море в момента се договаря

между черноморските държави и се очаква да бъде одобрен от Черноморската комисия през 2003 г.

4. *Нещо повече, интродуцирането на чуждестранни видове при изхвърляне на баласта на плователни съдове сериозно е увредило черноморската екосистема и представлява заплаха за съседните Средиземно и Каспийско море.*

Опустошаващото въздействие на *Mnemiopsis leydei* върху рибните ресурси на Черно и Азовско море ясно доказва потенциалната заплаха от екзотичните видове и показва уязвимостта на уникалната черноморска екосистема при биологично замърсяване. Рибарският сектор е почти сринат поради разрушителното въздействие на този хищник върху рибните запаси и върху екосистемата на Черно море. Скорошната инвазия на *Beroe ovata*, естествен неприятел на *Mnemiopsis leydei*, предлага първите положителни признаци за подобряване на ситуацията.

5. *Неадекватното управление на ресурсите и, в частност, неадекватната политика по отношение на риболова и управлението на крайбрежната зона продължава да преняства устойчивото развитие на Черноморския регион. Повечето рибни запаси в Черно море, вече подтиснати в резултат на замърсяването, са били прекомерно експлоатирани или са заплашени от прекомерна експлоатация; много крайбрежни райони са увредени в резултат на ерозия и неконтролирано урбанистично и промишлено развитие, включващо съответните строителни дейности. Следователно, съществува сериозен риск за загуба на ценни хабитати, ландшафт и в крайна сметка – биологично разнообразие и продуктивност на черноморската екосистема.*

Като се вземе предвид наличието на национално рамково законодателство, международните задължения на черноморските страни по многобройни конвенции и по СПДЧМ, както и нивото на обществена ангажираност, сериозният риск от загуба на ценни хабитати и ландшафти и в крайна сметка на биологичното и ландшафтно разнообразие и продуктивност на екосистемите се смекчава до известна степен. По-сериозният проблем се поражда от невъзможността на черноморските страни да възстановят ценните хабитати, ландшафти и биоразнообразие, което е свързано със значителни инвестиции за борба с ерозията и защита на бреговете. Неадекватните ресурси - управленски и финансови и икономическите и социални проблеми са взаимосвързани. Местните власти в повечето от черноморските страни нямат необходимия персонал и оборудване и не са в състояние ефективно да налагат действащото национално екологично законодателство.

6. *Горните съображения водят до предположения, че процесът на деградация на Черно море е необратим. Все пак, екологичният мониторинг, провеждан през последните 4-5 години, отразява осезаемо и продължаващо подобрение на състоянието на някои определени компоненти от черноморската екосистема. Това подобрение се оказва непряк резултат от намалената икономическа активност в региона, и до определена степен от предпазните мерки, взети от правителствата. Предизвикателството, пред което е изправен регионът, е да се осигури здравословна черноморска околна среда по време, когато се цели и икономическо възстановяване и по-нататъшно развитие.*

Признаците на подобряване състоянието на околната среда на Черно море стават все по-забележими. Подобна тенденция е установена и за икономиките на крайбрежните страни. Икономическият растеж, отразен в националните статистически данни на черноморските страни за 2000 г., може да доведе до нарастване на натиска върху околната среда на Черно море. Поради това, задачата за осигуряване на здравословна околна среда на Черно море става все по-спешна.

7. *Настоящият Стратегически план за действие е стъпка в процеса на постигане на устойчиво развитие в Черноморския регион. Неговите крайни цели са да даде възможност на населението на Черноморския регион да се радва на здравословна жизнена среда, както в градските, така и в селските райони; да постигне биологически*

разнообразна черноморска екосистема, включваща разнообразни и жизнени естествени популации от висши организми, включително морски бозайници и есетрови риби; и да поддържа поминък, основаващ се на устойчиви дейности като риболов, аквакултури и туризъм във всички черноморски страни.

Даването на възможност на населението от черноморския регион да се радва на здравословна жизнена среда, както в градските, така и в извънградските области; достигане на биологично разнообразие на черноморската екосистема с жизнени естествени популации от висши организми, включително морски бозайници и есетрови риби; и възможността за подпомагане на поминъка, основаващ се на устойчиви дейности като риболов, аквакултури и туризъм във всички черноморски страни са стратегически цели на Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване. Тези амбициозни цели се оказват по-трудни за реализиране, отколкото се очакваше, поради това, че повечето от черноморските държави бяха и продължават да са в условия на икономически преход и социални промени. В същото време, привличането на международна помощ, особено инвестиционния ѝ компонент, е бавен и отнемащ време процес, който изисква задълбочена подготвителна работа, както и промени в националното законодателство за създаването на благоприятен инвестиционен климат.

Всички резултати, отнасящи се до състоянието на околната среда на Черно море са включени в серия от публикации, изготвени в рамките на Екологичната програма за Черно море (Табл. I.1).

Стратегическият план за действие за Черно море изисква постоянна усърдна и всекидневна работа с цел гарантиране на възстановяването на Черно море до състоянието, наблюдавано през 1960те.

II. Основа за съвместни действия

A. Принципи

Принципите, заложи в Стратегическия план за действие за Черно море, са напълно приети от черноморските страни и са въведени в съответното национално законодателство и регулаторна рамка:

Article 8

Ще се прилага концепцията за устойчиво развитие, по силата на която нито се превишава допустимото натоварване на черноморската екосистема, нито се увреждат интересите на бъдещите поколения.

Необходимата законодателна рамка е разработена или е в процес на разработване във всички черноморски страни. Три от Договарящите се Страни - България, Румъния и Турция транспонират европейските директиви и подходи в своето присъединяване към Европейския съюз; Грузия, Руската федерация и Украйна са в процес на хармонизиране на своята екологична политика със законодателната рамка на ЕС.

Article 9

Ще се прилага принципът на превантивност, по силата на който предпазни мерки трябва да се вземат, когато има разумни основания за загриженост, че дадена дейност може да увеличи риска за човешкото здраве, да уврежда живите ресурси и морските екосистеми, да уврежда места за отдих и да пречат друго законосъобразно ползване на морето, дори когато няма крайни доказателства за причинна връзка между дейността и ефекта и по силата на която се изисква по-голяма предпазливост, когато информацията е несигурна, недостоверна или неадекватна.

Въпреки че е широко признат в черноморския регион, прилагането на принципа на превантивност е все пак възпрепятствано от икономическите условия в черноморските страни. По-конкретно, икономиките в преход въздействат в еднаква степен и на механизмите за налагане на законодателството, и на устойчивото развитие и т.н.

Article 10

Ще бъдат предприети предварителни действия, такива като аварийно планиране, оценка на въздействието върху околната среда и стратегическа екологична оценка (включваща оценка на екологичните последици от правителствената политика, програми и планове).

Оценката на въздействието върху околната среда, аварийните планове, ефективността на стратегическата екологична оценка (включваща оценка на последиците за околната среда от правителствената политика, програми и планове) постепенно стават общоприета практика в черноморските страни. Оценката на въздействието върху околната среда се налага от националното законодателство във всички черноморски държави. Проектът на "Аварийен план за действие към Протокола за сътрудничество при борбата със замърсяването на морската околна среда на Черно море с нефт и други опасни вещества в извънредни ситуации" е изпратен до всички страни за национално съгласуване през 2002 г.

Article 11

Ще бъдат предприети предварителни действия, такива като аварийно планиране, оценка на въздействието върху околната среда и стратегическа екологична оценка (включваща оценка на екологичните последици от правителствената политика, програми и планове).

Значението на използването на чисти технологии или изваждането от употреба на високо отпадни или генериращи отпадъци технологии не бива да се подценява. Динамичната и водена от пазарните принципи икономика, една от целите на повечето черноморски страни, изисква пълно прилагане на икономическите инструменти за устойчиво развитие.

Article 12

Използването на икономически инструменти, подкрепящи устойчивото развитие ще се поощрява чрез, освен всичко друго, прилагането на икономически стимули за въвеждане на екологосъобразни технологии и дейности, прекратяване на субсидиите, които поддържат продължаването на не екологични технологии и дейности, въвеждане на потребителски такси и на принципа „замърсителят плаща“, а също и прилагане на остойностяване на природните ресурси и околната среда.

Икономическите инструменти са станали неразделна част от екологичната политика и управление – в частност, въвеждането на потребителски такси и на принципа замърсителят плаща. Общ проблем за черноморските страни е неадекватното финансово разпределение на тези приходи. В повечето случаи тези финансови ресурси не се инвестират в опазване на околната среда, възстановяване или консервационни мерки. С изключение на Турция прилагането на икономически стимулатори не се прилага на практика, въпреки че законодателството на черноморските страни съдържа съответните разпоредби.

Article 13

Съображенията за околна среда и здраве ще залегнат в политиката и във всички, отнасящи се до това секторни планове, като тези засягащи туризма, градоустройственото планиране, земеделието, промишленото развитие, рибарството и аквакултурите.

Съображенията за околна среда и здраве са отразени във всички свързани с тези въпроси политики и секторни планове, като: развитие на туризма, оценка на въздействието върху околната среда и друго законодателство. Практическото прилагане и налагане на действащото законодателство и регулаторните норми се затруднява от ниските доходи на местното население, неадекватното оборудване и персонал в контролиращите агенции и други икономически фактори.

Article 14

В очакване на решаването на въпросите с морските граници в региона, ще се търси тясно сътрудничество между черноморските страни в приемането на временна уредба, улесняваща възстановяването и опазването на екосистемата на Черно море и устойчивото управление на неговите ресурси.

Като се има предвид, че въпросите с морските граници все още не са напълно решени за Черно море, въпросите на възстановяването и опазването на Черно море се улесняват от двустранни споразумения и от участието в регионалните проекти на ГЕФ и ТАСИС, НАТО и МААЕ и др.

Article 15

Ще се подкрепя сътрудничеството между всички страни от черноморския басейн, и в частност между черноморските крайбрежни страни и страните от басейна на р. Дунав.

Сътрудничеството между всички черноморски крайбрежни страни успешно се подпомага от: Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване; двустранното сътрудничество между черноморските страни; многостранното сътрудничество в рамките на Черноморското икономическо сътрудничество; междуправителственото сътрудничество при помощни и спасителни операции, контрола на състоянието на пристанищата; и други свързани с това споразумения и договарености.

Брюкселската министерска декларация, 2001 г. и Меморандумът за разбирателство за сътрудничество между Черноморската комисия и Международната комисия за опазване на река Дунав, 2001 г. създават условия за сътрудничество в целия черноморски басейн. Специалната група Дунав - Черно море и Съвместната техническа работна група Черно море - Дунав са създадени през 2002 г. с цел прилагане на горепосочените политически документи.

Article 16

Ще се подкрепя включването на всички заинтересовани страни в изпълнението на настоящия Стратегически план за действие чрез, освен всичко друго, определяне на потребителски права и права на собственост.

Заинтересованите страни в процеса на прилагане на СПДЧМ включват разнообразие от заинтересовани групи, в това число правителства, международни организации на донорите, финансови институции, бизнеса, корабни компании, обществеността, НПО, преподаватели и др. Сътрудничеството между различните сектори не винаги е адекватно на национално и регионално ниво и следователно е необходимо създаването на национални и регионални механизми за прилагането на СПДЧМ.

Article 17

Ще се подкрепя прозрачността и участието на обществеността, чрез широко огласяване на информация за работата, предприета за възстановяване и опазване на Черно море, и чрез признаване и упражняване на правото на участие на обществеността, включително заинтересованите страни, в процеса на вземане на решения и на изпълнение на настоящия Стратегически план за действие.

Закъснялото създаване на Постоянния секретариат на Черноморската комисия (октомври, 2000 г) затрудни разпространението на информация за предприетата работа в регионален контекст. Информационният поток, по-конкретно относно националните усилия за опазване и възстановяване на екосистемата на Черно море, бе неадекватен и създаде впечатление за много неясна ситуация, отнасяща се до финансирането на регионалните дейности. Други проблеми бяха породени от липсата на важна информация за региона на езиците на черноморските страни.

В следствие от това, регионалната информация не бе предоставена на вниманието на обществеността по подходящ начин, информацията за регионалните дейности в публичния сектор се разпиля и беше трудно да се оцени общата картина.

В същото време, участието на обществеността във взимането на решения по екологични въпроси на национално ниво е ясно формулирано в националното законодателство на всички черноморски страни и става всеобща практика в черноморските страни.

б) Истанбулската комисия

Комисията за опазване на Черно море от замърсяване (наричана по-нататък Черноморската комисия или ЧК) е създадена в съответствие с Букурещката конвенция с цел укрепване на

регионалното сътрудничество между черноморските страни. Една от приоритетните задачи на ЧК е координацията на националните и регионални усилия за прилагане на СПДЧМ.

Article 18

За да се изпълняват съгласуваните действия и политика, наложително е да се подобрят регионалните механизми за сътрудничество между черноморските страни.

ЧК създава функционална институционална структура на национално и регионално ниво, която се състои от самата Комисия и нейните помощни органи, които функционират от името на Черноморската комисия на национално и регионално ниво. Помощните органи на ЧК се състоят от седем Консултативни групи, организирани тематично, като за всяка консултативна група има по един национален координатор, а Центровете по дейности са разположени в и се подпомагат индивидуално от всяка една черноморска страна. (Фиг. 1).

Article 19

Истанбулската комисия и нейните помощни органи, вкл. нейния секретариат, би трябвало да функционират изцяло, в съответствие с Букурещката конвенция, до януари 1997 г. За да се постигне това, черноморските държави са съгласни да осигурят необходимите финансови и други ресурси.

Закъснението в създаването на Постоянния секретариат на Черноморската комисия значително забави в черноморските страни координацията на конкретните практически стъпки, предложени на регионално ниво. Практическата работа на помощните органи на ЧК бе съкратена, въпреки че някои специфични дейности бяха извършени само благодарение на помощта на ГЕФ, ТАСИС и ИМО. Националната подкрепа за помощните органи бе предоставена под формата на участие на национални експерти в разработването на някои основни документи, в това число Трансграничния диагностичен анализ, Доклада за оценка на замърсяването на Черно море, Червената книга на Черно море и др. Някои от тези документи не са разгледани или одобрени от Черноморската комисия, поради което не могат да се приемат на регионално ниво.

Опитът показва, че някои важни аспекти от работата на Черноморската комисия са пропуснати и някои важни документи не са разработени по необходимия начин като правни документи. Поради това, помощните органи на ЧК трябва да бъдат укрепени като се създаде допълнителна консултативна група или ad hoc групи, които да разработват и подготвят за приемане от Черноморската комисия правно-обвързващите и необвързващите документи (декларации, планове за действие, аварийни планове и др.), да улесняват хармонизацията със съответните директиви на ЕС, да разработват и хармонизират регионални критерии за оценка на въздействието върху околната среда, както и да се занимават с други дейности, които са необходими за успешното прилагане на СПДЧМ като канализират изискванията за докладване и обмена на данни с съответствие със същия процес в ЕС и в тясно сътрудничество с Европейската агенция по околна среда.

Article 20

Истанбулската комисия, приела да изпълнява този Стратегически план за действие на своята Втора среща, състояла се в Истанбул на 16-17 септември 1996 г., се приканва да учреди до ноември 1997 г. орган, който да оказва подкрепа за научни проекти и процеси във връзка с изпълнението на този Стратегически план за действие.

Звеното за координация на проекта (ЗКП), което функционираше като временен секретариат в периода 1996-2000 г., координираше свързаните проекти на ПРООН/ГЕФ и финансирането на ТАСИС за Черно море - 1995/1996 и 1996/1997. След създаването на Постоянния секретариат на ЧК и със съдействието, предоставено от ЕС на Черноморската комисия (2002 г.), ЧК пое отново своите координиращи функции от ЗКП. Дейността на ЧК е силно подпомагана от Проекта на ГЕФ/ПРООН за възстановяване на екосистемата на Черно море (2002-2003 г.).

Article 21

Препоръчва се до януари 1997 г. Истанбулската комисия да учреди, на базата на съществуващата в момента структура от работни групи на Екологичната програма за Черно море, помощни органи, които могат да я подпомагат при изпълнението на този Стратегически план за действие.

Поради ограничените финансови ресурси на Черноморската комисия, Консултативните групи трябва да приоритизират своята работа. Първо, трябва да бъдат изпълнявани дейностите с най-висок приоритет, като за това се използват всички налични способи в рамките на установения график. Резултатите трябва да се докладват на Комисията по ефективен начин и навреме.

Article 22

Препоръчва се Истанбулската комисия първоначално да учреди следните Консултативни групи като свои помощни органи, описанието и общите условия за които са дадени в Приложение 1:

- а) Консултативна група по екологичните аспекти и безопасността на корабоплаването, координирана от Център по дейността във Варна, България;*
- б) Консултативна група по мониторинг и оценка на замърсяването, координирана от Център по дейността в Одеса, Украйна;*
- в) Консултативна група по контрол на замърсяването от наземни източници, координирана от Център по дейността в Истанбул, Турция;*
- г) Консултативна група по разработване на общи методологии за интегрирано управление на крайбрежните зони, координирана от Център по дейността в Краснодар, Руска федерация;*
- д) Консултативна група по опазване на биологичното разнообразие, координирана от Център по дейността в Батуми, Грузия;*
- е) Консултативна група по рибарство и други живи морски ресурси, координирана от Център по дейността, Констанца, Румъния и*
- ж) Консултативна група по информация и обмен на данни, координирана от Секретариата на Комисията.*

ЧК създаде шест Консултативни групи и им възложи задачите да подготвят препоръки до ЧК на база на най-добрия наличен регионален и международен опит. Консултативните групи са съставени от националните координатори, представители на националните власти, отговорни за съответния сектор, и допълнителни експерти, съобразно необходимостта.

Основните отговорности и функции на Консултативните групи са дефинирани в Приложенията на СПДЧМ. Тези помощни органи, координирани от центровете по дейности, се подкрепят от националните правителства под формата на подкрепа в натура за Букурещката конвенция и от международни донорски организации, когато е необходимо и подходящо. Заданията за дейността на Консултативните групи се ревизират от Черноморската комисия и ще бъдат завършени през 2002 г.

Подкрепата на националните правителства за Центровете по дейности и за националните координатори не съответстват на задачите, които са им поставени. Поради това е търсена и се търси международна помощ за укрепване на институционалния капацитет на Черноморската комисия и нейните помощни органи.

Article 23

Препоръчва се Истанбулската комисия да прави редовен преглед на състоянието и функциите на Консултативните групи и да разглежда необходимостта от създаване на ad hoc групи за цели, свързани с изпълнението на този Стратегически план за действие.

ЧК ще създаде ясни и прозрачни механизми за информиране на националните власти, международните партньори на ЧК, заинтересованите страни и обществеността за работата и продуктите на Консултативните групи.

Създава се Консултативната група по информация и обмен на данни, координирана от Постоянния секретариат. Центровете по дейности, създадени със средства на ГЕФ за прилагането на ЕПЧМ през 1993-1995 г. и за които се очакваше по-нататъшна подкрепа в натура на национално ниво, координират работата на Консултативните групи в съответствие с работния план на ЧК.

В допълнение ще бъде създадена и ad hoc Консултативна група с цел хармонизиране на националното законодателство с Рамковата директива по водите на ЕС.

Други ad hoc групи могат да се създават, в съответствие с важността и спешния характер на техническите задачи, възложени от Черноморската комисия, и необходимостта от допълнителна специфична експертна помощ.

Article 24.

Препоръчва се Истанбулската комисия да приеме от Звеното за координация на Черноморската програма отговорностите за експлоатация и поддръжка на електронната комуникационна система която е създадена за целите на комуникацията между компонентите на Черноморската институционална мрежа.

След създаването на Постоянния секретариат, през октомври 2000 г. ЧК пое от Звеното за координация на програмата на ГЕФ отговорността за работата и поддържането на електронната комуникационна система, създадена с цел да улесни комуникациите между компонентите на черноморската институционална мрежа. Поради ограничения брой служители и недостатъчно финансиране за Постоянния секретариат на ЧК, Европейската комисия отпусна, поисканата от нея помощ, под формата на безвъзмездна помощ през декември 2001 г. Разработва се Черноморска информационна система, която се очаква да функционира напълно през декември 2002г. Допълнителна помощ за тази дейност се очаква от Проекта на ГЕФ/ПРООН за възстановяване на екосистемата на Черно море.

Работата на Постоянния секретариат е възпрепятствана до известна степен от бавния процес на ратификация на Споразумението за главната квартира между Правителството на Турция и Комисията за опазване на Черно море от замърсяване и от закъсненията на националните вноски в бюджета на ЧК. Екипът на Постоянния секретариат в момента се състои от Изпълнителен директор и служител по мониторинг и оценка на замърсяването. За посрещане на нуждите на ЧК е необходимо съставът на служителите, с необходимия технически опит, да бъде разгърнат в пълна степен.

Article 25

С цел засилване и координация на работата на националните и регионални проучвателни институти, препоръчва се Истанбулската комисия да приеме от Звеното за координация на Черноморската програма отговорностите за механизъм "клирингова къща" за обмен на информация за библиографията, източници на данни и научни програми. В допълнение, препоръчва се на Истанбулската комисия да организира на всеки две години научни конференции по теми, свързани с целите на този Стратегически план за действие. Първата такава конференция да се проведе през юни 1998 г.

Научните конференции са важни за обмена на виждания между учените по остри и фундаментални проблеми на черноморския регион, за обмен на опит и за постигане на договорености по общите подходи в намирането на решения на екологичните проблеми на Черно море. Целите на конференциите трябва да включват подобряване на познанията за състоянието на околната среда на Черно море и за процеса на взимане на решения. Трябва да се търси международна и национална помощ за организиране на редовни конференции и за създаване на механизми "клирингова къща" за обмен на библиографска информация, източници

на данни и изследователски програми. Първата библиография на научните публикации в черноморския регион е публикувана през 1998 г.

Б. Широкообхватно сътрудничество

Article 26.

Черноморските страни заедно и поотделно ще насърчават следното:

а) Подобрена координация между регионалните органи, които съдействат за възстановяването и опазването на черноморската екосистема и устойчивото развитие на черноморските ресурси. Тези органи включват Истанбулската комисия и нейните помощни органи, Черноморското икономическо сътрудничество (ЧИС), Парламентарната асамблея на Черноморското икономическо сътрудничество (ПАЧИС), бъдещата Черноморска комисия по риболова и Форума на неправителствените организации.

Постоянният секретариат установи механизъм и процедури за сътрудничество с други регионални органи, като създаде “статута на наблюдател към Черноморската комисия”. Статут на наблюдател бе даден на редица международни организации, в това число ЧИС, ГЕФ, ПРООН, ЮНЕП, МКОРД, Контрол състоянието на пристанищата, ЕС, Мрежата на черноморските НПО и др.

Друг инструмент за укрепване на регионалното сътрудничество беше създаден посредством не един Меморандум за разбирателство (МР). МР между ЧК и МКОРД беше договорен и подписан през 2001 г. МР между Секретариатите на АССОВAMS and ЧК беше подписан на 14 юни 2002 г. МР между ЧК и ЕАОС е в процес на договаряне и се очаква също да бъде подписан до края на 2002 г.

Тъй като черноморските държави са Договарящи се страни по голям брой световни, европейски и регионални конвенции и споразумения, отнасящи се до въпроси, с които се занимава Букурещката конвенция, Постоянният секретариат ще установи необходимото сътрудничество със съответните техни изпълнителни органи и мрежи.

б) Важно място сред задачите на Черноморската комисия заема тясното сътрудничество между регионалните правителствени органи и Форума на НПО чрез прозрачност на процеса на преговори, широко разпространена наличност на информация и документи, и където е подходящо - открит достъп до срещите. Всяка НПО, с доказани възможности да работи по регионалните проблеми, може да кандидатства за получаване статут на наблюдател, съгласно действащите критерии и процедури. Като правило, регионалните програми включват НПО компоненти и програми за малки грантове, насочени към подпомагане дейностите на НПО на регионално и локално ниво. Нов транш от малки грантове ще бъде обявен в рамките на Проекта на ГЕФ за възстановяване на екосистемата на Черно море

в) Тясна координация на дейностите на донорите, включително многостранни финансови институции, Европейския съюз, двустранни агенции за помощ и частни фондации, в техния стремеж да осигурят финансиране на проекти и политики, идентифицирани в този Стратегически план за действие, и които да се доразвият в националните стратегически планове за действие за Черно море .

Подкрепата, която донорите са предоставили на Черноморската комисия от подписването на Букурещката конвенция, включва безвъзмездна помощ и техническа помощ от ГЕФ, ПРООН, ЮНЕП, Европейската комисия, ТАСИС, ФАР, отделни правителства и др. В черноморския регион бе стартирана партньорска програма на ПРООН/Световна банка. Инициативата на ЕК и създаването на Специалната група ДАБЛАС са насочени конкретно към инвестиционния

компонент на прилагането на СПДЧМ и Националните стратегически планове за действие за Черно море (Табл. II).

г) *Тясно сътрудничество с релевантните международни организации, включително агенциите на ООН и международни неправителствени организации при изпълнение на този Стратегически план за действие.*

Тясното сътрудничество с агенциите на ООН, Европейската комисия и други свързани с нея агенции, регионални морски конвенции и международни НПО продължава да бъде улеснявано в процеса на прилагане на СПДЧМ.

Article 27.

Международните споразумения, съответстващи на целите на настоящия Стратегически план за действие, ще се изпълняват от всяка черноморска страна и където това е подходящо или не е направено до сега, се препоръчва черноморските страни да обсъдят ратифицирането или присъединяването към такива споразумения. Би трябвало също така да се отдели внимание на изпълнението на други съответстващи международни инструменти.

Тясното сътрудничество с агенциите на ООН, Европейската комисия и други свързани с нея агенции, регионални морски конвенции и международни НПО продължава да бъде улеснявано в процеса на прилагане на СПДЧМ.

III. Политически действия

Article 28.

Имайки предвид необходимостта от пълно изпълнение на Букурещката конвенция и Одеската декларация, резултатите от оценката на изпълнението на Одеската декларация и Трансграничния диагностичен анализ, ще бъдат изпълнени следните политически действия.

A. Намаляване на замърсяването

a) Наземни източници на замърсяване

Реки

Article 29.

Стратегия за басейна на Черно море, договорена с всички страни, разположени в басейна на Черно море, ще бъде разработена, за да се обърне внимание на проблема с еутрофикацията в Черно море. Цел на стратегията ще бъде да се договори прогресираща серия стъпки за намаляване на натоварването с биогенни елементи, докато се постигнат съгласуваните цели по отношение качеството на водите. От такава басейнова стратегия може да се изисква да осигури намаляване на внасянето на други замърсители в Черно море, в частност нефт.

Заплахите и последствията от еутрофикацията са основен проблем за Черно море и са широко признати от черноморски държави, а националните екологични стратегии включват мерки за борба с внасянето на биогенни елементи. Внасянето на биогенни елементи от речните течения представлява най-значимият източник на тези елементи за Черно море.

Дългосрочната цел за възстановяване на околната среда на Черно море е идентифицирана от съвместната дунавско-черноморска работна група през 1998 г. Тя формира основата за проекта на ГЕФ, обхващащ целия басейн на Дунав и Черно море. Дългосрочната стратегическа цел е постигането на екологичен статус на Черно море, който е възможно най-близък до този от 1960те, когато естествените условия не са били нарушавани в значителна степен. Като средносрочна цел черноморските страни изразяват своето намерение да не увеличават заустването на замърсители с развитието на икономическия растеж.

Въпреки че само три от крайбрежните черноморски държави (България, Румъния и Украйна) принадлежат към басейна на река Дунав, въздействието върху морската околна среда на големи количества внесени замърсители от водите на река Дунав и неблагоприятният ефект върху най-продуктивната част от черноморския шелф индиректно оказват влияние върху морската околна среда на всички недюнавски държави. Това в особена степен е валидно за въздействието върху проходните видове риби и други живи морски ресурси. България, Румъния и Украйна са договарящи се страни по Конвенцията за опазване на река Дунав.

Националните усилия за намаляване на еутрофикацията се подкрепят от международното сътрудничество по редица проекти на ГЕФ и ЕС, инициирани за територията на Черноморската конвенция, инвестиционни програми на Световната банка и ЕБВР (Табл. III.A.1). Изпълняват се следните национални и важни регионални проекти и програми:

- ГЕФ – Изготвяне на Стратегически план за действие за басейна на река Днепър и на прилагачи механизми (Беларус, Руска федерация, Украйна),
- ГЕФ – Програма за намаляване на замърсяването на Дунав
- Национална програма за възстановяване на околната среда в басейна на река Днепър и подобряване качеството на питейните води, Украйна

В рамките на проекта ПРООН/ГЕФ, част Б, черноморските страни са разработили или изготвили проекти на национални планове/мерки за намаляване внасянето на биогенни елементи в Черно море през 2000 г., както следва:

България	не е отговорила
Грузия	не е отговорила
Румъния	в рамките на процеса за присъединяване към ЕС
Руска федерация	в рамките на съществуващи федерални програми
Турция	не е отговорила
Украйна	в рамките на Националната програма за опазване и възстановяване на Азовско и Черно море, 2001- 2011 и други програми за речни басейни или секторни програми.

Няма съмнение, че само конкретните действия на национално ниво, чрез ефективно сътрудничество с всички засегнати сектори (общински, селскостопански, промишлен и др.) и всички страни в басейна на Черно море ще доведат до устойчиви в дългосрочен план резултати.

Регионалният план за намаляване на биогенните елементи, изготвен с подкрепата на ЕПЧМ, не е съгласуван на национално ниво и не е одобрен от Черноморската комисия. Не е иницириран редовен процес на докладване за напредъка в прилагането на мерки за намаляване замърсяването с биогенни елементи.

Координацията на възстановителните и опазващи мерки за Черно море и река Дунав се осъществява от:

България	Министерство на околната среда и водите
Румъния	Министерство на водите и опазването на околната среда
Руска федерация	Министерство на природните ресурси
Турция	Министерство на околната среда
Украйна	Министерство на околната среда и природните ресурси

С цел подобряване на координацията между Международната комисия за опазване на река Дунав и Черноморската комисия, през ноември 2001 г. в Брюксел е подписан Меморандум за разбирателство.

Сътрудничеството с дунавските страни допълнително се улеснява от рамката на Специалната група ДАБЛАС, създадена за прилагането на Министерската декларация за сътрудничество в басейна Дунав - Черно море, Брюксел, 2001.

В черноморските страни, спазването на максимално допустимите зауствания и стандарти се приемат за качествени цели. Те се изчисляват за всеки воден обект. България, Румъния и Турция трябва да спазват изискванията на Директивата за нитратите и РДВ.

Като се вземат предвид празнотите в познанието при оценката на състоянието на слоевете в Черно море, наситени със сероводород, важно е да се подкрепи проучване на този проблем и неговата връзка с процеса на еутрофикация. Това проучване трябва да се концентрира върху феномените на формите на живот в наситените със сероводород слоеве на водната колона.

Изпълнението на международните проекти, свързани с проблемите на Черно море, трябва по-добре да се координира на регионално ниво. Световната международна оценка на водите, дейност иницирирана от ПРООН/ГЕФ и насочена към определяне на регионалните приоритети, трябва да бъде предоставена и съгласувана с регионалните органи. Координацията с ЮНЕП също трябва да бъде подобрена и от

двете страни. Глобалният план за действие на ООН ще бъде популяризиран още повече чрез тясно сътрудничество с Черноморската комисия. Институционалните мрежи, включително националните координатори, регионалните центрове и т.н. трябва да бъдат в тясна връзка и информирани за дейности от взаимно значение.

Празното в познанието и информацията са явни, особено по отношение на:

- Оценка на текущото състояние на “горещите точки” и инвестициите, необходими за тяхното премахване, управление на отпадъчни води;
- Оценка на дифузните източници на замърсяване, внасянето от реките и атмосферните товари в Черно море;
- Оценка на проблемите с твърдите отпадъци и тяхното управление;
- Оценка на бреговата ерозия и абразия, като се вземе предвид развитието на градовете по бреговете на Азовско и Черно море.

Необходими действия:

- ⇒ **Финализиране, одобряване и прилагане на регионалния план за намаляване замърсяването с биогенни елементи до 2004 г.**
- ⇒ **Подобряване координацията със и между международните проекти, програми, действия, като ЮНЕП, ПРООН, ГЕФ, ЕС и др.**
- ⇒ **Ускоряване разработването на регионални цели и стандарти за качество; търсене на възможност за финансиране на необходимите регионални научни проучвания на внасянето на замърсители и биогенни елементи; както се очаква, Консултативните групи по мониторинг и оценка на замърсяването и по наземните източници ще финализират разработването на качествени цели преди края на 2003 г.**
- ⇒ **Надграждане на Трансграничния диагностичен анализ, като се вземат предвид широкия басейнов подход и последното развитие на европейските стратегии, включително изготвянето на Европейска морска стратегия.**
- ⇒ **Изготвянето на методи, техники и набор от екологични индикатори за оценка на замърсяването, навлизащо от реките, които да бъдат съгласувани от страните в черноморския басейн до 2006 г.**
- ⇒ **Установяване на тясна координация със съществуващите програми за речни басейни, с цел предприемане на конкретни действия за подобряване на екологичното състояние на черноморския басейн като цяло, в духа на Брюкселската министерска декларация, 26 ноември 2001 г. Това сътрудничество трябва да се подкрепя от проекти на ГЕФ, ТАСИС, НАТО, МААЕ и др.**
- ⇒ **Изготвяне и приемане на съвместно одобрена система от индикатори и стандарти за качество в консултации между крайбрежните черноморски страни и дунавските страни.**
- ⇒ **Създаването на система за информационен обмен, която включва инвентаризация на всички съществуващи проучвания на МКОРД, които се отнасят и до проблеми на Черно море.**
- ⇒ **Договаряне на комплект от допълнителни действия с цел постигане на измерими резултати в подобряване състоянието на околната среда на Черно море.**
- ⇒ **Създаване и поддържане на регионална информационна система, която обхваща въпросите, които се отнасят до двете Комисии.**

б) Замърсяване постъпващо от въздуха

Article 31.

По-голямо внимание ще се отдели на въпросите на замърсяването, постъпващо от въздуха, особено тези, засягащи трансграничен пренос, а също и на подходящи мерки за тяхното управление при самия източник. До 1999 г. трябва да бъде предприета начална оценка на величината на проблема.

Според националното докладване, емисиите във въздуха не показват значимо нарастване в черноморските страни (Таблица IIIA.2). На национално ниво екологичните власти събират статистически данни за емисиите. Въпреки това, бяха проведени регионални проучвания за трансграничния пренос на замърсители, за оценка на товарите, постъпващи в Черно море от атмосферата, или за отрицателното въздействие върху биотата и човешкото здраве. Настоящият бавен икономически растеж или застои не представлява заплаха за морската околна среда, като се вземат предвид общата икономическа ситуация и наложеното национално законодателство. Въпреки това, трябва да се изготвят превантивни мерки, за да се избегнат проблеми в бъдеще.

В черноморски страни все още се използва бензин с оловно съдържание, въпреки че постепенно той излиза от употреба. Русия е изразила намерението си за постигане на целите на ЕС по отношение на оловните емисии до 2010 г. Турция прилага икономически стимули, както и правителствени субсидии за насърчаване употребата на безоловен бензин. Като допълнителна мярка, Турция насърчава използването на двигатели, които работят с втечен газ.

Законодателната база за контрол и регулиране на емисиите във въздуха включва основни закони, наредби, правила и процедури. Стандартите за качество на атмосферния въздух и разрешителните за емисии са общо установена практика в черноморските страни.

Институционалната уредба за мониторинг на замърсяването на въздуха е различна за отделните страни: хидрометеорологичните служби (Грузия, Русия и Украйна), екологичните власти (Грузия, Румъния, Украйна и Турция), здравните власти (Турция, Украйна). Редовните оценки на въздействието на замърсяването на въздуха се докладват само от Руската федерация. В региона липсва обмен на информация за трансгранично замърсяване на въздуха (Таблица IIIA.3).

Необходими действия:

- ⇒ **Установяване на тясно сътрудничество със съответните страни по конвенции, по които черноморските страни са договарящи се страни, до 2003 г..**
- ⇒ **Включване на мониторинга на замърсяване от въздуха в Интегрираната програма за мониторинг и оценка на Черно море до 2006 г.**
- ⇒ **Насърчаване прекратяване на употребата на оловен бензин.**
- ⇒ **Сътрудничество с Конвенцията за промяна на климата и Протокола от Киото, Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния и други подходящи конвенции и протоколи, по които черноморските страни са договарящи се страни, с цел насърчаване на тяхното прилагани от черноморските държави.**
- ⇒ **Консултативната група по наземни източници на замърсяване съвместно с Консултативната група по мониторинг и оценка на замърсяването да подготвят предложение за регионална оценка на товарите на атмосферното замърсяване, адресирано до подходящи МФИ и в тясно сътрудничество с гореспоменатите конвенции и СМО до 2004 г.**
- ⇒ **Насърчаване тясното сътрудничество между екологичните и здравни власти в черноморските страни и между институциите, участващи в мониторинг на замърсяване, постъпващо от въздуха, с цел да се получи адекватна информация за изготвянето на**

регулярни оценки на замърсяването, постъпващо от въздуха, и неговото въздействие върху екосистемата на Черно море и човешкото здраве.

- ⇒ Хармонизиране на методите и аналитичните техника за оценка на товарите замърсяване, постъпващи от въздуха, и създаване на система за гарантиране и контрол на качеството.
- ⇒ Насърчаване на междусекторното сътрудничество на национално и регионално ниво с цел гарантиране прилагането на разпоредбите на Букурещката конвенция.
- ⇒ Включване на първоначална оценка на емисиите във въздуха и товарите на замърсяване, постъпващо от въздуха, в проекта за възстановяване на екосистемата на Черно море през 2004 г. Съгласуваните методи за оценка на замърсяването, постъпващо от въздуха, и въздействието върху човешкото здраве да бъдат разработени и установени в рамките на тези проучвания.
- ⇒ Прилагане на система за редовно докладване в съгласуван формат, разработена от Консултативната група по наземни източници на замърсяване, като се започне с емисиите преди 2001 г. Системата да прерастне в регионална база данни за замърсяване, постъпващо от въздуха.
- ⇒ Преследване на хармонизация с директивите на ЕС, доколкото това е възможно.

в) Точкови източници с висок приоритет

Article 32.

Разработен е списък на проекти с висок приоритет (горещи точки) за намаляване изпускането на замърсители. Той ще послужи като основа за разработване на национални стратегии и график във времето за реализиране на съществено намаляване на внасянето на замърсители от горещите точки, в съответствие със съгласуваните цели за качества на водите. Договорена е следната процедура за достигане на такова намаляване до 2006 г.: Всяка черноморска страна, в своя Национален план за действие ще посочи стратегии и срокове за постигане на намаляване на изпусканията от горещите точки, разположени на нейна територия. В случаите, когато (за разлика от промени в политиката или икономическо реструктуриране) са необходими инвестиции, за да се решат проблемите на специфични горещи точки, където е възможно, предиинвестиционните и инвестиционни проучвания ще се извършват с подкрепата на донори.

Черноморските страни са изправени пред сериозни икономически проблеми, които започват в края на 1980те - началото на 1990те и все още продължават. Едва в последно време се докладва за икономически растеж в тези страни. Отслабването на икономическата активност намери израз в цялостното намаляване на замърсяване от промишлени и селскостопански източници. Отбелязва се, че намаляването на замърсяване има много общи характеристики, а именно:

- Намаляване на промишленото заустване поради спад в промишленото производство
- Намаляване броя на фермите за животни и обработваемата земя поради спад в селскостопанския сектор
- Намаляване употребата на минерални и органични торове и пестициди
- Упадък в туристическия сектор
- Амортизирани и морално остарели пречиствателни съоръжения и канализационни системи

В резултат намалява количеството на характерните промишлени замърсители в отпадъчните води, но характерното битово замърсяване като азот, БПК и др. остава на същото ниво. (виж Състоянието на околната среда на Черно море: Натиск и тенденции, 1996-2001 г.)

Икономическите условия в черноморски страни допринасят за разработването на стратегии за намаляване на замърсяването, които са насочени към изграждането/реконструкцията на ПСОВ, въвеждане на модерни пречиствателни/преработващи технологии и въвеждането на ресурсоспестяващи технологии и възстановяване на разходите. Прилагането на тези стратегии се възпрепятства от икономическите условия в региона и недостатъчно развитата пазарна икономика. В същото време, черноморските страни са постигнали значителни успехи в развитието на екологичното законодателство, въпреки че прилагането му изглежда недостатъчно добро.

Трансграничният диагностичен анализ и проучванията на екологичните приоритети на Черно море, извършени по време на ЕПЧМ, определиха списък от “горещи точки” във всяка черноморска страна, за които са необходими спешни инвестиции. Въпреки че са изготвени за всяка черноморска държава, националните проучвания на екологичните приоритети са публикувани само в Турция и Украйна и съдържат съществени неточности.

Необходими действия:

- ⇒ Ревизиране и публикуване на проучванията на екологичните приоритети до 2005 г. и установяването на регулярен процес за тяхното актуализиране. Препоръчаните финансови източници са ГЕФ, ПРООН и ТАСИС.
- ⇒ Привличане на достатъчно инвестиции в общинския сектор с цел разширяване, обновяване и/или модернизация на съоръженията за пречистване на отпадъчни води и канализационните системи.
- ⇒ Модернизиране и подобряване на системите за водоснабдяване и за пречистване на отпадъчни води.
- ⇒ Подобряване на експлоатацията, поддръжката и обучението на персонала в общинския сектор.
- ⇒ Въвеждане на пълно заплащане на услугите в общинския сектор, за да се покрият разходите по поддръжка.
- ⇒ Пълно развитие на икономически стимули и обществено-частно партньорство за екологосъобразни инвестиции.

г) Управление на точковите източници

Article 34.

В допълнение към точковите източници с висок приоритет, ще се проведат задълбочени национални проучвания за недостатъчно пречистените отпадъчни води от всички черноморски държави до 2000 г. Препоръчва се тази дейност да се координира от Истанбулската комисия чрез Консултативната група по управление на замърсяването от наземни източници. Тези проучвания ще анализират националните и регионални ползи от изграждането на пречиствателни станции за отпадъчни води за общественото здраве и околната среда, както и разходите за изграждане на такива станции. Тези проучвания ще служат за основа за вземане на решения и значително намаляване на изпусканията на недостатъчно пречистени отпадъчни води от големи урбанизирани територии до 2006 г.

Проблемът с недостатъчно пречистените води се поражда от претоварване, остаряло и амортизирано оборудване, остарели технологии в общинския сектор; лошо състояние на колекторите и тръбите в канализационната система; недостатъчни инвестиции. Ситуацията е малко по-добра в Турция, където има по-голям процент малки общини и села, включени към канализационни системи. Като цяло ситуацията е по-добра поради налагане на екологичното законодателство и намаляло потребление на вода, а не поради модернизация и реконструкция на пречиствателните съоръжения за отпадъчни води.

За повечето черноморски страни се наблюдава тенденция на намаляване на недостатъчно пречистените води (*виж Състоянието на околната среда на Черно море 1996-2001 г.*).

Необходими действия:

- ⇒ **Привличане на достатъчно инвестиции в общинския сектор.**
- ⇒ **Подобряване експлоатацията и поддръжката на пречиствателните съоръжения за отпадъчни води.**
- ⇒ **Въвеждане на пълно заплащане в общинския сектор, за да се покрият разходите по поддръжка.**
- ⇒ **Въвеждане на икономически стимули и обществено-частно партньорство.**
- ⇒ **Привличане на помощ при разработването на финансово жизнени проекти.**
- ⇒ **Активно привличане на Световната банка, ЕБВР, ПРООН, ЕК и други финансови институции в подготовката и изпълнението на банкабилни проекти.**
- ⇒ **Подобряване и изготвяне на реалистично портфолио за спешни инвестиции.**
- ⇒ **Трансфер на ноу-хау и технологии.**
- ⇒ **Подобряване на професионалната квалификация и научен обмен.**

Article 35.

За да се приложи протоколът за наземни източници към Букурещката конвенция и предвид постепенното намаляване на емисиите на замърсители изобщо и елиминиране на заустванията на устойчиви органични замърсители от глобално значение, ще се предприемат следните действия:

Протоколът за опазване на околната среда на Черно море от замърсяване от наземни източници към Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване от 1992 г., който условно описва основните насоки за намаляване на замърсяването и определя отговорностите на договорящите се страни за намаляване на замърсяването от наземни източници не се прилага напълно. Липсват следните компоненти:

- Общи стандарти за емисиите и график за намаляване на замърсяването
- Общи насоки, стандарти и критерии по отношение на специфичните характеристики на точките на заустване в морето
- Критерии за предотвратяване на замърсяване и препоръчителни мерки за намаляване, контрол и отстраняване на замърсяването
- Обмен на информация и системи за докладване за намаляване на замърсяването и предприетите мерки

Горните идеи важат за всички замърсители, включително устойчивите органични замърсители, които са обхванати от Конвенцията за устойчивите органични замърсители от 2001 г. Въпреки че са извадени от списъците на химикалите, които са разрешени за употреба във всички черноморски страни, продължаващата употреба на хлорирани замърсители все още представлява заплаха за морската околна среда. С течение на времето тези замърсители се акумулират в крайбрежните райони. Черноморските страни нямат достатъчен капацитет да обезвредят устойчивите химикали с изтекъл срок на годност, натрупани главно от селскостопанския сектор. Липсата на подходящи съоръжения за съхранение засилва реалната опасност за морската екосистема и човешкото здраве. От черноморските държави само България е ратифицирала Конвенцията за устойчивите органични замърсители (УОЗ). Въпреки това, проблемът с УОЗ съществува и трябва да се реши от черноморските страни.

Във всички черноморски страни УОЗ не са включени в списъка на разрешените за употреба пестициди; прилагат се правила и процедури за употреба на разрешените пестициди. Въпреки това, образователното ниво на фермерите и липсата на капацитет да се реши този проблем на местно ниво, все още предизвикват безпокойство в населението и могат да причинят смущение в екосистемата поради неправилното използване на пестициди.

Производството или използването на друга група устойчиви химикали - полихлорирани бифенили и диоксини, е забранено в черноморски страни (България, Грузия, Румъния, Руската федерация - производството от 1998 г., Турция - употребата от 1996 г., Украйна не е отговорила). Мониторингът на ПХБ в морската околна среда е прекратен в Руската федерация през 1994 г. поради много ниските концентрации, но в Украйна продължава. Познаването на нивата, тенденциите и съдбата на тези съединения в околната среда на Черно море е недостатъчно и изисква специални проучвания.

Необходими действия:

- Ревизиране на протокола за наземни източници на замърсяване с цел да се гарантира съответствие с Глобалния план за действие на ЮНЕП
- Оценка на обхвата на проблема и препоръчаното “ноу-хау” за отстраняването на УОЗ, натрупани с времето
- Създаване на тесни работни връзки с Конвенцията за УОЗ и подпомагане на Конвенцията за УОЗ в черноморските страни
- Изготвяне на оценка на УОЗ в Черно море до 2006 г. с начален скрининг до 2004 г. в рамките на проектите на ГЕФ и ТАСИС и в тясно сътрудничество с Конвенцията за УОЗ с цел да се оцени обхвата на проблема и потенциалните заплахи за околната среда на Черно море

а) Ще се хармонизират целите за качество на водите, основани на различните ползвания на водата (питейна вода, вода за къпане, пристанища и т. н.). Желателно е Истанбулската комисия по препоръка на Консултативната група по мониторинг и оценка на замърсяването, да приеме такива хармонизирани цели за качество на водите и където е необходимо, стандарти до средата на 1998 г. По-нататък тези цели могат да се подлагат на всеобхватна преоценка на всеки 5 години.

Първият подход към регионалните цели за качество на водите е разработен със средства на ТАСИС през 1996/1997 г. от Центъра по дейността за мониторинг и оценка на замърсяването, Одеса, Украйна. Този документ служи като основа за началните дискусии по този проблем. Сега се налага изводът, че идеята за целите за качеството на околната среда не е била разработена до нужното ниво. В черноморските страни преобладава подходът, който счита стандартите за качество на водите за цели за качеството на водите. Стандарти за качеството на морската вода са създадени в Румъния, Руската федерация и Украйна.

Целите за качество на водата в селското стопанство и водите за къпане не са обсъждани на регионално ниво. Като се има предвид процесът на присъединяване на България, Румъния и Турция, изискванията на Директивата на ЕС за водите за къпане и на Директивата на ЕС за черупковите организми са наболели въпроси за тези страни.

Данните от мониторинга на действителните зауствания, от които се очаква да изградят базата за редовно докладване по процеса на отстраняване на “горещите точки” на национално ниво, не са хармонизирани на регионално ниво.

Разпространена практика в черноморските страни е мониторингът, осъществяван от екологичните инспекторати или еквивалентни органи и задължителния собствен мониторинг на предприятията (България, Грузия, Руската федерация, Турция, Украйна) на зауствания в морската околна среда. Честотата на мониторинга в Турция зависи от заустваното количество, в Руската федерация и Украйна се изисква ежедневен мониторинг за всяко предприятие. Мониторингът и оценката на методите, подходите, техниките и процедурите за оценка на действителните зауствания се различават за отделните страни в черноморския регион. Съществува спешна нужда от общи подходи и

хармонизирана система за оценка на базата на регионално съгласувани цели за качество на околната среда и критерии за напредъка в намаляване на замърсяването.

Основната отговорност за мониторинга на спазването на изискванията при заустването носят екологичните власти, понякога заедно с други институции като Министерството на земеделието в Турция. Информацията за действителните зауствания се събира от основните притежатели на тази информация, както и от статистическите служби (освен в Русия), а именно:

България	–	Изпълнителна агенция по околна среда
Грузия	–	Министерство на околната среда
Румъния	–	Министерство на водите и опазването на околната среда чрез националните водни компании
Руска федерация	–	Министерство на природните ресурси
Турция	–	Министерство на околната среда, статистически институции
Украйна	–	Комитет за управление на водите (специална форма за годишно докладване от предприятията) и статистически институции.

Надеждността на данните варира в отделните страни, но в повечето случаи е добра; информацията от предприятията се контролира трудно; местните екологични власти, натоварени с контрола на предприятията, са зле оборудвани технически, слаби финансово и с недостатъчен човешки ресурс. В много случаи и професионалното обучение е неадекватно.

Необходими действия:

- ⇒ **Търсене на техническа помощ от донори за институционално укрепване на екологичните власти на местно ниво по отношение на изграждане на капацитет, оборудване и персонал.**
- ⇒ **Хармонизиране на процедурите за мониторинг на действителните зауствания и изготвяне на технически насоки за мониторинг на действителните зауствания на базата на анализа на КГ НИЗ до 2004 г.**
- ⇒ **Насърчаване инсталирането на прибори за автоматичен контрол в предприятията.**
- ⇒ **Установяване на редовно докладване в съгласуван формат за напредъка по отстраняването на “горещите точки” и включването на тези данни в Черноморската информационна система.**
- ⇒ **Одобряване на регионалните цели за качество до 2005 г., които да бъдат финализирани и договорени между КГ МОЗ и КГ НИЗ до 2004 г.**
- ⇒ **Осигуряване прилагането на система за гаранция и контрол на качеството, с цел получаване на съвместима и надеждна информация по съответните въпроси.**

в) Всяка черноморска страна ще положи усилия да приеме и изпълнява в съответствие със собствената си законодателна система до 1999 г., закони и механизми, изискващи се за регулиране на заустванията от точкови източници. Основа за регулиране на заустванията ще бъде система за лицензиране, чрез която хармонизираните цели за качества на водите могат да се прилагат, и чрез която могат да се прилагат такси, базиращи се на принципа „замърсителят плаща“.

Рамковото законодателство, наредбите и лицензионните системи, прилагащи принципа ”замърсителят плаща” се прилагат в черноморските страни далеч преди приемането на Стратегическия план за действие за Черно море и на други принципи на СПДЧМ. Прилагането на механизма на принципа “замърсителят плаща” включва строга фискална, административна и/или криминална отговорност. Въпреки това тези мерки не са достатъчни за успешното налагане на нормите поради съществуващи

икономически проблеми като ниската платежоспособност на замърсителите и недостатъчната институционална мощ на екологичните власти за справяне с проблема.

Разработването на регулаторни инструменти беше подпомогнато допълнително с приемането на СПДЧМ. Проведени бяха няколко технически семинара за обучение в рамките на ТАСИС фонд за Черно море 1996/1997 г. Те бяха полезни, но нуждата от такова обучение и изграждане на капацитет е голяма, особено на местно ниво.

Необходимостта от обучение на национално ниво в следните области е подробно определена от КГ НИЗ:

България	–	принципи на възстановяване на разходите, съответни промени в бюджета
Грузия	–	хармонизиране със законодателството на ЕС в съответствие с РДВ
Румъния	–	законодателство на ЕС по опасните вещества, аварийно замърсяване, екологична застраховка, международни конвенции, многосекторни фондове ИСПА/ФАР
Руска федерация	–	вътрешни лихвени проценти; нов закон за опазване на околната среда; хармонизиране с РДВ
Турция	–	дългосрочните екологични мерки не се покриват от замърсителите;
Украйна	–	РДВ и транспонирането на законодателството на ЕС; управление на крайбрежните зони; насоки за екологичен одит на предприятия; законите в Грузия

ЧК ще търси необходимото финансиране за следното регионално обучение:

- Обучение по РДВ
- Насоки по различни въпроси на управлението на водите и управлението на крайбрежни зони
- Прилагане на басейнов принцип на управление на реките в региона
- Регионален кодекс за управление на отпадъчни води

Необходими действия:

- ⇒ **Създаване на система за непрекъснато професионално обучение на местните и национални власти по механизмите за налагане на законодателството за зауствания от точкови източници**
- ⇒ **Укрепване на институционалния капацитет на местните и национални власти**
- ⇒ **Съгласуване на критерии за качество на околната среда с цел определянето на заустването на замърсители**

г) Всяка черноморска страна също така ще положи усилия да приеме и прилага, в съответствие със собствената си законодателна система, ефективни механизми за прилагане на законите до 1999 г.

Подходящите правни действия за контрол на заустването на замърсители включват: разрешителни за специално ползване на води, санкции, затваряне на опасни предприятия или предписване на необходимите мерки за опазване на околната среда.

Необходими действия:

- ⇒ **Подобряване на техническите средства на екологичните власти.**
- ⇒ **Подобряване на фискалните механизми, бюджетното разпределение.**

- ⇒ **Създаването на екологична застраховка.**
- ⇒ **Създаване на механизъм за вреди от проблеми в миналото.**
- ⇒ **Развитие на обществено -частно партньорство.**
- ⇒ **Подобряване на обществената ангажираност.**
- ⇒ **Създаване на адекватна система за непрекъснато професионално обучение на местните и национални власти.**
- ⇒ **Изготвяне на Черноморски наръчник за управление на отпадъчни води.**
- ⇒ **Развитие на механизми за икономическо стимулиране.**
- ⇒ **Провеждане на предпроектни проучвания.**

ТАСИС черноморски фондове 1995/1996 и 1996/1997 осигуриха провеждането на семинари и известно обучение за екологичните власти на Украйна, Руската федерация и Грузия по въпросите на лицензирането. В Турция известно обучение беше подкрепено от Японската агенция за международно сътрудничество, Германската агенция за техническо сътрудничество и от холандска техническа помощ. Някоя от тези дейности не е обхванала целия регион, въпреки че има голяма нужда от такова обучение.

Като има предвид укрепването на регионалното сътрудничество, Консултативната група по контрол на замърсяването от наземни източници трябва да изготви и съгласува следните насоки/методики/ръководства:

- Методика за оценка на товарите замърсяване, постъпило от въздуха до 2005 г.
- Насоки за инвентаризацията на наземните източници на замърсяване до 2004 г.
- Регионални насоки за управление на отпадъчни води до 2005 г.
- Препоръки за определяне и изчисляване на загубите от заустване на отпадъчни води до 2004 г.
- Регионални насоки за оценка на заустванията от промишлеността до края на 2003 г.
- Регионални препоръки за хармонизиране на националните регулаторни и правни инструменти с тези в Рамковата директива по водите на ЕС до 2005 г.
- Методика за оценка на замърсяването от дифузни източници - начало 2003 – финализиране през 2005 г.
- Методика за оценка на внасянето на замърсители от реките през 2003 г. на база на документи на OSPAR
- Регионални насоки за управление на твърдите отпадъци до 2004 г. в сътрудничество с Консултативната група по общи методологии за интегрирано управление на крайбрежните зони.

Необходими действия:

- ⇒ **Укрепване на институционалния капацитет на националните и местни власти с цел ефективното прилагане на регулаторните инструменти за контрол заустването на отпадъчни води**
- ⇒ **Изготвяне на необходимите регионални насоки, препоръки и методики на управление и контрол на точкови и дифузни източници на замърсяване и за механизмите за прилагане**

⇒ **Създаване на система за непрекъснато професионално обучение**

д) *За да се осигури изпълнението на съгласуваните в този параграф действия, всяка черноморска страна ще осигури това, националните агенции, отговарящи за лицензирането, мониторинга и прилагането на закона да бъдат съответно окомплектовани с персонал, и да разполагат с необходимите ресурси. Където е необходимо, ще се организират курсове за обучение в местните агенции.*

Налагането на законодателството е свързано със санкции, лишаване от свобода, затваряне на предприятия или забрана върху правото за изграждане и експлоатиране на съоръжения, въпреки че нарушителите могат да обжалват тези действия в съда. Като цяло общинските и правителствени органи осъществяват мониторинг на спазването на разпоредбите. Въпреки това, поради липсата на пълна информация за спазването на нормите, ефективността на процедурата по тяхното налагане, изхода на обжалването в съда и/или приходите, получени от екологични санкции, не е възможно да се оцени ефективността на системата за налагане на законодателството на регионално ниво. Финансовите условия не позволяват да има напълно оборудвани и обучени прилагачи органи. В това отношение е необходима повече международна техническа помощ в черноморския регион в следващите пет години.

Поради икономическия преход, размерът на плащанията е ограничен от ниската разплащателна способност на тези, които трябва да плащат за замърсяване или за увреждане на околната среда. По същата причина плащанията за комунални и общински услуги са все още частично субсидирани от централния бюджет. Плащанията за заустване и други плащания не се използват във фондове за опазване на околната среда или за мерки за опазване и възстановяване на околната среда.

Една от важните характеристики на неадекватното налагане на законодателството е липсата на ефективна система за непрекъснато професионално обучение на персонала в екологичните органи на всички нива и особено на местно ниво. Спешната нужда от обучение обхваща следните области:

- Създаване на автентична и пълна база данни на лицензираното ползване на води и заустване на отпадъчни води за взимането на решения в областта на опазването на околната среда.
- Хармонизиране с Рамковата директива за водите на ЕС.
- Насърчаване на икономическото стимулиране.
- Тарифи за заустване на отпадъчни води.
- Обучение на местните власти за издаване на разрешителни за специално ползване на води.
- Обучение на националните власти за издаване на разрешителни за специално ползване на води.
- Регионален семинар за националните морски екологични инспекции.
- Прилагане на регионални цели и стандарти за качество, които се очаква да бъдат съгласувани през 2004 г.

Необходими действия:

- ⇒ **Работа в посока подобряване на техническия капацитет на местните власти до степен на ефективно налагане на разпоредбите за заустване на отпадъчни води**
- ⇒ **Създаване на система за непрекъснато обучение на персонала на прилагачите органи в черноморските страни до 2005 г.**
- ⇒ **Създаване на автентична и пълна база данни на лицензираното ползване на води и заустване на отпадъчни води за взимането на решения**

е) Всяка черноморска страна ще обсъди въвеждането на политика, при която замърсителите са принудени да плащат за постигане съответствие със стандартите. Прилагането на екологосъобразни производствени процеси или други иновационни процеси, които намаляват внасянето на замърсители, може също така да се подкрепя с икономически стимули.

Един от важните инструменти за налагане на екологичното законодателство е прилагането на икономическите стимули като освобождаване от данъци, намалено плащане за ползване на ресурси за предприятия, които въведат ниско-отпадни или безотпадни технологии или прилагат други ефективни екологични мерки; стимулиращи цени и бонуси за екологично чиста продукция; специални данъци за вредни за околната среда продукти, преференциални кредитни условия се прилагат в Руската федерация и Турция, но другите черноморски страни им отделят незначително внимание.

Следните регионални проекти биха могли значително да подпомогнат прилагането на СПДЧМ през следващите пет години:

- предпроектно проучване за разработването на механизми за икономическо стимулиране, съпътствано от свързани с него пилотни проекти във всяка черноморска страна;
- оценка на икономическите и социални ползи и ползването на ресурси в крайбрежната зона;
- създаване на икономическа система за обществен риск и повишаване на обществената ангажираност;
- оценка на дифузните източници и замърсяването, постъпило от въздуха;
- оценка на внесеното замърсяване от реките и неговото въздействие върху морската екосистема;
- привличане на инвестиции в района на Черно море.

Необходими действия:

- ⇒ **Подписване на Меморандум за разбирателство с европейски агенции по околна среда през 2003 г. и създаване на работни контакти с техните центрове с цел тясното наблюдение на европейските екологични процеси**
- ⇒ **Финализиране на Плана за намаляване на биогенни елементи в Черно море и получаване на одобрение от Черноморската комисия до 2004 г.**
- ⇒ **Създаване на система за редовно докладване на напредъка в прилагането на Плана за намаляване на биогенни елементи в Черно море**
- ⇒ **Провеждането на предпроектни проучвания с поне по един пилотен проект във всяка страна с цел разработване и прилагане на механизъм за икономическо стимулиране в черноморските страни до 2006 г.**

д) Замърсяване от плавателни съдове

Article 36.

MARPOL 1973/78 ще се прилага по-ефективно от черноморските страни, особено с оглед въвеждане в действие на нейните условия за специални райони до 2002 г.

Отрицателното въздействие на корабоплаването върху екосистемата на Черно море е причинено от четири основни фактора:

- Зауствания от кораби, регулирани от Приложения 1-6 на Магпол 73/78
- Случаи на замърсяване на морето от кораби
- Транспорт на чужди видове, които представляват потенциална заплаха за ендемичните видове, в баластните води и по корпуса
- Зауствания от офшорни инсталации.

Съгласно разпоредба 10 на Конвенцията MARPOL 73/78 Черно море се определя като “специална област”, въпреки че на практика не се прилага. Това означава, че за целия регион трябва да бъдат взети специални мерки за предотвратяване на замърсяването с нефт и нефтопродукти. На национално ниво чувствителните области се определят за териториалните води за целите на Националните аварийни планове за нефтени разливи.

Необходими действия:

- ⇒ **Определяне на офшорните чувствителни области, като се вземат предвид черноморските течения, местата за хвърляне на хайвер, миграционните трасета на проходни видове риби, значимите хабитати и други области, жизненоважни за екосистемата на Черно море и човешкото здраве.**
- ⇒ **Създаване на регионална и национална карта на чувствителните области за целите на регионалния и националните аварийни планове**
- ⇒ **Налагане на изисквания към заустването в специалните области**

Article 37.

Поради бързото нарастване на трафика в черноморските пристанища, необходимо е да се увеличи капацитетът на пристанищните приемни съоръжения, за да съответства на изискванията на MARPOL за специалните райони. Пристанищни приемни съоръжения ще се изградят: за твърди отпадъци до декември 1999 г., за нефт до декември 2000 г., и за химикали до 2002 г. Използването на тези съоръжения ще стане задължително. При изграждането на пристанищните приемни съоръжения ще се търси тясно сътрудничество с частния сектор, ще се търсят консултациите от ИМО и ще се вземат предвид проучванията, проведени от Екологичната програма за Черно море и Европейския съюз.

В периода 1996 – 2000 г. , пристанищните приемни съоръжения за твърди отпадъци, нефт и химикали са били минимално разширени, както следва:

Приемни съоръжения за твърди отпадъци (Табл. III.A5)

България	два инсинератора, инсталирани в пристанища Варни и Бургас и построени преди 1996 г.
Грузия	твърдите отпадъци се пренасят до градските съоръжения за обезвреждане на отпадъци. В пристанище Поти – шлеп с капацитет– 380 mt, пристанище Батуми – шлеп с капацитет– 380 mt
Румъния	специализиран камион за събиране на отпадъците от корабите с капацитет 12 m ³ - работи от 2000 г., Националната компания “Морска пристанищна администрация”, Констанца е инвестирала 40 000 щ.д. за този камион.
Руска федерация	няма
Турция	няма
Украйна	два инсинератора за твърди отпадъци с клас на опасност VI, финансирани от пристанищата и органите, отговорни за обезвреждането на опасни отпадъци

Приемни съоръжения за нефт (Табл. III.A6)

България	приемни съоръжения, включително пречиствателна станция (гравитационна сепарация и флотация), пристанище Варна. Съоръжението е собственост на частна фирма. Ново пречиствателно съоръжение (малък сепаратор за нефт-съдържащи води) е инсталиран в пристанище Бургас през 2001 г. в резултат на българо-холандски проект за сътрудничество.
Грузия	всички отпадъци отиват в приемните съоръжения
Румъния	Констанца нефтен терминал ООД (все още не е приватизирано – 61.7% държавен дял) е направило само ремонт на съдържателите и модернизация на тръбите. През юли 2001 г. Националната компания “Морска пристанищна администрация”, Констанца е построила и инсталирала пречиствателна станция за трюмни води (1 m ³ /h с гравитационна сепарация, физико-химична сепарация, биологично пречистване и обезвреждане на утайките). Тя е финансирана от Министерството на икономическите въпроси на Холандия и е на приблизителна стойност 400 000 щ.д.
Руска федерация	Приемни съоръжения за нефт са инсталирани преди 1996 г. В Новоросийск има приемни съоръжения за нефт от замърсени баластни води, измиване на танкери, утайки от чистене на танкери, замърсени с нефт трюмни води, утайки от горивни филтри. Сочи – само за замърсени баластни води, Туапсе – за замърсени баластни води, измиване на танкери, замърсени с нефт трюмни води, утайки от горивни филтри.
Турция	не е докладвано
Украйна	не е докладвано

Между 1996 и 2001г. в черноморските страни няма инсталирани приемни съоръжения за химикали. (Табл. III.A.7)

Пристанищните приемни съоръжения във всички черноморски страни се нуждаят от модернизация, оборудване, инсинератори и съдове за събиране на трюмните води и за събиране на отпадъците.

В момента в България, Румъния и Турция се извършва оценка на необходимостта от всички видове приемни съоръжения:

България	В процес на разработване са Планове за управление на отпадъците в пристанищата. Капацитетът на приемните и пречиствателните съоръжения трябва да бъде оценен на база на потока отпадъци (в зависимост от броя и вида на корабите, които спират в пристанищата, броя на пристанищата, обхванати в този план и др.)
Румъния	предпроектно проучване за Стратегически план за управление на отпадъците в Констанца, обща стойност 5 200 000 евро, финансиране от ИСПА. Проектът включва строителството на инсинератор за отпадъци, събрани от корабите и твърди отпадъци от пристанищния район; пречиствателна станция за трюмни води; плавателен съд за събиране на трюмни води и твърди отпадъци от пристанищния район; екологично депо с общ капацитет 160875 тона.
Турция	Подсекретариатът по морските работи е изготвил проект на “Наредба за услугите, отнасящи се до приемането на отпадъци от кораби и други морски съдове”, който е представен на Министерския съвет за одобрение. След като тази наредба влезе в сила, Турция ще извърши проучване на текущото състояние на пристанищните приемни съоръжения по крайбрежната ивица на Черно море, Мраморно море, Егейско море и средиземноморския бряг на Турция с цел изготвянето на инвестиционен план за пристанищните приемни съоръжения.

Инвестициите, необходими за някои пристанищни приемни съоръжения, се оценяват както следва:

България	в процес на оценка
Грузия	няма проекти
Румъния	14 000 000 щ.д. за реконструкция и модернизация
Руска федерация	всички видове инвестиции се определят за всеки случай по отделно
Турция	500 000 щ.д. за пристанища Самсунг и Трабзон
Украйна	всички видове инвестиции се определят за всеки случай по отделно

През 1996 г. беше извършено предпроектно проучване на ЕС/ФАР относно изграждането на пристанищни приемни съоръжения в големите пристанища на България, Румъния и Турция, с акцент върху пристанищни приемни съоръжения в Самсун и Трабзон. Като продължение на този проект Датската агенция за опазване на околната среда предостави безвъзмездна помощ за изготвянето на План за управление на отпадъците на пристанище Варна в рамките на програма ФАР на ЕС. В Турция резултатите от този проект бяха инкорпорирани в проекта на Наредба за услугите, отнасящи се до приемането на отпадъци от кораби и други морски съдове.

Въпреки това, резултатите от тези проучвания са слабо разпространени в ТАСИС страните. Не беше осигурено следващо финансиране за актуализиране на тези проучвания или за разработване на регионални планове за действие за инсталации и пристанищни приемни съоръжения за опасни товари и отпадъци.

Препоръки:

- ⇒ **Актуализиране на резултатите от съответните проучвания на ЕПЧМ и ФАР относно пристанищните приемни съоръжения**
- ⇒ **Търсене на международна помощ за извършване на допълнителни предпроектни проучвания в ТАСИС страните и насърчаване на обществено-частното партньорство в този сектор**
- ⇒ **Изготвяне на регионален план за действие за подобряване на приемните съоръжения и инициране на инсталирането им до 2007 г.**

Article 38.

Ще се учреди хармонизирана система за държавен пристанищен контрол в черноморския регион чрез приемане на Меморандум за разбирателство за държавен пристанищен контрол. Желателно е Истанбулската комисия да приеме такъв Меморандум на база на препоръките на Консултативната група по екологичните аспекти и безопасността на корабоплаването, до декември 1998 г.

България, Грузия, Румъния и Турция успешно насърчиха регионалното сътрудничество между пристанищните власти с подписването на Меморандум за разбирателство за контрол на състоянието на пристанищата, 2000 г. Документът е приет и ратифициран от България и Турция и подписан, но нератифициран от Румъния. Поради финансови ограничения, Руската федерация и Украйна не подписаха меморандума за разбирателство.

Основните цели на МР са следните:

- Гарантиране, че морският транспорт отговаря на изискванията за оборудване за предотвратяване на замърсяване с нефт и има сертификати за трюмни и отпадъчни води от кораби. В случай, че пристанищния контролен орган установи някакви пропуски в горезиброеното оборудване или сертификати, като например дневник за нефта и корабен дневник за твърдите отпадъци, то тогава той има законното право да задържи кораба, докато пропускът бъде отстранен
- Намаляване или прекратяване на корабоплаването на нестандартни съдове с Черно море

Прилагането на МР за контрол на състоянието на пристанищата е възложено на компетентните национални власти - морските администрации. Реалното прилагане ще започни след "гратисния период", в който се обучават инспектори и администратори и се изгражда информационната система и др.

Черноморската комисия е предоставила статут на наблюдател на Временния секретариат на МР, базиран в Истанбул.

Необходими действия:

- ⇒ **Насърчаване на останалите Договарящи се страни да се присъединят към МР за контрол на състоянието на пристанищата**
- ⇒ **Организиране и поддържане на система от непрекъснато обучение за служителите на морските организации, които участват в прилагането на МР**
- ⇒ **По-нататъшно насърчаване на сътрудничеството с ММО (ИМО) в предоставянето на необходимото обучение на служителите на морските и екологични власти.**

Article 39.

Крайбрежните черноморски страни ще предприемат необходимите стъпки, за да са напълно в състояние да упражняват правото си да дават предписания и да прилагат законодателството, в съответствие с международното право, за преследване на незаконните изпускания от кораби в Черно море.

Националните законодателни и регулаторни инструменти в черноморските страни са напълно адекватни, включително изискванията, ограниченията, препоръките, глобите, както и арестите на морски съдове, които не отговарят на изискванията в териториалните води или забраната за преминаването им през националните граници.

Компетентните национални власти, които контролират териториалните води, въпреки, че имат някои ограничения поради финансови проблеми, са:

България	
Грузия	
Румъния	Администрация за морски транспорт, Министерство на околната среда на Грузия
Руска федерация	
Турция	Бреговата охрана на Турция и общините в границите на своите територии използват плавателни съдове, патрулни съдове или хеликоптери
Украйна	Държавна екологична инспекция за Черно море, Държавна екологична инспекция за Азовско море, Брегова охрана – чрез взимане на проби или дистанционно наблюдение

Далеч по-сложните въпроси на контролиране на нелегалното заустване в офшорните води, но в рамките на изключителната икономическа зона, не са разрешени поради:

- Нерешените проблеми по разделяне на икономическата зона между Румъния и Украйна, Руската федерация и Украйна, Руската федерация и Грузия, Турция и Украйна.
- Недостатъчното финансиране на повечето национални власти.
- Липса на хармонизирана национална система за налагане на законодателството.
- Липса на редовно наблюдение чрез далечно наблюдение.
- Липса на система за идентификация на нефта - за разлят в морето нефт.

Необходими действия:

- ⇒ **Прилагане на МР за контрола на състоянието на пристанищата.**
- ⇒ **Разработване и прилагане на хармонизирана система за контрол на нелегалните зауствания.**
- ⇒ **Разработване на регионална система за спътниково наблюдение.**
- ⇒ **Разработване на система за използване на търговски самолети над Черно море с контролни цели.**
- ⇒ **Прилагане на изискванията на Конвенция OPRC'90 и на Регионалния аварийен план.**
- ⇒ **Контрол на инсталирането на разделители за трюмни води на корабите, които плават в Черно море.**
- ⇒ **Създаване на интегрирана система за далечно наблюдение за замърсяване на крайбрежните зони и за други опасни събития.**
- ⇒ **Създаване на международен инспекторат за контрол на нелегалното заустване в Черно море.**
- ⇒ **Подготовка на предложение за проект до МФИ за създаването на сателит и система за мониторинг на нелегалното изпускане на нефт.**

Article 40.

Хармонизирана система за прилагане на законодателството, вкл. глоби, ще се разработи за Черноморския регион. Желателно е Истанбулската комисия, базирайки се на препоръките на Консултативната група по екологичните аспекти и безопасността на корабоплаването да приеме такава система до декември 1998 г. Първостепенна цел на тази система ще бъде да служи за препятствие за незаконни изпускания и , когато е необходимо, да упражнява действия по прилагане на закона против незаконни изпускания.

Съществуващата система от санкции е добре развита и функционира на национално ниво във всички черноморски страни. Законодателните и регулаторни инструменти, включително системата от санкции, предоставят добри възможности за борба с нелегалните зауствания в териториалните води. Системата от санкции се основава на екологичните норми/стандарти за заустване/емисии на замърсители и процедури/норми на плащане за замърсяване на морската околна среда. Във всички черноморски страни се предвижда административна и наказателна отговорност за нелегално заустване.

Основният проблем, който оказва влияние върху ефективността на налагане на законодателството на национално ниво, е недостатъчното финансиране на местните власти, ангажирани с тази дейност. Хармонизирана регионална система за налагане на законодателство против нелегалното заустване не е разработена поради липсата на добър международен проект, който да подкрепи тези дейности и невъзможността на черноморските страни да разрешат тези проблеми.

Необходими действия:

- ⇒ Прилагане, в тясна връзка с Меморандума за разбирателство за контрол на състоянието на пристанищата, на хармонизирана система за инспекции и налагане на съществуващите изисквания.
- ⇒ Насърчаване използването на правилото “без специална такса” за пристанищните приемни съоръжения, обхващащи всички големи черноморски пристанища на регионално ниво.
- ⇒ Договаряне между всички черноморски страни на задължителните зауствия в техните пристанищни съоръжения, създаването на система от такива пристанищни съоръжения и обмен на информация между черноморските пристанища.
- ⇒ Гарантиране инсталирането на аналитично оборудване за бърза идентификация на замърсителите с нефт.
- ⇒ Създаване на хармонизирана система от санкции на базата на регионално съгласуваните цели и стандарти за качество.
- ⇒ Осъществяване на предпроектно проучване за определяне обхвата на нелегалните зауствия и за предлагане на мерки за борба с тях.

Article 41.

Черноморските страни ще представят общо предложение пред ИМО, през 1997 г., за провеждане на задълбочено проучване за мерки за избягване в бъдеще интродуцирането в Черно море на чуждестранни видове при освобождаване на корабите от баласта. При наличие на опасност от мигриране на такива видове към други морета в региона, ще се проведат консултации с крайбрежните държави на Средиземно и Каспийско море.

Навливането на екзотични видове може да има унищожително въздействие върху традиционните местни видове, както е случаят с *Mnemiopsis leydyi* - медуза хищник, която силно е намалила запасите от пелагични видове риби (за първи път регистрирана през 1982г.). Тези екзотични видове се появяват от баластните води и от корпусите на корабите. Все още не е събрана регионална информация за броя на корабите, заустващи баластни води. Но докладваните данни за Украйна между 1996 и 2001 г. дават индикации за почти трикратно увеличаване на морския трафик в украинските пристанища. (III.A.8).

Съществуват много национални проучвания на въздействието на тази инвазия. Мерките за предотвратяване на проблеми в бъдеще се разглеждат в рамките на проекта GLOBALLAST на ООН, който създава демонстрационно място за черноморския регион в Одеса, Украйна. През септември 1999 г. ИМО организира регионален научен семинар за управление и контрол на баластни води, а първата черноморска конференция за управление и контрол на баластни води се проведе от 8-10 октомври в Одеса.

В проекта GLOBALLAST на ООН участваха следните институции:

България	Морска администрация, някои поканени учени, координаторите на КГ ЕАБК.
Грузия	Транспортна и морски администрации, Министерство на околната среда на Грузия.
Румъния	Национален институт за морски изследвания и развитие, Антипа, Констанца, Национална компания "Румънски води" Инспекция по опазване на околната среда, Инспекция по гражданско корабоплаване.
Руска федерация	Азовски изследователски институт по рибарство (AZNIRKH).
Турция	Подсекретариат по морските въпроси.
Украйна	Институт по южните морета, клон Одеса.

Предпроектно проучване за регионален проект беше предложено за оценка и в последствие за приемане от Договарящите се страни по време на срещата в Одеса за баластните води и в тясно сътрудничество с IMO.

Кратки заключения

- ⇒ **Насърчаване на регионалното сътрудничество между морските и екологични власти и търсене на финансова подкрепа от МФИ за прилагането на мерки за предотвратяване на инвазията на екзотични видове.**
- ⇒ **Със съдействието на IMO да се предложат и въведат превантивни мерки и установи система за мониторинг с цел контролиране на навлизащите видове, като неразделна част от BSIMAP.**
- ⇒ **Популяризиране на идеята за създаване на световна конвенция на ООН за управление на баластни води**

е) Замърсяване от дъмпинг

Article 42.

Пълна забрана на изхвърлянето на всички твърди отпадъци в морските и крайбрежни райони, както и в устията на реките, ще бъде наложена до декември 1996 г. Всяка черноморска страна ще разработи план, указващ начина по който пълното прилагане на забраната ще се постигне до декември 1999 г.

Съществува тенденция на леко увеличаване на количеството твърди битови отпадъци, генерирани в крайбрежните области на Румъния. Според статистиката в Румъния: 82% от тези отпадъци, включително отпадъците от минни дейности се складират в специални места, 14% се продават или рециклират, 3% остават на мястото, където са произведени и 0.3% се изгарят. Общото количество на битовите отпадъци, генерирани в черноморските страни през 2000 г., е както следва: (Табл. III.A.9):

България	не се докладва
Грузия	не се докладва
Румъния	124 хил. тона
Руска федерация	2.5 хил. m ³
Турция	202 хил. тона
Украйна	не се докладва

Обща забрана за изхвърляне на битови отпадъци в морски, крайбрежни и естуарни области е наложена във всички черноморски страни (III.A.10). С цел да се гарантира правилно управление на твърдите битови отпадъци се прилагат специални процедури, наредби и правила. Прогнозни оценки на нелегалното изхвърляне на отпадъци не са на разположение в черноморските страни.

Съществуващите празноти в информация не позволяват да се направи оценка на регионалния обхват на проблема.

Политиката, законодателните и регулаторни мерки за управление на твърдите битови отпадъци (Табл. III.11), макар и адекватно разработени в много случаи или в процес на развитие, не са ефективни поради: лошо оборудвани и обезпечени с персонал национални власти; лошо икономическо състояние на общините, на които са делегирани тези първични задачи; липса на ефективна система за събиране и рециклиране на отпадъците; и неефективни съоръжения за изгаряне.

На национално ниво са разработени следните планове за управление на твърдите битови отпадъци в крайбрежните общини:

България	
Грузия	Стандарт за събиране на отпадъци, но няма национален план
Румъния	Национален план за управление на отпадъци, 2000
Руска федерация	
Турция	Изготвят се планове за управление на твърди отпадъци с цел подпомагане на общините, които отговарят за строителството и експлоатацията на интегрирани съоръжения за управление на твърди отпадъци. Такъв проект е изпълнен за окръзите Трабзон и Ризе в черноморския регион.
Украйна	Националната програма за опазване и възстановяване на Азовско и Черно море; местни планове за управление на твърди отпадъци са включени в екологичните програми на местно ниво.

На регионално ниво проблемът не е намерил подходящо решение.

Необходими действия:

- ⇒ **Извършване на регионални предпроектни проучвания относно обхвата на проблема с твърдите битови отпадъци, които включват социално-икономическите последици за крайбрежната зона.**
- ⇒ **Изготвяне и прилагане на регионална стратегия и план за действие за управление на твърдите отпадъци в крайбрежната зона.**
- ⇒ **Изготвяне на набор от регионално съгласувани насоки и ръководства за управление на твърдите отпадъци в крайбрежната зона.**
- ⇒ **Насърчаване на иновационните технологии и ноу-хау за управление на твърдите отпадъци в крайбрежната зона.**

Article 43.

Незаконният дъмпинг в Черно море е повод за загриженост. Черноморските държави, заедно и поотделно, ще предприемат мерки да контролират всяка евентуална дъмпингова дейност.

Морските власти в черноморските страни, в сътрудничество с екологичните власти, са отговорни за контрола на нелегалния дъмпинг, въпреки че досега никоя страна не е докладвала за такива случаи.

Основните средства за контрол на нелегалния дъмпинг включват: въздушен контрол (Руската федерация); нарастващ брой добре обучен персонал в инспекторатите; система от наказания; по-добро привличане на обществеността и местните власти и възстановителни проекти (Турция).

Тези мерки се оценяват като ефективни от всички черноморски страни. Румъния докладва задоволително намаляване на замърсяването с отпадъци в рамките на пристанищните райони, а поради новопридобитото оборудване докладва и за по-чисти плажове (Beach Teach STR 2000- EU

специално проектирани инсталации). Турция отбелязва успешен опит в прилагането на пилотни общински проекти. В регионален контекст, проблемът не е решен по подходящ начин и е необходимо повече внимание от Черноморската комисия. Обменът на информация и ноу-хау е неадекватен.

Необходими действия.

- ⇒ **Включване на мониторингова система за отпадъци като компонент на BSIMAP и създаване и прилагане на съгласувани методики и техники за оценка на замърсяването с твърди отпадъци.**
- ⇒ **Популяризиране на ноу-хау и иновационни технологии за управление на твърди битови отпадъци в малките общини.**
- ⇒ **Повишаване на обществената ангажираност и образование на населението, включително туристите, по въпросите на рециклирането и повторната употреба на твърди отпадъци.**
- ⇒ **Подобряване потока и обмена на информация с цел споделяне на най-добрия опит, иновационни технологии и ноу-хау между черноморските общини.**
- ⇒ **Изготвяне на регионални насоки за мониторинг на нелегалния дъмпинг.**
- ⇒ **Обучаване и оборудване на персонала в инспекциите.**
- ⇒ **Подпомагане на пилотни проекти за малките общини.**

Article 44.

Черноморските страни чрез Истанбулската комисия и в съответствие с чл. 3 от Протокола за дъмпинга към Букурещката конвенция ще определят нива на концентрациите на микрозамърсители в замърсения драгажен материал до февруари 1998 г.

Увеличаване дълбочината на навигационните канали в морските райони е рутинен елемент от пристанищната работа и поддръжката им. Екологичните рискове от дъмпинг произтичат от миграцията на замърсители от седиментите във водната колона и дисперсията на фината прах, която може да бъде отнесена на стотици километри, и да затрупа и се наслои върху бентосните съобщества. Извлечените седименти или драгажен материал, като правило се изхвърлят в морето на места, които са подбрани по следните критерии:

- Никакво или минимално въздействие върху биотата.
- Нисък риск от замърсяване или дисперсия.
- Достатъчна дълбочина.

11 места за дъмпинг на драгажен материал са разположени преимуществено в северната и западна част на Черно море в Украйна. Някои места за дъмпинг имат дълга история на експлоатация. Алтернативните технологии за използване на драгажния материал за укрепване на морския бряг или за строителство не са добре развити в региона. В Румъния драгажният материал се използват като материал за възстановяване на терени на сушата. Турция няма места за дъмпинг по черноморското си крайбрежие (Табл. IIIA.12 и Табл. IIIA.12a).

За извършването на дъмпинг обикновено е необходимо специално разрешително от екологичните власти. Всяко ново място за дъмпинг се подлага на оценка на въздействието върху околната среда.

В черноморските страни се наблюдават следните тенденции в количеството драгажен материал, обект на дъмпинг, а именно:

България	няма искане за операции по дъмпинг за последните пет години
Грузия	няма операции по дъмпинг
Румъния	тенденция на леко увеличаване на количеството изхвърлен драгажен материал
Руска федерация	увеличаване на количеството изхвърлен драгажен материал
Турция	дъмпингът е забранен със закон
Украйна	няма тенденция на увеличаване

Единствено Румъния извършва редовен мониторинг на нивата на замърсяване в местата за дъмпинг.

В Румъния има установени пределни концентрации за дъмпинг на драгажен материал, а в Украйна те са в проект - "Класификация на дънни седименти от издълбаването на навигационни канали в Черно и Азовско море (в границите на Украйна)". Този документ официално не е одобрен. Консултативната група по мониторинг и оценка на замърсяването не е постигнала съгласие по концептуалния подход за установяване на такива пределно допустими норми за драгажния материал. Друг подход (Руската федерация) препоръчва разработването на пределни норми за всеки отделен случай като част от ОВОС и подробна методика за определянето на такива пределно допустими норми. Съвместна среща на КГ МОЗ и КГ ЕАБК по въпросите на определянето на такива пределно допустими норми е насрочена в работния план на Черноморската комисия за юли 2002 г.

Необходими действия:

- ⇒ **Хармонизиране на подходите за определяне на пределните концентрации на драгажния материал и разработване на необходимите методики и насоки за управление на драгажния материал на база на най-модерното в международната общност до 2005 г.**
- ⇒ **Създаване на индикатори за мониторинг за докладване на екологичното въздействие на драгажния материал като компонент на BSIMAP да 2005 г.**
- ⇒ **Насърчаване на ноу-хау и иновационни технологии за управление на драгажния материал чрез пилотни проекти и с финансовата помощ на МФИ.**

Article 45.

Черноморските страни ще обсъдят изменение на Протокола за дъмпинг към Букурещката конвенция в съответствие с Лондонската конвенция от 1972 г., включително и нейни следващи изменения.

Изменението на Протокола за дъмпинг към Букурещката конвенция не беше в дневния ред на Черноморската комисия поради закъснялото създаване на Постоянния секретариат. Наличието на информационни празноти показва, че засилването на информационните изисквания по Протокола се нуждае в значителна степен от вниманието на ЧК и от по-интензивна работа от страна на Центъра по дейността по екологичните аспекти и безопасността на корабоплаването. Хармонизирането на санкциите и мониторинговите системи на регионално ниво се нуждае от по-нататъшно подобрене. Трябва да се постигне напредък по хармонизирането на подходите за установяването на пределните норми за концентрация на драгажен материал.

Необходими действия:

- ⇒ **Насърчаване ратификацията на Лондонската конвенция от Договарящите се страни, когато е подходящо.**
- ⇒ **Ревизиране на Протокола за дъмпинг и подготвяне на необходимите изменения до следващата министерска среща през 2007 г.**

- ⇒ Извършване на предпроектно проучване за стратегии и планове за действие за управление на драгажен материал.
- ⇒ Изготвяне на насоки, методики и ръководства за управление на драгажен материал.
- ⇒ Предоставяне на необходимото обучение и подобряване на професионалното образование.
- ⇒ Подготвяне и представяне на МФИ на предложение за регионален проект за интегрирана система за далечно наблюдение на замърсяването на крайбрежните зони и други опасни събития.

ж) Управление на отпадъците

Article 46.

Черноморските страни ще си сътрудничат в разработването и прилагането на екологосъобразна политика за управление на отпадъците, отдавайки необходимото значение на минимизирането, рециклирането и повторното им използване.

Националната политика на черноморските страни е насочена към минимизиране, повторна употреба и рециклиране на отпадъците и възстановяване на депата. Основните законодателни и регулаторни инструменти за управление на отпадъците са адекватно разработени в черноморските страни и включват основни закони, наредби и програми (Табл. III.A.15). Страните в процес на присъединяване транспонират Директива 2000/59/ЕС (пристанищни приемни съоръжения за отпадъци, генерирани от кораби и остатъци от товара). На национално ниво се прилагат следните мерки:

България	Закон за ограничаване вредното въздействие на отпадъците върху околната среда, 18 септември 1997г. Базелска конвенция за трансграничен превоз на опасни отпадъци Планове за управление на отпадъци в пристанищата
Грузия	в рамките на проект на Световна банка за Интегрирано управление на крайбрежните зони.
Румъния	транспониране на директивите на ЕС.
Руска федерация	Федерална програма "Отпадъци" (1996-2001), която предвижда прилагане на специфични мерки/действия по управление на отпадъците. Федерална програма "Екология и природни ресурси" (за периода 2001-2010), която включва подпрограма "Отпадъци".
Турция	няма отговор
Украйна	Националната програма за опазване и възстановяване на Черно и Азовско море (2001-2011) съдържа глави за управление на отпадъци. Разработва се Регионална програма за управление на токсични отпадъци.

На регионално ниво въпросите с управлението на отпадъците изобщо не са засегнати от никоя от програмите или проектите. Опитът и познанията за наличните технологии, най-добри управленски практики за битови и опасни отпадъци и др. не са разпространени и не се обменят между Договарящите се страни.

Разработването и установяването на модел за съоръжение за управление на отпадъците за малки и средни общини, включително план за интегрирано управление на отпадъците, избор на място в региона и т.н. като един пример за успешен опит, който трябва да се разпространи и популяризира, е проектът за регионално управление на отпадъците в областите Трабзон и Ризе, Турция.

Регионална стратегия и предпроектни проучвания в крайбрежните зони са необходими за:

- Изготвяне на инвентаризация на твърдите отпадъци (битови, опасни и болнични), която да представи съществуващата ситуация в черноморския регион, определяне на характеристиките и количествата на отпадъците, изготвяне на съответен компютърен модел и обучение на персонала;
- Определяне на подходящия “Модел за обезвреждане на твърди отпадъци” по отношение на финансовите и технически характеристики, включително събирането на отпадъци, транспортирането им, възстановяване и обезвреждане и избора на място за съоръжение за обезвреждане;
- Определяне и създаване на подходящ единен модел за региона, свързан с интегрираното управление на отпадъци;
- Подготовка и осъществяване на възстановителни проекти за съществуващите открити сметища и оценка на необходимата система за целите на възстановяването на енергия от съществуващите депа като се определят техните финансови и технически характеристики;
- Определяне на броя, вида и характеристиките на оборудването, което е необходимо за предложения модел в рамките на проект, проучващ инвестиционните разходи по проекта;
- Изготвяне и реализиране на прилагаш проект за избрани съоръжения, след приключване на предпроектното проучване;
- Обучение на персонала за експлоатация на санитарно депо, преди пускането му в експлоатация и подготовка на наръчници за експлоатация.

В сътрудничество с ИМО и други подходящи международни организации, следните регионални проекти, ако бъдат реализирани, ще допълнят националните усилия за решаване на въпросите с управлението на отпадъците:

- Изготвяне на насоки/ръководства за изготвянето на План за управление на отпадъците в пристанищата в съответствие с изискванията на ИМО и ЕС и насърчаване на неговото прилагане във всички големи черноморски пристанища.
- Популяризиране на най-добрите екологични практики, свързани с третирането и обезвреждане на отпадъци, включително на отпадъци от кораби.
- Изпълнение на проекти за възстановяване на екосистемата.
- Изготвяне на насоки или ръководства за експлоатация, поддръжка и критерии за инспектиране на зоните за обезвреждане на отпадъци, които да подпомагат общините в крайбрежната зона.

Необходими действия:

- ⇒ **Включване на въпроси за управление на отпадъците в Работния план на Черноморската комисия..**
- ⇒ **Търсене на финансова помощ за регионални предпроектни проучвания на управлението на отпадъци и социално-икономическото му въздействие с цел гарантиране на устойчиво развитие на крайбрежната зона.**
- ⇒ **Изготвяне на предложение за проект и изпълнение на регионален проект за управление на отпадъците в крайбрежната зона с включени и съгласувани национални планове.**

з) Трансграничен пренос на опасни отпадъци

Article 47.

Без по-нататъшно забавяне черноморските страни, чрез Истанбулската комисия и в съответствие с Резолюция 1, приета на Дипломатическата конференция по опазване на Черно море от замърсяване, ще завършат и приемат текста на Протокол към Букурещката конвенция относно трансграничния пренос на опасни отпадъци и сътрудничеството в борбата с техния незаконен трафик.

Преносът на опасни вещества може да постави най-значителната заплаха за човешкото здраве и екосистемата на Черно море. Към момента не съществува регионална или национална статистика или докладване за нелегалния пренос на токсични отпадъци в Черно море.

Финализирането на текста на протокола към Букурещката конвенция, отнасящ се до трансграничния пренос на опасни отпадъци и сътрудничество в борбата с техния незаконен трафик беше забавено поради значителното закъснение в създаването на Постоянния секретариат.

Като се вземе предвид, че черноморските страни са страни по Базелската конвенция за контрол на трансграничния пренос на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане (1989 г.), принципите на тази конвенция трябва да се използват в Протокола.

Преносът на опасни отпадъци на национално ниво се регулира от списък, съдържащ разрешените за внос опасни материали, с изключение на токсични отпадъци. Опасните отпадъци са тези отпадъци, за които се счита че попадат в Приложения I и II на Базелската конвенция и които имат едно или повече опасни свойства, включени и/или описани в Приложение III на Конвенцията (експлозивност, запалимост, окисляемост, отровност, корозионност, токсичност, екологична токсичност и др.) и материали, замърсени от тези отпадъци. Поради това, насърчаването на прилагането на Базелската конвенция следва да е достатъчно за контрола на трансграничния пренос на опасни отпадъци. В това отношение преноса на токсични товари следва да се разглежда в рамките на конвенцията или бъдещ Протокол.

Необходими действия:

- ⇒ С помощта на ИМО и в тясно сътрудничество с Базелската конвенция, да се извърши предпроектно проучване на преноса на опасни отпадъци и необходимостта от такъв Протокол.
- ⇒ Създаване на тесни връзки с Базелската конвенция.
- ⇒ Изготвяне и прилагане на регионална стратегия и план за действие за контрол на преноса на опасни отпадъци.
- ⇒ Изготвяне на инвентаризация на опасните отпадъци, която да представя съществуващата ситуация в черноморския регион, да дава представа за опасните свойства и количества на отпадъците, съществуващите методи за обезвреждане и количествата отпадъци, предмет на трансграничен пренос.
- ⇒ Подкрепяне прилагането на Базелската конвенция и събиране и оценка на данните от инвентаризацията с цел подготовка на проекти за “побратимяване” в черноморските страни.
- ⇒ Подпомагане създаването на протокол за отговорност и компенсация между договарящите се страни за предотвратяване на нелегалния пренос.
- ⇒ Укрепване на митническите власти за контрол на нелегалния пренос на отпадъци между страните и създаване на специализирани митнически служби.

⇒ Популяризиране на аварийните планове и плановете за реагиране при аварии.

Article 48.

Ще се разработи Черноморска стратегия за аварийно планиране и реагиране При аварии. Препоръчва се Истанбулската комисия по препоръки на нейната Консултативна група по околна среда и безопасност на корабоплаването да приеме такава стратегия до декември 1997 г. Тази стратегия ще осигури основа за ефективна координация на аварийните планове, разработени от черноморските страни. Тя ще послужи, също така за основа за разработване на регионален аварийен план.

Консултативната група по екологичните аспекти и безопасност на корабоплаването (КГ ЕАБК) с подкрепата на ИМО подготви Аварийен план за опазване на Черно море от замърсяване с нефт, който в момента се съгласува от черноморските страни. Тенденцията на увеличаване на транспорта на нефт предоставя достатъчно основание изготвянето на аварийен план за борба с нефтеното замърсяване. Въпреки това, другите опасни вещества не са включени в този план. КГ ЕАБК се съгласи Аварийният план за Черно море да стане приложение към проколота за спешни действия в извънредни ситуации и да се състои от две части: нефт (1) и други опасни вещества (2).

Необходими действия:

- ⇒ **Насърчаване приемането и подписването на Аварийен план за опазване на Черно море до 2003 г.**
- ⇒ **Изготвянето на част 2 на Аварийния план, която се занимава с опасните вещества до 2005 г.**
- ⇒ **В сътрудничество с ИМО да се организира необходимото обучение за спасителните отряди и за националните и местни власти.**
- ⇒ **Търсене на международна помощ за придобиване на адекватно оборудване за спасителните отряди, за да могат да действат в международни води.**
- ⇒ **Създаване на ефективна и надеждна комуникационна система.**

Article 49.

Националните и местни аварийни планове, обхващащи както плавателни съдове, така и офшорни инсталации, ще бъдат подобрени и, където е необходимо, приети до декември 1998 г. Отговорностите и задълженията на правителствените агенции в случаите на морски аварии ще бъдат ясно определени. Националните аварийни планове ще се разработят в съответствие с указанията на ИМО, а също и с други съответни международни документи, вкл. Регионалната стратегия за аварийно планиране и реакция при аварии.

Общото количество разлят нефт в Черно море варира между 3.5 и 267.7 тона на година без никакви ясно изразени тенденции, което доказва случайната му природа (виж таблица IIIA 13). В периода 1996-2001 г. в териториалните води са настъпили 170 нефтени разлива с общо количество разлят нефт 537.7 тона. През този период в България не са регистрирани значими нефтени разливи или аварии. Малки експлоатационни или неопределени разливи са наблюдавани само в пристанищните райони, каналите и териториалните води. В Турция разливи не са регистрирани. (Табл. IIIA.13).

Основните източници на нефтени разливи са аварийни замърсявания от съдове или офшорни инсталации. Офшорни инсталации действат в Румъния и Украйна (Табл. IIIA.14); въпреки това, оценено е, че рискът от разливи е много малък:

България	В България няма такива инсталации. Близо до Варненския залив е открит залеж на природен газ. Очаква се експлоатацията му да започне през 2002 г.
Грузия	няма отговор
Румъния	Националната компания "PETROM" SA чрез своя клон "PETROMAR" Констанца работи в Черно море с 1 основна офшорна нефтена платформа (с 3 сонди) в икономическата морска зона. Тенденцията за румънски офшорни дейности в Черно море предполага експлоатация през следващите 20 години.
Руска федерация.	В момента в руския сектор на Черно море няма офшорни инсталации и такива дейности не се очакват в близко бъдеще.
Турция	няма
Украйна	6 работещи инсталации в три места за обезвреждане.

Необходими действия:

- ⇒ **Приемане и прилагане на Аварийен план за Черно море през 2003г.;**
- ⇒ **Подобряване на международното сътрудничество и трансфер на технологии;**
- ⇒ **Обучение на персонала, ангажиран в прилагането на националния и регионален аварийен план;**
- ⇒ **Разпространяване на полезна информация до медиите за минимизиране на въздействието и ефектите в случай на природно бедствие;**
- ⇒ **Създаване на специални средства, модерно оборудване и конструкционни подобрения на корабите с цел предотвратяване на аварийните разливи и минимизиране на щетите в случай на природни бедствия.**

Article 50.

Ще бъде приет Аварийен план за Черно море. Препоръчва се Истанбулската комисия по препоръка на нейната Консултативна група по екологичните аспекти и безопасност на корабоплаването да приеме такъв план до декември 2000 г. Черноморският аварийен план ще отразява съвместимостта на: аварийно оборудване, формите за докладване и данните за нефтени разливи, класификация на разливите по мащаб, методи за оценка на чувствителността на брега към опасностите, система за подкрепа на вземането на решения при разливи, вкл. модели за предвиждане движението на нефта. В допълнение, ще се разработят регионално съгласувани национални класификации и системи за оценка на риска.

Проектът на Регионален аварийен план за борба със замърсяването на Черно море с нефт е съгласуван със съществуващите или проектите на национални планове. Тези национални аварийни планове са изготвени или се изготвят във всички черноморски страни и в повечето случаи са насочени към борбата с нефтеното замърсяване:

България	Национален аварийен план за нефтени разливи, декември 2001 г.
Грузия	Окончателен проект, изготвен в рамките на проекта на Световна банка за ИУКЗ, ще бъде одобрен през 2002 г.
Румъния	Всички местни аварийни планове за борба с нефтеното замърсяване са разработени след 1995г.; модерно оборудване съгласно всеки от плановете за действие е закупено след 1996 г. Националният аварийен план се актуализира всяка година, поради чести промени в правителствената политика; все още съществуват някои неясноти в подчинението на командата за гражданска защита. Координацията на националната структура в случаи на големи нефтени разливи ще бъде одобрена през 2002 г.
Руска федерация	Регионалният аварийен план за Черно море, в процес на преработване, включен във Федералния план, ще бъде одобрен през 2002 г.
Турция	Националният аварийен план е внесен в Парламента и ще бъде одобрен през 2002 г.
Украйна	Местните планове за справяне с регионални разливи се преразглеждат ежегодно. В Украйна се разработва план за неутрализиране на нефтени разливи в открито море, който ще бъде одобрен през 2002 г.

За страните в процес на присъединяване, съществува спешна необходимост от изготвяне на национални аварийни планове, които включват замърсяване при аварии или умишлено замърсяване на морето с опасни вещества, не само нефт, съгласно Решение на ЕС No.2850/2000/ЕС. За Румъния е необходима спешна международна помощ за разширяване на Румънския национален аварийен план като се включат всички опасни вещества. Същото важи и за други черноморски страни. В това отношение се очакват съвети и техническа помощ от IMO.

Изготвянето на регионален и национални аварийни планове зависи от количеството товари, с които се работи и нивото на риск. Трябва да се вземе предвид, че към момента тези страни нямат способността да противодействат на други замърсители освен нефт. Фирмите, експлоатиращи пристанищата, и другите, свързани с това фирми, са задължени да се съобразяват с Международния кодекс за опасните стоки на море на IMO и съответните Приложения на MARPOL.

Необходими действия:

- ⇒ Извършване на регионално предпроектно проучване за управление на опасни товари.
- ⇒ Финализиране на част 2 на Аварийния план за Черно море за опасните вещества до 2005 г.

Article 51.

За да се осигури бързото и ефективно действие на националните агенции, отговарящи за реагиране при аварии, всяка черноморска страна, в сътрудничество с частния сектор и където е подходящо, с международни и двустранни агенции, ще осигури подходящото окомплектоване на националните си агенции с персонал и с необходимите ресурси.

Националните системи за действие са напълно изградени и способни да функционират, но в повечето черноморски страни има финансови затруднения. (Табл. III.A.16). Недостатъчното финансиране усложнява придобиването на подходящо оборудване и обезпечаване на персонал за отговорните власти. По конкретно липсва финансиране за лодки, плавателни съдове за събиране на нефт, тежки плаващи баражи, нефточистачи и друго специализирано оборудване и съоръжения в България, Грузия, Румъния и Украйна. В Руската федерация е необходима модернизация на оборудването с цел да се достигнат международните стандарти. В Турция положението е различно за различните окръзи.

Националното ниво на подготовка за аварийни ситуации е различно за отделните страни, а именно:

България	сравнително добро
Грузия	сравнително добро на нефтените терминали
Румъния	националният аварийен план не е приложен, поради което готовността се оценява като ниска, особено за мащабни инциденти
Руска федерация	високо ниво на готовност
Турция	няма отговор
Украйна	на местно ниво – пристанища, корабостроителници – готовността е задоволителна, в открито море – незадоволителна

Национални проучвания и обучение са осъществени във всяка черноморска страна, а именно:

България	Необходими са редовни (годишни) учения за борба с нефтеното замърсяване. Специална глава от Националния аварийен план се занимава с тези учения. Стойността на едно такова цялостно учение достига до около 20,000 щ.д.
Грузия	Учения се провеждат в Държавната морска академия в Батуми и в пристанище Супса
Румъния	Извършени са проучване на система за подпомагане на решенията на база на моделиране на нефтените разливи и проучване за база данни. Тези проучвания са направени от Националния институт по морски изследвания и развитие – Констанца през 2001 г. на стойност 15 000 евро.
Руска федерация	няма отговор
Турция	няма отговор
Украйна	няма отговор

Необходими действия:

- ⇒ **Създаване на система от непрекъснато обучение на регионално и национално ниво по аварийните планове**
- ⇒ **Финализиране разработването на национални аварийни планове до 2003 г. и осигуряване на тяхното редовно актуализиране**

Article 52.

Ще се търси тясно сътрудничество с корабоплавателния, нефто- и газодобивен сектор за да се осигури, до възможната степен, покриването на разходите по разработване и изпълнение на аварийните планове от тези сектори.

Включването на корабоплавателния нефтодобивен и газодобивен сектор е от ключово значение за прилагането на ефективни аварийни планове. Въпреки това, в черноморските страни това сътрудничество не винаги е на необходимото ниво и се нуждае от значително подобрене:

България	В момента големите български частни компании, работещи в нефтения и газовия сектор не са готови за установяване и поддържане на такова сътрудничество. Тези фирми, включително експлоатиращите нефтените терминали, са задължени от закона да изготвят местни аварийни планове, както и да поддържат определен минимум от одобрено оборудване и персонал за случаи на аварии. Съоръженията и човешкия ресурс, с който разполагат тези фирми, са включени в новото ниво на отговори – пристанища, общини, области, национално.
Грузия	много добро сътрудничество с Chevron, BP, Gios и пристанищата.
Румъния	Установено е сътрудничество в рамките на Националния план (всички местни планове са част от Националния план). Нефтеният и газовият сектор покриват около 20% от разходите по аварийния план и операциите по аварийно действие.
Руска федерация	Съществува тясно сътрудничество с руските корабоплавателни, нефтени и газови компании, които имат необходимото оборудване и средства за реагиране при нефтени разливи.
Турция	Няма координация с нефтени и газови компании
Украйна	няма отговор

Само Румъния е докладвала за национална програма за проучване на офшорната зона от фирма PETROMAR, която програма се подготвя от Националната агенция за минерални ресурси.

С цел минимизиране на рисковете от аварийно замърсяване на морската и крайбрежна околна среда, на национално ниво се изпълняват или ще бъдат изпълнени следните проекти:

България	Дистанционно наблюдение на морската повърхност за мониторинг на нефтени разливи в български води. Предложението за проект е представено на програма ФАР – Трансгранично сътрудничество. Аварийно планиране на различни нива в съответствие с изискванията на ИМО.
Грузия	NOSCP, План за управление на баластни води, Пристанищен план за Интегрирана система за управление на крайбрежната зона
Румъния	Двустранни споразумения между институциите, които са ангажирани с действия при нефтени разливи, като например между Флота, Гранична полиция, Националния институт за морски изследвания и развитие и Инспекцията по гражданско корабоплаване. Предпроектното проучване, предприето по проект QUALIPOL, програма Ecos – Ouverture в сътрудничество с Франция и Испания за създаването на център за предотвратяване и интервенция при нефтени замърсявания (подобно на CEDRE в Брест за Франция) Актуализиране и изготвяне на местни планове за интервенция. До края на 2001 г. местните планове за интервенция на PETROMAR (офшорна нефтена компания) ще бъдат актуализирани за конкретни инциденти и снабдени с анекс с местен план в случай на природни бедствия.
Руска федерация	Насърчаване строителството на кораби с двойно дъно и корпус.
Турция	няма отговор
Украйна	няма отговор

Необходими действия:

- ⇒ **Насърчаване подписването и влизането в сила на регионален аварийен план за борба със замърсяването на Черно море с нефт.**
- ⇒ **Изготвяне до 2005 г. на регионален черноморски аварийен план за опасните вещества с участието на Дирекция Гражданска защита В4 на Европейската комисия - Брюксел в разработването на този план и с подкрепата на ИМО**
- ⇒ **Провеждане на редовни съвместни учения с двустранно или многостранно сътрудничество.**

- ⇒ Създаване на обща комуникационна и информационна система (интернет страница) с изчерпателна база данни, която вече се разработва от Американския департамент по енергетика и Националната лаборатория Оук Ридж на САЩ.
- ⇒ Прилагане на интегрирана система за наблюдение от разстояние за замърсяване в открито море и в крайбрежната зона и за други опасни събития.
- ⇒ Насърчаване прилагането на международни и европейски законодателни насоки и методики.
- ⇒ Подобряване на сътрудничеството с корабоплавателния, нефтодобивен и газодобивен сектор чрез включването им в регионални и местни действия по аварийните планове.

и) Оценка и мониторинг на замърсителите

Качеството и надеждността на информацията, получена от дейности по мониторинг и оценка, е решаваща при взимането на решения и формулиране на политиката на национално и регионално ниво. Въпреки, че процесът по създаване на регионална програма за мониторинг и оценка е бавен, той не може да попречи на обхвата на работата и усилията, вложени от черноморските страни на национално ниво, като се имат предвид изключително ограничените национални ресурси и отсъствието на добра международна програма.

Основните принципи, на основата на които се подготвя Интегрираната черноморска програма за мониторинг и оценка, са:

- Достъпност за всяка страна
- Устойчивост във времето
- Поетапен подход при създаването на напълно адекватна система за мониторинг и оценка
- Интегриране на всички компоненти на екосистемата
- Съвместимост с основните екологични тенденции в европейски и глобален контекст.

Article 53.

Доклад за състоянието на замърсяването на Черно море ще се подготвя и публикува на всеки пет години, започвайки от 1996 г. Той ще се основава на данни, събрани чрез координирани програми за мониторинг и оценка на замърсяването.

Националните доклади за състоянието на околната среда в Черно море представляват важна част от годишните национални доклади за състоянието на околната среда в България, Румъния, Руската федерация и Украйна. Грузия е изразила твърдо намерение да изгради система за оценка на морската околна среда и за докладване в съответствие с разпоредбите на СПДЧМ. В Турция не се изготвят доклади за състоянието на околната среда на Черно море.

На регионално ниво е публикувана “Оценка на замърсяването на Черно море” (ed. Laurence D. Mee, Graham Topping, UNDP, New York, Black Sea Environmental Series, Vol.10, 1998), която се състои от поредица доклади. Тя прави опит за преглед на наличните данни за околната среда в Черно море от експерти, които са работили в рамките на Екологичната програма за Черно море.

Публикуването на “Състояние на замърсяването на Черно море” на база на данни, събрани в рамките на координирани програми за мониторинг и оценка на замърсяването, остава неосъществено поради липсата на регионално съгласувана програма за мониторинг и оценка и невъзможността на черноморските страни да поддържат в пълна степен своите национални мониторингови дейности.

Необходими действия:

- ⇒ **Финализиране на изготвянето на основна Интегрирана програма за мониторинг и оценка на Черно море (ИПМОЧМ) до юни 2002г. Очаква се Черноморската комисия да одобри ИПМОЧМ по време на 9тата си среща и да създаде необходимите условия на национално ниво, за да гарантира националното финансиране за изпълнението на основната ИПМОЧМ. До 1 септември 2002 г. пилотно да се изпита редовното докладване в съгласуван формат, което да бъде напълно функциониращо през 2003 г.**
- ⇒ **Като се има предвид оскъдността на наличните ресурси, да се сравнят националните изисквания за докладване и оценка и да се предоставят на координаторите за Черно море съгласувани насоки за изготвяне на националните доклади в съгласуван формат с цел в националните доклади да се включи информация, която е от значение за региона. В този случай натоварването на националните координатори и на Центъра по дейността за мониторинг и оценка, Одеса, Украйна ще е по-малко.**

Article 54.

В съответствие с Букурещката конвенция ще бъде учредена Черноморска мониторингова система, базираща се на система за измерване на биологичния ефект и измерване на основни замърсители. Тя ще бъде съставена чрез интегрирането на задължителните национални мониторингови програми, които да се включат в националните стратегически планове за действие, и от независима система за контрол на качеството на анализите. Желателно е Истанбулската комисия да разработи такава система за контрол на качеството чрез своята Консултативна група по мониторинг и оценка на замърсяването до 1998 г.

Оценката на състоянието на околната среда на Черно море на национално ниво обикновено се координира от екологичните власти и се основава на данни от проучвания, изследователски експедиции и данни от националните мрежи за мониторинг (България, Румъния, Руската федерация и Украйна). В някои случаи дейностите по мониторинг и оценка се осъществяват на база проекти (Турция).

Национални програми за мониторинг в рамките на териториалните си води осъществяват България, Румъния, Украйна и Руската федерация, въпреки че често те са нерегулярни и с ограничен брой параметри – по икономически причини. През последните 5 години Грузия не е докладвала никакви мониторингови дейности. За Турция е докладван мониторинг и оценка единствено на база проекти. Липсата на регионално съгласувана програма за мониторинг и оценка поставя под въпрос финансирането на тези дейности.

Методиките и техниките, използвани за оценка на морската среда се различават в отделните страни. За регионалните цели тези методики и техники трябва да бъдат съгласувани и в съответствие с регионалните потребности.

В програмите за мониторинг обикновено се включват следните параметри: биогеенни елементи, БПК, тежки метали (България, Румъния, Украйна и Руската федерация), органични замърсители (България, Румъния, Украйна) и биологични параметри (България, Румъния, Украйна). Освен ограниченият брой параметри, не са адекватни и качеството на анализите, честотата и пространственото покритие при взимане на пробите. Най-регулярните мониторингови данни за Румъния се ограничават до бреговата зона (дълбочина 20 m). Освен за Украйна няма известни данни от мониторинг на офшорната зона. Повечето от параметрите, включени в Рамковата директива по водите за крайбрежни води, не се измерват и няма да бъдат измервани от черноморските страни в близко бъдеще.

Значението на използването на биологични променливи в програмите за мониторинг също се осъзнава от всички черноморски страни и се прилага в тези, които успяват да извършват мониторингови дейности. Към момента биологичните параметри са напълно интегрирани в националните мониторингови програми на България, Румъния и Украйна. Стандартен набор от параметри за планктона и бентоса бяха интегрална част от националната мониторингова програма на Руската федерация, но поради икономически причини това вече не е така. Грузия изразява своето намерение

за включване на тези параметри в своята национална програма за мониторинг, веднага когато страната може да си позволи мониторингови дейности. Турция ще интегрира напълно този компонент в регионалната програма за мониторинг, когато тя бъде одобрена. Измерването на биологичните ефекти на ниво организъм в настоящите икономически условия изглежда неосъществимо и ще бъде отложено.

Инициран в рамките на ЕПЧМ и проектите по ТАСИС и доразвит в рамките на МААЕ със съдействието на Морската лаборатория на Монако, капацитетът за установяването на система за гаранция и контрол на качеството е все още слаб. В черноморския регион са проведени няколко семинара за обучение в рамките на ТАСИС фондове за Черно море 1996/1997. За съжаление заради политиката на ЕС по програмите ТАСИС и ФАР, Турция не беше включена в тези регионални дейности.

Най-належащите нужди от създаване и съгласуване на регионална програма за мониторинг и оценка са ясно изразени от всички Консултативни групи. Консултативната група по мониторинг и оценка на замърсяването е изготвила проект за Стратегия за мониторинг и оценка на Черно море, която включва основна програма за мониторинг, която Договарящите си страни могат да си позволят. Очаква се тя да бъде одобрена от Черноморската комисия през 2002 г.

Необходими действия:

- ⇒ **Изготвяне на стратегия за редовен процес на регионална оценка, в който националните компоненти играят важна роля.**
- ⇒ **Установяване на тясно сътрудничество с Европейската агенция по околна среда и нейните тематични центрове за най-добрите технически насоки и помощ.**
- ⇒ **По-нататъшно укрепване на Центъра по дейностите за мониторинг и оценка на замърсяването след завършването на Регионалната програма на ТАСИС за Черно море 2000/2001 с пълното изграждане на система за гарантиране и контрол на качеството на регионално ниво.**
- ⇒ **По решение на Консултативната група за мониторинг и оценка на замърсяването, създаване на Интегрирана програма за мониторинг и оценка на Черно море за 2005 г., включително пълен набор от технически насоки, методики и препоръки.**
- ⇒ **Използване на най-добрия опит на OSPAR, HELCOM и други регионални морски конвенции.**

Article 55.

Ще бъде разработена единна техника на определяне качеството на водите за къпане с общ помощен механизъм за гарантиране на качеството. Желателно е Истанбулската комисия да разработи такава единна техника за анализ чрез своята Консултативна група по мониторинг и оценка на замърсяването до декември 1997 г. Прозрачността ще се поощрява чрез публикуване и свободен обмен на данни от измерванията на качеството на водите за къпане най-малко ежегодно.

В резултат на проучванията на СЗО в рамките на Екологичната програма за Черно море относно статуса на водите за къпане в черноморските страни беше изготвен проект на Ръководство за мониторинг и оценка на води за отдих и качество на плажовете, април 1995 г. Това беше последната дейност, предприета в рамките на Черноморската комисия по отношение качеството на водите за къпане. До известна степен този проект на ръководство беше следван в Румъния и Турция. Останалите черноморски страни използват свои собствени процедури. Като се има предвид, че националните служби за санитарен и епидемиологичен контрол са зле оборудвани и комплектовани със специалисти, извършваните анализи са ограничени.

Въпреки че на национално ниво се въвеждат унифицирани техники на измерване, ситуацията на регионално ниво е различна. Отговорността за мониторинг на качеството на водите за къпане в

черноморските страни е на националните власти по санитарните и хигиенни въпроси, които обикновено са подчинени на Министерството на здравеопазването или съответстваща на него институция. Лошата координация между екологичните и здравни власти в регионален контекст и неясното разпределение на отговорностите между КГ МОЗ и КГ НИЗ, на които е възложена тази задача, доведоха до липсата на дейности на регионално ниво за последните пет години.

От полза за регионалните дейности може да бъде хармонизирането на съществуващото национално законодателство с европейската Директива за качеството на водите за къпане, което е в ход в България, Румъния и Турция, а в Грузия се прилага в рамките на проект GICMP. В Украйна и Руската федерация също се работи в тази насока.

Допълнителен тласък на регионалното сътрудничество може да се получи чрез тясно сътрудничество с Конвенцията за опазване и използване на трансграничните водни течения и международни езера и съответния протокол за болестите, предавани чрез водата.

Ще се установи тясно сътрудничество със СЗО и съответните европейски агенции.

Информацията за широката общественост за състоянието на плажовете и водите за къпане е неадекватна. Само в Турция беше въведена система за информиране на обществеността за състоянието на плажовете и водите за къпане под формата на брошура и интернет сайт за плажове със син флаг. Програмата “син флаг” изисква не само чиста околна среда, но и напълно развита туристическа инфраструктура. Това в момента е нереалистично за страни с икономики в преход. С цел привличане на туристи, информацията за състоянието на плажовете и водите за къпане трябва да е широко достъпна през целия туристически сезон.

В регионален контекст, бъдещата работа по мониторинг и оценка на водите за къпане ще се съсредоточи върху:

- Ревизиране и одобряване на регионални насоки за мониторинг на качеството на водите за къпане и техниките за определяне качеството на водите, като се вземат предвид Директивата на ЕС за качество на водите в басейна и Рамковата директива по водите на ЕС до 2006 г. и използване на проекта на Ръководство на СЗО за мониторинг и оценка на води за отдих и качество на плажовете, като основа на този документ.
- Създаване на функционираща система за гарантиране и контрол на качеството на води за къпане до 2006 г.
- Разработване и установяване на регионална информационна система за качество на води за къпане като част от интегрираната информационна система на Черноморската комисия до 2004 г. в тясно сътрудничество с частния туристически сектор.
- Установяване на ефективна система за професионално обучение на местните и национални власти до 2007 г.
- Пълно усвояване на най-добрия наличен опит от регионалните морски конвенции, в това число OSPAR, HELCOM, MEDPOL, Барселонска и опита на организации на ООН, тематични центрове на ЕАОС и др.

Създаването на регионална база данни за мониторинг и оценка и на ясни политика и процедура за докладване са въпроси, които Черноморската комисия все още не е решила. В отсъствието на Постоянен секретариат на Черноморската комисия, на усилията за създаване на система на базата на проекти липсваше приемственост и устойчивост в регионален контекст. Поради това, след установяването на своя Постоянен секретариат, Черноморската комисия определи създаването на информационна система за Черно море като приоритет в работата си, който финансово беше подкрепен от Европейския съюз. Ще се търси тясно сътрудничество с тематичните центрове на ЕАОС и техните информационни центрове, базите данни на регионалните морски конвенции, включително ICES. В пълна степен трябва да се използва хидрометеорологичната база данни за Черно море, изготвена по проект, спонсориран от НАТО, и действала в региона от 1998 г. Консултативната група по мониторинг и оценка на замърсяването трябва да бъде напълно привлечена в тези дейности с цел да се предотврати припокриване и дублиране. Ако това стане, сътрудничеството с научните среди на черноморските страни значително ще се подобри.

Капацитетът за проучване на въпроси, които изискват допълнителни изследователски програми и дейности, е силно ограничен. Поради това, трябва да се търси допълнително международно финансиране, по-конкретно за извършване на следните проучвания:

- Разширяване на мониторинговите дейности с онези параметри, които се изискват от Рамковата директива по водите
- Определяне обхвата на проблема и въздействието на устойчивите органични замърсители върху екосистемата на Черно море
- Извършване на проучване на замърсяването, постъпило от въздуха, и включване на този компонент в Интегрираната програма за мониторинг на Черно море
- Извършване на проучване на дифузно и речно замърсяване и неговия товар в Черно море
- Пълно инкорпориране на компонентите на биоразнообразието и рибарството в Интегрираната програма за мониторинг и оценка на Черно море.

Article 56.

Данни относно действителните и изчислени измервания на зауствания на замърсители от точкови източници, реки, и където е възможно, дифузни източници, ще се компилират и обменят свободно всеки пет години, започвайки от 1996 г. Желателно е Консултативната група по управление на замърсяването от наземни източници да извършва това компилиране за в бъдеще.

Въпреки че събирането на данни за действителното заустване и възприета практика в черноморските страни, регионална система за докладване не е създадена. Координиращата роля на КГ НИЗ трябва значително да се подобри, като се вземе предвид последната година на липса на активност. Комисията, чрез своя член от Турция, трябва да гарантира необходимата подкрепа на центъра по дейностите, за които отговаря Турция.

Регионалната база данни за НИЗ трябва да бъде разработена като неделима част от информационната система за Черно море и да включва следните въпроси:

- Информация за хидрологичното състояние на басейна на Черно море
- Информация за фоновото замърсяване на Черно море и на водните обекти в неговия басейн;
- Информация за промишлените дейности, т.е. какви видове предприятия има, техни особености, използваните суровини и технологии;
- Информация за заустванията на канализационни води в Черно море (инвентаризация на точковите източници) и за дифузното замърсяване;
- Информация за строителство на проучвателни и добивни съоръжения в региона;
- Установяване на стандарти за качеството на водите в Черно море;
- Информация за събития в тази област, най-добрите технологии в тази област, които съществуват, и към кой режим на лицензиране спадат, ако говорим за строителство или реконструкция;
- Информация за съществуващите канализационни системи и пречиствателни съоръжения за отпадъчни води на предприятията в тази област;
- Популярни информационни и образователни материали за широката общественост.

В идеалния случай е желателно да се създаде база данни, съдържаща полезна информация, която може да се обмена с и да се добавя от други организации.

В региона има нужда от компютърни програми за изчисляване на максимално полученото заустване, параметрите на пречиствателните станции, количествата и потока отпадъчни и дъждовни води за различни населени места и съществуващи и нови предприятия.

Необходими действия:

- ⇒ Гарантиране прилагането на основната Интегрирана програма за мониторинг на Черно море с начало през 2003 г. , предшествана от пилотно докладване през септември 2002 и базирана на национални данни от мониторинг в установения формат.
- ⇒ Подробна оценка на състоянието на околната среда на Черно море до 2005 г.
- ⇒ Публикуване на “Доклад за състоянието на околната среда” през 2006 г.
- ⇒ Подобряване на сътрудничеството с и трансфер на опит от отлично работещи центрове в ЕС за морски мониторинг в подкрепа на черноморските страни.
- ⇒ Разработване на цели за качество на околната среда и подробен списък на екологичните индикатори за политиката и взимането на решения в черноморските страни (Докладът за стандартите за качество на околната среда е добра рамка за хармонизиране и придвижване към директивите на ЕС).
- ⇒ По-нататъшно укрепване на Центъра по дейностите по мониторинг и оценка на замърсяването, на националните координатори и на тяхното сътрудничество с националните институции.
- ⇒ Сътрудничество с дунавските страни в рамките на Меморандума за разбирателство между ЧК и МКОРД.
- ⇒ Включване на данни за действителни зауствия и други въпроси, свързани с наземните източници на замърсяване в Информационната система за Черно море до 2003 г. В това отношение е необходимо да бъде предоставено обучение и помощ на националните координатори за наземните източници на замърсяване в течение на проектите на ГЕФ и ТАСИС.

Б. Управление на живите ресурси**а) Ресурси със стопанско значение****Article 57.**

Рибата е неразделна част от морската екосистема, рибните запаси процъфтяват в незамърсена и защитена екосистема и морската екосистема се възползва от правилно управлявания риболов. Поради това, мерките за намаляването на замърсяването и за опазване на биологичното разнообразие, хабитата и ландшафта, както са съгласувани в настоящия Стратегически план за действие, са едно от условията за възстановяване на риболова в Черно море. В допълнение, разможжителните райони и районите за отглеждане на поколенията изискват особена защита.

Рибарският сектор в Черно море изпита най-драстичния спад в броя на видовете и улова на риба от 1960те. В рамките на проучвания на рибарския сектор от ЕПЧМ бяха определени три основни причини за този спад:

- Прекомерен улов
- Инвазия на екзотични видове, напр. *Mnemiopsis leydii*
- Замърсяване

По мнение на експерти максималният устойчив улов в Черно море може да достигне до 2,000,000 тона годишно, ако се въведат принципите на отговорен риболов и ако се вземат необходимите защитни мерки (ако се контролира *Mnemiopsis leydii*). Освен това могат да се събират няколко милиона тона миди, ако се развие аквакултурния сектор. Анализът показва, че общият улов на риба

през последните пет години остава общо взето стабилен, с тенденция на слабо увеличаване за Руската федерация и Украйна. Общият улов в Румъния е намалял, а в Турция се е стабилизирал. (Табл.ШВ.1; Табл.ШВ.2)

Състоянието на пелагичните ресурси се подобрява за много видове риби, главно поради интродуцирането на *Vergoie ovata*. Това е естествен неприятел на *Mnemiopsis leydeii*, хищна медуза, която на практика подкопа основите на хранителните ресурси на пелагичните риби в Черно море през 1980-90те години. Мерките за налагане на законодателството и намалените товари замърсяване, поради икономическата криза в повечето черноморски страни, също бяха важни за възстановяването на живота. В резултат, през последните две до три години общият запас от малки пелагични видове риби показва известни признаци на възстановяване.

Разработването и налагането на национални законодателни и регулаторни мерки изигра важна роля за подобряване на състоянието на рибните запаси и контрола върху рибарството в района. Основното законодателство, отнасящо се до рибарството, прието преди 1996 г. в черноморските страни, беше доразвито, подобро и наложено в период от пет години, като директно се третираха консервационните въпроси. Само в Турция основните закони от 1971 и 1986 г. остават непроменени, въпреки че в момента турският парламент обсъжда нов Закон за рибарството. Съществуващото законодателство за рибарството е достатъчно за поддържането и управлението на морските риби и другите живи морски организми във всички черноморски страни. В трансграничен контекст, все още е необходимо укрепване и регионална хармонизация на правната рамка, особено по отношение на консервацията и опазването на рибите и другите живи морски организми. (Табл. ШВ.3).

Присъединяването към ЕС, към което се стремят България, Румъния и Турция и е обявено от Украйна и Грузия като тяхна национална политика, изисква допълнително канализиране и подобряване на регулаторната база за опазване на морските хабитати и живите морски ресурси. Поради това, ясно споразумение по Конвенцията за риболова и Протокола за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие, изготвянето и предлагането на Регионална стратегия и План за действие за управление на риболова и на другите живи морски организми, както и ясно формулиране на количествените и качествени цели и работен график ще дадат допълнителен тласък за прилагането и налагането на националното законодателство.

В исторически план черноморските страни имат добре изградена институционална рамка по въпросите на риболовния сектор, като самостоятелни органи (Държавен комитет по рибарство, Руската федерация) или като част от други институции, които се занимават със селскостопанския сектор (България, Румъния, Турция и Украйна) или екологичния сектор (Грузия) (Табл.ШВ.4). Добре развитите системи на национални закони, наредби, правила и инструкции, включително лицензирането и годишните квоти, са елементи на общата система за управление на рибарството. Междусекторното сътрудничество с властите по опазване на околната среда е под различни форми, по-точно:

- България - не е посочено
- Грузия - Междуведомствен научен съвет на експерти по въпросите на рибарството
- Румъния - специална процедура за сътрудничество с местните власти в биосферния резерват Делтата на Дунав
- Руска федерация - по специална процедура се определят квотите за улов на риба и се одобряват правилата за риболова
- Турция - не е посочено
- Украйна - междусекторни работни групи

Сътрудничеството между властите по рибарство и по опазване на околната среда трябва да се укрепи и институционализира с цел да се постигне устойчиво развитие на рибарския сектор. Регионалното междусекторно сътрудничество не е добре установено и изисква повече действия от страна на Договарящите се страни.

Законодателните и регулаторни мерки в черноморските страни се занимават с или налагат:

- Сезонни забрани на риболовните дейности по време на размножителните периоди
- Размер на рибите (Табл. III.7)
- Национални квоти
- Защита на зоните за хранене и размножаване
- Защита на зимовищата
- Ограничения върху приспособленията за риболов

Разпространена практика при управлението на рибарството е въвеждането на разпоредби за рибарството по изброените по-горе въпроси. Тази практика се счита за ефективен инструмент и се прилага в черноморските страни. В някои страни вече е установен контрол върху улова чрез усилията в областта на рибарството и това трябва да се насърчава и в други черноморски страни.

Намаляването на рибните запаси и последващото нарастване на усилията, вложени в риболов, предполага влошаване на социалното и икономическо състояние на населението по крайбрежието, което се препитава от рибарство. В Румъния загубите се оценяват на 4 милиона щ.д. в сравнение с 1985-86 г. В Украйна загубите се оценяват на 75 милиона щ.д., а икономическите загуби от други морски ресурси са между 6-9 милиона щ.д. на година (Проучване на екологичните приоритети на Черно море, Украйна, 1998, използвани данни преди 1995 г.). В Турция загубите при улов на риба представляват 132,000 тона. Въпреки че паричните загуби не са непосредствено видни, поради гъвкавата пазарна икономика, 50,000 рибари са останали без работа (Проучване на екологичните приоритети на Черно море, Турция, 1998, последните използвани данни преди 1995 г.).

Проучванията на екологичните приоритети на Черно море иницираха в рамките на ЕПЧМ програма за икономическа оценка на загубите от рибарство поради замърсяването на Черно море и деградацията на неговата екосистема. Тези проучвания не бяха завършени и не са публикувани. Само два национални доклада (Турция и Украйна) са публикувани. Определянето на годишните икономически загуби би било много показателно за управляващите и формулиращите политиката. Икономическите оценки са до голяма степен ненадеждни поради липсата на общи методики за такива оценки. Общи методики и подходи за определяне на икономическите загуби на регионално ниво са необходими и те трябва да отчитат действащите национални и международни правни норми.

Нелегалният риболов е един от най-значимите проблеми на черноморските страни. Екстрадирианият улов на риба може да достигне 1000 тона годишно в Румъния. Икономическата му стойност възлиза на 2-5 милиона щ.д. в България, 3 милиона щ.д. годишно в Румъния, и 1-2 милиона тона в Руската федерация. Ако се приеме, че загубите в шестте черноморски страни са съизмерими, годишните загуби в черноморския регион могат да достигнат 20 милиона щ.д. на година. На национално ниво има добре развито законодателство за борба с нелегалния риболов, което доколкото е възможно се налага от следните институции:

България	-
Грузия	- Екологична полиция
Румъния	-
Руска федерация	- Инспекция по рибарство, брегова охрана
Турция	-
Украйна	- Инспекция по рибарство, брегова охрана

Въпреки това, в агенциите не винаги разполагат с достатъчно персонал и оборудване за цялостен контрол дори и в териториалните води на съответната страна. По-сложните въпроси на международния контрол зависят от развитието и прилагането на регионални и двустранни правно-обвързващи документи, а именно Конвенцията за риболова и Протокола за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие към Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване.

Научните дейности в рибарския сектор са представени в списъка на публикациите. Тези дейности, особено онези, свързани с оценката на регионалните запаси на трансгранични видове, въздействието на замърсяването върху рибите и нивата на замърсяване в рибите, са изправени пред сериозни

финансови проблеми. Поради това ще се търси международна помощ за проекти за подобряване на рибарския сектор в Черно море, като например:

- Изготвяне на оценка на регионалните рибни запаси
- Опазване на зоните за размножаване и хранене на проходните и трансгранични видове

Необходими действия:

- ⇒ **Финализиране и приемане на Конвенцията за риболова до 2004 г.**
- ⇒ **Ревизиране, актуализиране и даване на правен статут до 2005 г. на Списъка на редките и застрашени видове, на база на Приложение II на Протокола за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие.**
- ⇒ **Извършване на инвентаризация и оценка на състоянието на миграционните трасета, местата за размножаване и хранене на важни проходни видове за Черно море и изготвяне на регионален проект за тяхното възстановяване през 2002-2004 г.**
- ⇒ **Изготвяне и прилагане на регионална стратегия за устойчиво рибарство в сътрудничество с FAO и популяризиране на кодекса на FAO за отговорно рибарство в Черно море.**
- ⇒ **Подобряване на риболовните практики с цел да се избегне случайният улов на видове морски животни, освен видовете, предмет на търговия.**
- ⇒ **Подобряване на информационния обмен, особено относно предприети мерки и риболова на пелагични видове.**
- ⇒ **Подобряване на координацията на национално и регионално ниво между рибарския и екологичния сектори.**

Article 58.

*За да се възстановят екосистеми, които са от особена важност за черноморския риболов, като цяло, полетата на *Phyllophora* и други размножителни райони ще получат особена защита, размножителните райони на проходните видове ще бъдат възстановени, ще се възстановят крайбрежните лагуни. До 2000 г. всяка черноморска страна ще разработи поне един пилотен проект, който ще допринесе за възстановяването на зони от жизнено значение за възстановяването на рибните запаси в Черно море.*

Качеството и количество на рибните запаси силно зависи от условията на екосистемата и хабитатите за размножаване и хранене. Най-важните за рибарството в Черно море екосистеми са представени в Табл. ШВ5. В Руската федерация е изготвен и приет от правителството Общ план за репродукция на рибните запаси. Всички необходими дейности, свързани с рибарници, се извършват и финансират съгласно Плана. Когато е необходимо се правят някои изменения в Плана от регионалните администрации или от Държавния комитет по рибарство на Руската федерация. Опазването и възстановяването на тези екосистеми и области, жизненоважни за възстановяването на рибните запаси и видове, продължава да бъде важно в регионален контекст. Уловът на недостигнали полова зрялост и малки риби оказва отрицателно въздействие върху рибните запаси, на което трябва да се обърне специално внимание и да се приложат мерки за контрол.

Застрашените видове риби в Черно море са включени в предварителния списък на редките и застрашени видове към Протокола за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие, който беше подписан на 14 юни 2002 г. в София, България. Повечето от тези видове са включени и в националните Червени книги на застрашените и редки видове. Въпреки това, състоянието на повечето от видовете с икономическо значение в Черно море продължава да буди безпокойството на рибарите и на институциите за управление на рибарството. Подобрието на това състояние изисква по-

нататъшното налагане на регулаторните мерки за задържане на рибните популации на необходимото ниво, за да бъдат те ресурс за черноморските страни.

Местата за хвърляне на хайвера на рибите, които се размножават в сладки води, са от особено значение, тъй като те осигуряват репродуцирането на такива важни от икономическа гледна точка видове, като есетровите, костур, бабушка и др. Опазването на местата за размножаване означава запазване на условията на спокойствие в речните устия. Независимо от явната нужда от опазване и възстановяване на местата за размножаване, които са от ключово значение за възстановяване на запасите от проходни риби, и от националните усилия за опазване и възстановяване на тези места за размножаване, регионалният капацитет за решаване на проблема не беше използван по подходящ начин. Нещо повече, особено внимание следва да се отдели на създаването, разширяването и запазването на местата за репродуциране за тези видове, които може да са застрашени, или които проявяват признаци на засегната популация, особено за есетровите и калкана.

Успехът в опазването на местата за размножаване на проходни видове риби ще зависи от съответните национални действия и тясното сътрудничество с речните Комисии, като Международната комисия за опазване на река Дунав, Днепърската комисия и двустранното сътрудничество между Русия и Украйна в Азовско море.

Крайбрежните лагуни са важни хабитати и места за размножаване за много морски видове риби и играят важна роля за черноморския рибарски сектор, по-конкретно за аквакултурите и рибовъдните ферми. Руската федерация е докладвала за ферма за отглеждане на барбуня, създадена през 1949 г. в системата от лимани/лагуни в Кизилтас; за ферми за бабушка в лиманите на Йеск, Бейсуг, Ахтарск и в Азовско море. В Украйна бяха възстановени дънните канали, които свързват лагуните с морето (лагуната Молочний в Азовско море и лиман Тилигулский). Такъв вид дейност не е докладван от други страни, главно поради това, че крайбрежните лагуни са разположени предимно в северозападната част на черноморския шелф.

Международните организации на донорите са демонстрирали малък интерес към поддържането и подкрепата на националните и регионални усилия в рибарския сектор в Черно море. Националната подкрепа за Центъра по дейностите в Констанца, Румъния не беше достатъчна, за да изпълни той своята регионална координираща роля в такива дейности като регионалната оценка на рибните запаси. Освен в Руската федерация, националната уредба за постигане на устойчивост в рибарския сектор не е задоволителна. FAO и други международни организации не са били привлечени по подходящ начин.

За периода 2002 – 2006 г. поставените цели за консервация и опазване на местата за размножаване и хранене са (Табл. III В.6):

България	–	няма
Грузия	-	Поти – Охамчири
Румъния	–	Биосферен резерват Делтата на Дунав и морски резерват 2 Май – Вама Вече
Руска федерация	–	ще бъдат определени след приемането на Закона за опазване на есетрите
Турция	-	по време на размножителния период не се разрешават риболовни дейности в местата за размножаване
Украйна	-	по време на размножителния период не се разрешават риболовни дейности в местата за размножаване

Както се очаква, националните усилия трябва да бъдат подпомогнати по подходящ начин от международните организации.

Необходими действия:

⇒ **Предприемане на повече действия за установяване на тясно сътрудничество с FAO и други международни организации, като се насърчат отговорните рибарски практики в Черно море и в сътрудничество със съществуващи проекти като проекта на ГЕФ “Опазване на биоразнообразието в екологичните коридори по крайбрежието на Азовско и Черно море”.**

- ⇒ Търсене на международно помощ с цел провеждане на регионално проучване за възстановяване на лагуните/лиманите в Черно море и тяхното използване за развъждане на риби и аквакултури и подпомагане и укрепване на националните усилия в тази посока.
- ⇒ Идентифициране на крайбрежните области, които могат да бъдат включени в регионалната мрежа от защитени територии; изготвяне на критерии, приложими за Черно море.
- ⇒ Насърчаване на ангажираността чрез образователни кампании за широката общественост по въпросите на отговорното рибарство.

Article 59.

За да се постигне възстановяване на черноморската екосистема и устойчиво рибарство в Черно море, е нужно да се подобри политиката за управление на рибарството и самият риболов да се регулира според рибните запаси. Поради това се очаква черноморските страни да ускорят приемането на Конвенцията за риболов в най-скоро време, с цел разработването на система за управление на рибарството, която се състои от следните компоненти; регулярна, координирана на регионално ниво, оценка на запасите; национална оторизация за всички черноморски риболовни кораби; регионална система за лицензиране; черноморска система от квоти. В допълнение, прилагането на законодателството за рибарството се нуждае от незабавно подобряване. Тези и други мерки, необходими за постигане на по-устойчиво рибарство в Черно море би трябвало да се предприемат в тясно сътрудничество с риболовния сектор.

Националните оценки на рибните запаси са обща практика в рибарския сектор в черноморските страни и представляват основа за даването на национални квоти за използване на живите морски ресурси и други нужди.(Табл.ПІВ.10).

Проблемите, пред които са изправени черноморските страни, са следните:

- Недостатъчно финансиране и недостатъчен капацитет на изследователските флоти.
- Липса на междурегионално сътрудничество за оценка на стопанските запаси.

Възстановяването на рибните запаси и капацитетът за риболов на ниво, сравнимо с 1960-80те години е в списъка на най-спешните мерки, необходими в рибарския сектор. Националните усилия, като например годишните проекти за експлоатация на рибните ресурси, проучвания за въздействието и екологичния баланс в Румъния; междуправителственото споразумение между Украйна и Руската федерация за Азовско и Черно море; и Проектът за развитие на рибните култури за плоски риби и проектът за подобряване запасите от калкан в Турция, не са достатъчни за постигане на тези цели. Поради това, трябва да се подготвят предложения за възстановяване на рибните запаси и регионална стратегия за такова възстановяване, като за целите се търси международно финансиране.

Регионалните и национални проучвания, извършени от черноморските страни, бяха неразделна част от ЕПЧМ преди 1996 г. В резултат от тези проучвания бяха направени препоръки, които допринесоха за изготвянето на Стратегическия план за действие за Черно море (1996 г.). От 1996 г., обаче, има силен недостиг на финансови ресурси, необходими за правилното решаване на регионалните аспекти на рибарството и опазването на видовете риби в трансграничен контекст. Регионалният и национални доклади за рибарството в Черно море не бяха публикувани от ЕПЧМ, въпреки че националните доклади за рибарството и рибните запаси бяха изпратени на ЗКП в Истанбул. Подобна ситуация се наблюдава и с проекта на доклад “Анализ на структурата и работата на флота при риболов в Черно море”. Консултативната група по рибарство и други живи морски ресурси проведе първата си среща като помощен орган на Конвенцията през юли 2001 г. Националната подкрепа за Центъра по дейността в Констанца, Румъния не беше достатъчна, за да изпълни той координиращата си роля в региона.

Доколкото е възможно националните усилия за проучване на регионалните аспекти на въздействието на рибарството върху околната среда и на въздействието на околната среда върху рибните запаси и

разнообразие бяха реализирани в Руската федерация чрез годишни национални конференции и биенални международни научни конференции.

Препоръчително е да се проучат следните въпроси през следващите три години, при възможност в рамките на ГЕФ проекта:

- Финализиране и публикуване на регионалните и национални доклади за рибарството в Черно море и за ефекта на рибарството върху околната среда на Черно море;
- Създаване на регионална база данни за въздействието на рибарството върху околната среда. Докладите да бъдат представени на и одобрени от Черноморската комисия;
- Предприемане на необходимите стъпки за разпространяване на тази информация за рибарството в Черно море в региона и сред заинтересованите страни и международни организации;
- Използване в пълна степен на съществуващия национален опит и експертни познания, напр. в Руската федерация по развъждането на есетри, турския опит в развъждането на калкан и т.н.

Научната общност и експертите в черноморския регион продължават своята работа по въпроси на рибарството и взаимната връзка между факторите на околната среда и състоянието и здравето на рибните запаси. Резултатите от тяхната работа е представена в Приложение III, “Важни публикации на учени от черноморските страни, 1996-2000г.”. Препоръчително е въпросите на рибарството да станат задължителен елемент в научните биеналета на черноморските страни, както и редовно да се публикуват научни открития, подбрани на база на научната им стойност за устойчивото развитие на рибарството в Черно море. Трябва да се създаде библиография на данни за Черно море, която да се постави на интернет страницата на Черноморската комисия.

В резюме, основните празноти в познанията за състоянието на рибните запаси и популации са:

- Липса на научно валидирана оценка на рибните запаси;
- Липса на научно валидиран максимален устойчив добив;
- Липса на познания за настоящия статус и еволюция на бентосните и проходни видове риби;
- Липса на познания за опасностите от замърсяване и въздействието на “горещите точки” върху възпроизводството на рибите;
- Липса на познания за отглеждането на риби;
- Липса на информация за методиките и техниките за оценка на рибните запаси.

Освен това, недостатъчното развитие на институционалните структури на регионално ниво доведе до следните празноти в информационния поток между Договарящите се страни:

- Гарантиране и контрол на качеството на пробовземане, анализиране и интерпретиране на данните.
- Липса на регионални бази данни и липса на задълбочен преглед на тенденциите и процесите, които са свързани с рибарския сектор.
- Нивата на замърсяване в основни рибни колонии.

Препоръчително е да се установят контакти с международни организации, за да се проучи възможността за научни проучвания на горните въпроси/празноти. Значението на решаването на тези въпроси ще се увеличава след създаването на научно базирани регионални квоти.

Основните проблеми в управлението на рибарството са породени от:

- Недостатъчно развити правни аспекти на управлението на рибарството в регионален контекст.
- Липса на координирана регионална оценка на запасите.
- Липса на регионално съгласувани наредби за рибарството, лицензирането, квотите, условия за рибарските приспособления и др.
- Липса на механизми за борба с нелегалния риболов.
- Недостатъчен персонал и оборудване за инспекциите по рибарство.
- Липса на регионална база данни за рибарството.
- Недостатъчно развито двустранно и многостранно сътрудничество.

Повечето от мерките, предложени в Стратегическия план за действие за Черно море, са все още валидни. Комисията ще прецени ревизирането на графика за прилагането на незавършените мерки, в това число:

- Оценка на регионалните рибни запаси не по-късно от 2003 г.
- Публикуване на регионален доклад за рибарството и създаване на регионална база данни по въпроси на рибарството в рамките на 2 години.
- Разработване на общи методики за оценка на екологичното въздействие на рибарството върху екосистемата на Черно море, включително биоразнообразието, не по-късно от 2004 г.

Дейностите, предвидени в СПДЧМ продължават да имат висок приоритет за черноморските страни и постепенно трябва да се прилагат от страните в рамките на новоустановения график и с финансовата подкрепа на ГЕФ, ТАСИС и МФИ в помощ на националните усилия за решаване на тези проблеми.

Приоритетните проекти, които трябва да се подготвят и представят на МФИ, следва да акцентират върху:

- Оценка на регионалните рибни запаси (Грузия).
- Хармонизиране на критериите, мерките и разпоредбите за трансграничните видове риби (25,000 щ.д./1 година), (Румъния).
- Изготвяне на препоръки, отнасящи се до хармонизирането на методите за оценка на морските рибни запаси (30,000 щ.д./1 година), (Румъния).
- Развитие на устойчивото управление на рибарството в Черно море: финансова помощ за Центъра по дейности за рибарството в Констанца, Румъния (250,000 щ.д./2 години), (Румъния).
- Периодично организиране (веднъж на 3 години) на общи експедиции за оценка на трансграничните рибни запаси (80,000 щ.д.), (Румъния).

Ще се търси международна помощ и за приоритетни проекти за опазване и възпроизводство на проходни видове риби (по-конкретно есетри), разработването на проекти за аквакултури, опазване на екосистемите и възстановяването на лагуни/лимани.

Препоръчителни предпроектни проучвания са:

- Възстановяване на флотилиите от малки траулери.
- Популяризиране на дълбокото замразяване на сурови рибни продукти.
- Проекти за предотвратяване на замърсяването.
- Изкуствено развъждане на живи морски ресурси.
- Популяризиране на възможностите за инвестиции в “най-добрите” технологии.

Съществуват трудности при оценката на възможните инвестиции в рибарския сектор и на действителния инвестиционен поток. Румъния посочва, че минималните инвестиции, които са

необходими, са за 10 малотонажни траулера и един кораб за инспекции за 3,400,000 щ.д. Оценката за останалите черноморски страни не е направена.

Трябва да се отправи предложение към инвестиционната програма на Европейския съюз и Стратегическото партньорство на ПРООН и Световната банка с цел извършване на предпроектно проучване за възстановяването на рибарския сектор, насърчаване на отговорното рибарство в региона и изготвяне на необходимото инвестиционно портфолио. В този сектор изглежда публично-частното партньорство е най-обещаващата възможност за укрепване на регионалното сътрудничество (Черноморска банка за развитие, ЧИС, двустранни инвестиционни проекти и др.).

Развитието на малки и средни фирми за рибарство и аквакултури може да бъде успешно, ако достъпът до заеми/грантове съществува/е приложим (опит на Руската федерация и Турция). В региона трябва да се реализират програми за инвестиции/заеми за фирми от този тип. За тази цел Комисията трябва да преследва създаването на оборотни фондове за малки и средни предприятия чрез МФИ, включително ЕБВР, Черноморската банка за развитие, Световната банка и други финансови институции. Трябва да се изготвят и съответните предпроектни проучвания и изпълнени пилотни проекти във всяка от черноморските страни в рамките на период от пет години.

Участието на широката общественост в устойчивото развитие на рибарството се ограничава до кампании на НПО, участие в местни проекти и др.

Консултативната група по рибарство и живи морски ресурси трябва да съсредоточи своята дейност върху въздействията на рибарските дейности върху околната среда.

Необходими действия:

- ⇒ **Приемане и своевременно ратифициране на Конвенцията за риболова с цел подобряване на правната основа за подобряване на регионалното сътрудничество;**
- ⇒ **Координиране и извършване на регионална оценка на рибните запаси през следващите три години;**
- ⇒ **Изготвяне и съгласуване на методики за оценка на въздействието на рибарството върху околната среда и на ефекта от условията на околната среда върху биоразнообразието, запасите и здравето на рибните популации и другите живи морски организми в Черно море в рамките на 4 години;**
- ⇒ **Създаване на регионални процедури за определяне на застрашените видове риби и установяване на единни критерии за оценка на застрашени рибни запаси;**
- ⇒ **Извършване на предпроектно проучване на икономическите възможности за развитие на рибарския сектор;**
- ⇒ **Разпространяване на информация за принципите на устойчивото рибарство сред образователните институции и сред широката общност на рибарите чрез интернет страницата на Черноморската комисия и чрез други комуникационни средства.**

IV. Опазване на биологичното разнообразие

Уязвимата екосистема на Черно море, силно обезпокоявана през 1970-90те, сега показва първите признаци на възстановяване. Това се отнася до популациите на малки пелагични видове, поява на някои ендемични видове на флората и фауната, по-малък цъфтеж на водорасли и т.н. Въпреки това, в северозападната част на Черно море, концентрацията на биогенни елементи е все още висока и при благоприятни хидрометеорологични условия би могла да предизвика цъфтеж на водораслите и свързаните с това нежелани отрицателни екологични и икономически ефекти. Съществуват няколко фактора, които благоприятстват възстановяването на екосистемата на Черно море и нейното биоразнообразие:

- Намаляване на товарите замърсяване в крайбрежните страни, които са изправени пред сериозни икономически проблеми и ефективността на европейските директиви в басейна на река Дунав;
- В черноморските страни са прилагат целенасочени политика, стратегии и действия в рамките на Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване. Опазването на околната среда на Черно море е включено в списъка на приоритетните мерки в националната екологична политика на страните. (Табл.ШВ.11; Табл.ШВ.12);
- Международното сътрудничество в рамките на други конвенции и международни двустранни и многостранни споразумения.

Article 60

Ще бъде разработен и приет текстът на Протокол за опазване на биологичното разнообразие и опазване на ландшафта към Букурещката конвенция. Желателно е Истанбулската комисия да приеме този протокол до 2000 г. на основата на препоръките на Консултативната група по опазване на биологичното разнообразие. Целта е протоколът ще бъде представен на Срещата на министрите през 2001 г. за подписване, след което правителствата ще инициират процеса на ратификация.

Консултативната група по опазване на биологичното разнообразие (КГ ОБР), в сътрудничество с други Консултативни групи и в рамките на ТАСИС черноморски фондове 1996/1997, изготви окончателния проект на Протокол за биологичното и ландшафтно разнообразие в Черно море и инициира национално съгласуване с цел подписване на протокола по време на министерската среща на 14 юни 2002 г

Необходими действия:

- ⇒ **Финализиране на Стратегията и плана за действие за опазване на биологичното разнообразие до 2003 г.**
- ⇒ **Финализиране на Стратегията и плана за действие за опазване на ландшафтното разнообразие, която беше разработена в рамките на ЕПЧМ през 1995 г. и подготвяне на национално съгласуване през 2004 г. от Консултативната група по интегрирано управление на крайбрежните зони и Консултативната група по опазване на биологичното разнообразие.**
- ⇒ **Насърчаване прилагането на Стратегическия план за действие за опазване на биоразнообразието.**

Article 61

Червена книга на черноморския район, определяща и описваща застрашените видове, ще се подготви и публикува до декември 1998 г. Желателно е работата върху Червената книга да се координира от Истанбулската комисия чрез Консултативната група по опазване на биологичното разнообразие.

Червената книга на застрашените и редки видове в Черно море е публикувана през 1998 г. в ограничен тираж и не е достигнала до повечето организации, свързани с проблемите на опазването на биоразнообразието и ландшафта на Черно море. Нещо повече, тази публикация представи експертното мнение докато правния статус на видовете, включени в книгата, не беше отбелязан. Тази книга не беше дискутирана в достатъчна степен и не беше съгласувана на регионално ниво. Според мнението на членове на Консултативната група по опазване на биологичното разнообразие, книгата съдържа някои неточни данни и трябва да се преработи и съгласува на регионално ниво.

Червената книга не е била преведена или публикувана на нито един от местните езици на Договарящите се страни. Поради тази причина е достъпна само за ограничен брой учени, а не за по-широк кръг и обществеността, въпреки че търсенето на тази книга в черноморските страни се оценява като високо.

С цел определяне на правния статус на видовете, които ще бъдат включени в Червената книга, ще бъде изготвен списък на редките и застрашени видове в рамките на Протокола за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие и ще представлява Приложение II към този протокол. Това ще служи като основа за преработената Червена книга на застрашените и редки видове в Черно море.

Черноморската комисия и Постоянният секретариат трябва да направят необходимото за доставянето на Червената книга до други страни, за създаване на електронна версия на тази книга и за разпространението ѝ чрез интернет. Създаването и публикуването на популярна версия на Червената книга на черноморските видове ще бъде жизнено важно за насърчаване участието на обществеността в опазването на биоразнообразието и за образованието на учениците и студентите. Изразената необходимост от популярна версия на Червената книга на Черно море налага едновременното изготвяне на двете версии.

Необходими действия:

- ⇒ **Ревизиране на Червена книга на застрашените и редки видове в Черно море на базата на списъка на редките и застрашени видове, който ще представлява Приложение II към Протокола за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие към Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване, одобряването ѝ от Черноморската комисия и превеждането на документа на националните езици през 2004 г.**
- ⇒ **Изготвяне, публикуване, превод и разпространение на популярната версия на Червената книга в черноморските страни до 2005 г.**

Article 62

С цел възстановяване на популацията от морски бозайници ще се приемат следните мерки:

а) Ще се въведе забрана за лова на морски бозайници в черноморските държави с незабавен ефект.

Черноморските страни наложиха мораториум върху лова на китоподобни от 1966 г. (България, Грузия, Румъния, Руската федерация и Украйна). Тези страни потвърдиха мораториума след разпадането на Съветския съюз. Турция въведе този мораториум през 1983 г. Последващи ангажменти към опазването на морските бозайници беше изразено в Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване, Одеската министерска декларация и Стратегическия план за действие за Черно море. Въпреки това, до 2000 г. Руската федерация и Украйна периодично извършват залавяне на живи черноморски делфини за търговски и научни цели в делфинариуми (Табл. ШВ.13; Табл.ШВ13а).

Инициативата на ООН в рамките на Бонската конвенция за създаване на многостранно Споразумение за опазване на китоподобните в Черно море, Средиземно море и прилежащата атлантическа област (АССОВАМС) беше подкрепено и подписано/ратифицирано от три черноморски страни (България, Грузия и Румъния). Създаването на Звено за координиране на АССОВАМС в Черно море е предвидено в рамките на Черноморската комисия (Резолюция 1.5 от Първата среща на страните по АССОВАМС, Монако, 28 февруари – 2 март 2002). Подписан е меморандум за разбирателство между Черноморската комисия и Секретариата на АССОВАМС.

Съществуващата регионална правна и регулаторна рамка изглежда достатъчна за опазването и защитата на черноморските бозайници (освен тюленът монах, който е на ръба на изчезване). Прилагането ѝ се оценява от черноморските страни като доста успешно. Съществуващите контролни органи трябва да следят за спазването на действащите национални норми, които все още се нуждаят от ревизиране, подобрене и стандартизация в съответствие със съответните международни норми. Въпреки това, поради недостатъчен персонал, липса на адекватно обучение, и липса на финансиране за редовен мониторинг на състоянието на популациите на морските бозайници и за проучвания и регионални оценки, информацията за състоянието на популациите на морски бозайници е непълна и изисква координирани усилия за регионално ниво за по-добро управление, както и за образование на персонала и широката публика.

Необходими действия:

- ⇒ **Създаване на Консултативна група по управление на морските бозайници и предаване на функциите на Звеното за координиране на АССОВАМС в Черно море на тази група.**
- ⇒ **Създаване на система за непрекъснато професионално обучение на местните власти.**
- ⇒ **Насърчаване присъединяването към АССОВАМС на тези черноморски страни, които все още не са негови членове.**

Article 62

б) Ще се провежда регулярна оценка на популацията от морски бозайници като първата оценка ще бъде завършена през 1998 г., Желателно е тази оценка да се координира от Консултативната група по опазване на биологичното разнообразие към Истанбулската комисия.

Регионална оценка на разпространението на морски бозайници в Черно море не е правена от 1987 г. От 1930-1950те популацията на три китоподобни вида се определя на 500 000 или дори два милиона екземпляра. Същите стойности за средата на 1980те варират между 454,440 (екстраполация на турски данни) и 55,000-120,000 животни (по оценки на руски и украински учени), въпреки че всички оповестени оценки се основават на силно влияещи се методи за наблюдение, поради което бяха категорично отхвърлени от Научния комитет на Международната комисия за китовете (1992 г.). Така, до сега няма оценка, която да определи с известна степен на точност броя на популациите на китоподобни на регионално ниво.

Поради оскъдните ресурси на заинтересованите изследователски институти, националните проучвания са ограничени. Серия от наблюдения с лодки са проведени от 1995-1998 г. в украински води около Кримския полуостров и в България. През 1997 г. бивша неправителствена изследователска организация извърши месечно наблюдение на китоподобните в пролива Керч от местна фериботна линия. През 1996 г. китоподобни са забелязани в Мраморно море, Борфора и Дарданелите. През юли 2001 г. беше предприето съвместно проучване на разпределението и броя на китоподобните в Азовско море и пролива Керч, посредством наблюдения от въздуха на отделни сектори, извършено от Украйна и Руската федерация.

Делфините и морските свине, които са били изхвърлени към брега, са били обект на мониторинг на националните мрежи за китоподобните, организирани в Украйна (1989-1999), България (1997-1999), Грузия (1997-1999) и Румъния (от 2001г.). Известни действия в тази посока са предприети и по Кавказкото крайбрежие на Руската федерация (1996-1999) и в Мраморно море (1993-1998). Антропогенните заплахи и патологията на китоподобните са промени в рамките на европейски проект

ЕС/INCO-COPERNICUS “Определяне на човешкото въздействие върху малките китоподобни в Черно море и разработване на подходящи консервационни мерки” (BLASDOL, 1997-1999). Проектът беше изпълнен едновременно от български, грузински и украински институции, в сътрудничество с техни партньори от Германия и Белгия. Според данни и предишни публикации на BLASDOL белодробен паразитизъм, усложнен от бактериални супер инфекции и избухвания на вирусно заболяване от морбили, може да са значими фактори за естествената смъртност на популациите на китоподобни в Черно море. Епидемиологията на тази патология не е ясна и не е напълно ясно как да се контролира епидемичността.

Въздействието на замърсяването върху популациите на морски бозайници не е достатъчно проучено в Черно море, въпреки, че доклади за замърсяване на морски свине в пристанищата с УОЗ и живак са публикувани в уважавани научни списания. Поредица от аналитични доклади за патологията на китоподобните е изготвена в съответствие с Програмата за изследване, опазване и възстановяване на морските бозайници в Черно и Азовско море през август 1999г. в Украйна и приета на националната среща на специалистите по китоподобните (Киев, 31 март 2001 г.). Това са: (а) Националният доклад “Настоящо състояние на популациите морски бозайници в Черно и Азовско море” и (б) Националният план за действие за опазване на китоподобните в Черно/Азовско море.

През 2001 г., изготвеният от NIMRD Констанца проект, озаглавен “Опазване на делфините в румънските води на Черно море”, беше избран от ЕК за финансова помощ от Европейската общност чрез нейния инструмент LIFE-Nature. Една от целите е оценка на разпределението и разпространението на китоподобни в румънски води. Проектът е с продължителност 3 години и е на стойност около 400,000 евро.

Предложение за проект за мониторинг, опазване и управление на популациите на китоподобни в Черно море, изготвен за всички шест черноморски страни наскоро беше представен на Първата среща на страните по АССОВАМС и ще бъде представен на Съвета на ГЕФ съвместно от Секретариата на АССОВАМС и Черноморската комисия. Проектното заглавие на този документ е “Възстановяване на биоразнообразието и устойчиво използване на биологичните ресурси на Черно море чрез регионално опазване и управление на популациите на китоподобни”. Това е 4-годишен проект с прогнозен бюджет от около 2,000,000 щ.д., което включва и един милион щ.д. от ГЕФ.

Международен курс за обучение по мониторинг на китоподобни в Черно море, организиран от Временния секретариат на АССОВАМС, беше проведен в Констанца (Румъния) през декември 2001 г.

Необходими действия:

- ⇒ **Завършване на регионалната оценка в сътрудничество с АССОВАМС до 2003-2004 г.**
- ⇒ **Обръщане към АССОВАМС с молба да организира семинари за обучение на експерти от черноморските страни, преди да се направи регионалната оценка с цел прилагане на единни методики и техники.**
- ⇒ **Провеждане на систематично проучване на жизнения цикъл на паразитите по китоподобните и на характеристиките на инфекцията с морбили вирус с цел предсказване и контрол на случаи на масова смъртност.**

Article 62

...

в) Центърът по опазване на биологичното разнообразие в Батуми, Грузия ще бъде снабден с необходимото оборудване, за да функционира като регионален рехабилитационен център за уловени морски бозайници.

Центърът по дейности за опазване на биологичното разнообразие е създаден през 1996 г. в Батуми, Грузия. С подкрепата на ТАСИС фондове за Черно море 1995/1996 и 1996/1997, Центърът по дейностите изготви проект на Протокола за биологично и ландшафтно разнообразие и Стратегия и

план за действие за опазване на биологичното разнообразие в Черно море. За съжаление отсъстваше необходимото лидерство и координация на регионалните дейности по тези въпроси.

Центърът по дейности не създаде рехабилитационен център за китоподобни в Батуми, Грузия. Необходимата инвестиция за създаването на такъв център беше оценена на 1.5 милиона евро. Въпреки, че центърът можеше да бъде създаден в Батуми, необходимо е предпроектно проучване, което да определи броя, големината и най-подходящите места за възстановителни центрове в Черно море в сътрудничество с АССОВАМС.

Националните усилия за създаване на убежища за болни или ранени животни сред морските бозайници се различават в отделните страни. В Украйна и в другите черноморски страни няма специални защитени територии (морски резервати или убежища) за опазване на морските бозайници. Все пак украинските биосферни и природни резервати, разположени по морския бряг в Дунайски Плавни, Черноморски и др., декларират, че опазват китоподобните наред с другите морски видове, обитаващи крайбрежните води в границите на резерватите. Въпреки това, общата площ на тези формално защитени води е твърде малка за ефективното опазване на китоподобните, а персоналет на тези резервати несъмнено се нуждае от специфично обучение в изследователски и спасителни техники за делфини и морски свине. Украинското министерство на околната среда е одобрило петгодишна програма за създаване на система за спасяване, възстановяване и връщане на болни и наранени черноморски китоподобни в тяхната естествена среда и за създаването на рехабилитационен център за морски бозайници (1993-1997). Ценен научен и практически опит е натрупан по време на петгодишното съществуване на рехабилитационен център за морски бозайници в Лапси, но дейността му е прекратена през 1999 г. поради липса на финансиране.

В момента работят общо 12 делфинариума по черноморското крайбрежие. До 100-120 черноморски делфина и екзотични перконоги се отглеждат в тези места. Тъй като това са организации за развлечение и изследвания, делфинариумите не играят важна роля като центрове за подобряване на здравето на ранени или болни морски бозайници. Ако се съди по делфинариума на нос Большой Утриш (Руската федерация), прогнозната стойност на проект е няколко десетки хиляди долара или повече в зависимост от сложността на проекта (цени, продължителност на реконструкцията, брой на животните и т.н.). Въпреки това, участниците в украино-руския семинар "Ролята на делфинариумите за опазване на популациите на китоподобни в Черно море" (Лапси, 18-19 октомври 2001 г.) единодушно подчертаха необходимостта от постепенно трансформиране на съществуващите съоръжения в центрове за спасяване и рехабилитация на морски бозайници на принципа на самофинансирането.

Необходими действия:

- ⇒ **Интегриране на информацията и създаване на механизъм за информационен обмен по въпроси на китоподобните в рамките на информационната система за Черно море.**
- ⇒ **Подготвяне на предложение за проект за предпроектно проучване на необходимостта и разположението на убежища и рехабилитационни центрове за ранени и болни животни и неговото осъществяване (Звеното за координация на АССОВАМС в Черно море и Консултативната група по опазване на биоразнообразието до 2003 г.).**
- ⇒ **Изготвяне на проект на правила и норми за отглеждането на морски бозайници в делфинариуми, включително система за контрол на спазването им през 2004 г.**
- ⇒ **Укрепване на консултативната роля на Центъра по дейностите за опазване на биоразнообразието, като се позволи на Центъра да инициира и координира изпълнението на регионални проектите за опазване на китоподобните в Черно море с подкрепата на ГЕФ, ТАСИС и други МФИ.**

Article 62

д) Необходимо е да се разгледат начини за уреждане на риболовната практика, с цел избягване на случайния улов на морски бозайници по време на нормална дейност. Препоръчва се Истанбулската комисия, чрез своята Консултативна група по опазване на биоразнообразието и Консултативната група на рибарството и другите живи морски ресурси да разработи стратегия за намаляване на случайния улов на морски бозайници.

Независимо от изразените мнения, че по време на нормални рибарски операции рядко се забелязват бозайници около риболовните приспособления, има случаи на смърт при животните, въпреки че в региона не съществува статистика за броя на умрелите животни. В резултат на това, обхватът на проблема трудно може да се определи. Според резултати на проекта BLASDOL ловенето на калкан с мрежи по дъното през май и юни може да се определи като основна човешка дейност, която оказва негативно въздействие върху черноморската популация на морските свине в пристанищата. На база на предишни данни за случаен улов (1968-1993 г.), събрани основно в бившия Съветски съюз, са изчислени стойностите на “нетния индекс за опасност” за калкана и морското куче. Те варират съответно между 9 и 12 случайно уловени китоподобни животни на 100 км от мрежи за година.

Делфините се улавят случайно обикновено във фиксирани мрежи, понякога в дънни и пелагични тралове. Биха могли да се разработят предпазни мерки в рибарската практика като се използват различни рибарски инструменти в Черно море. Приемливите рибарски практики, прилагани в черноморските страни за предотвратяване случайния улов на бозайници, предполагат използването на подходящи рибарски приспособления: тралове за средните слоеве на водата, дънни мрежи с малки отвори и мрежи-кесии. В Черно море не се използват устройства за акустично отблъскване или дразнене за минимизиране на негативното взаимодействие китоподобни-рибарство.

Стратегиите за предотвратяване случайния улов на морски бозайници включват: предоставяне на информация на местно ниво, по-добър контрол на рибарските приспособления, образование на рибарите и изграждане капацитета на местните контролни органи.

В сътрудничество със Звеното за координация на ACCOBAMS в Черно море, Консултативната група по опазване на биоразнообразието и Консултативната група по рибарство и други живи морски ресурси трябва да:

- Разработят методики за сателитно наблюдение за оценка на загубите в популациите на морски бозайници, причинени от рибарството.
- Изготвят препоръки за забрана на риболова с дънни мрежи през май-юни в крайбрежните води, населявани от морски свине. Тази мярка ще има положителен ефект и върху калкана, който хвърля хайвера си през същия период. По този начин, опазването на китоподобните ще доведе до опазване на ценен вид риба.
- Изготвят нови режими за риболов на калкан и препоръчат риболовни принадлежности, които са по-малко опасни за китоподобните от сега използваните дънни мрежи.
- Насърчават изкуственото отглеждане на калкан, като алтернативно решение на проблема.
- Осъществяват мониторинг на броя на уплетените и случайно уловени морски свине и делфини. Това ще осигури проследяване на смъртността след китоподобните и ще е нов източник на научна информация за екологията, биологията и патологията на китоподобните. Цялото черноморско крайбрежие би могло да използва общата методика и опит, получен от проекта BLASDOL.
- Изглежда необходимо да се разшири редовното събиране на данни за уплетени/случайно уловени бозайници в Азовско море (Русия и Украйна). Това море е известно като най-значимото място за размножаване, отглеждане на малките и хранене на черноморската морска свиня и като море с интензивно рибарство и замърсяване.
- Създадат национални мрежи за уплетени/случайно уловени китоподобни в тясно сътрудничество с правителствените органи (включително министерствата на околната среда и службите за опазване на рибите в черноморските страни), изследователските институти и неправителствени организации, които се занимават с опазване на морското биоразнообразие. Ролята на НПО и мас-медията може да бъде много важна поради тяхното влияние върху обществената информираност и екологично образование.
- Организируют семинари за обучение по проучване и опазване на китоподобни и разпространяват научните познания, методики и опита по проекта BLASDOL сред специалисти и доброволни членове на националните мрежи за уплетени/случайно уловени китоподобни. Създаването на Пан-черноморска мрежа за китоподобни, като се използват общите методики и база данни, трябва да бъде една от целите на тези срещи. Черноморската комисия (Истанбул) трябва да координира процеса чрез Звеното за координация на ACCOVAMS в Черно море.

Необходими действия:

- ⇒ **Направляване на регионалните усилия за създаване на общи методики за избягване на случайния улов и др.**
- ⇒ **Извършване на регионална оценка на състоянието, тенденциите и здравето на популациите черноморски бозайници в период от три години.**
- ⇒ **Съвместно изготвяне на предложение за предпроектно проучване за регионални рехабилитационни центрове за китоподобни от КГ ОБР, КГ РДЖМР и ACCOVAMS с цел осигуряване на международно финансиране за изпълнение на горните задачи.**
- ⇒ **Обръщане към ACCOVAMS с молба да предостави необходимото обучение на институциите и менажерите, занимаващи се с опазване на морските бозайници. Трябва да се разработят популярни образователни материали, да се преведат на местните езици и разпространят сред рибарските общности в черноморски страни и сред широката общественост.**
- ⇒ **Укрепване на сътрудничеството с ACCOVAMS чрез хармонизиране на дейностите на ACCOVAMS с мерките, предприети от Черноморската комисия. Съществуващите изследователски колективи в шестте черноморски страни, в сътрудничество с НПО и опитни западни партньори, могат да разрешат повечето от проблемите на опазването и управлението на китоподобните в Черно море чрез средни по големина проекти по ГЕФ (4 години; около 2 милиона долара).**

- ⇒ **Забрана на употребата на дънни мрежи за калкан през май-юни в крайбрежните води, населявани от морски свине. Тази мярка има положителен ефект върху калкана, който хвърля хайвера си през май и юни. По този начин, опазването на китоподобните ще доведе до опазване на ценен вид риба.**
- ⇒ **Изготвяне на нови режими за риболов на калкан и да определят риболовни принадлежности, които са по-малко опасни за малките китоподобни.**
- ⇒ **Насърчаване на изкуственото отглеждане на калкан, като алтернативно решение на проблема**
- ⇒ **Проучване на жизнения цикъл и особеностите на инфекцията с морбили вирус с цел предсказване и предотвратяване на епидемиите сред китоподобните.**
- ⇒ **Провеждане на мониторинг на броя на уплетените и случайно уловени морски свине и делфини. Тази мярка на постоянно наблюдение на смъртността сред китоподобните ще е и източник на нова научна информация за екологията, биологията и патологията на китоподобните. Общата методика и опит, получени от проекта BLASDOL, следва да се разпространят по цялото черноморско крайбрежие.**
- ⇒ **Инициране на редовно събиране на данни за уплетени/случайно уловени бозайници в Азовско море (Русия и Украйна), тъй като това море е известно като най-значимото място за размножаване, отглеждане на малките и хранене на черноморската морска свиня и като море с интензивно рибарство и замърсяване.**
- ⇒ **Създаване на национални мрежи за уплетени/случайно уловени китоподобни в тясно сътрудничество с правителствените органи (включително министерствата на околната среда и службите за опазване на рибите в черноморските страни), изследователските институти и неправителствени организации, които се занимават с опазване на морското биоразнообразие. Ролята на НПО и мас-медията може да бъде много важна поради тяхното влияние върху обществената информираност и екологично образование.**
- ⇒ **Насърчаване присъединяването към Споразумението за опазване на китоподобните в Черно море, Средиземно море и прилежащата атлантическа област (ACCOBAMS) на тези черноморски държави, които в момента не участват в това споразумение.**

V. Опазване на хабитата и ландшафта

Article 63.

В допълнение към действията, споменати в параграфи 57, 58 и 59 на настоящия Стратегически план за действие, ще се вземат също така следните мерки, за да се опазят хабитатите и ландшафта на черноморския регион

Мерките за опазване на биологичното разнообразие, хабитати и ландшафт са на предно място в списъка на приоритетните мерки в националните планове за действие и работния план на Комисията. Тези действия са силно подкрепени от глобални, европейски и регионални конвенции, напр. Рамсарската конвенция, Конвенцията за биоразнообразието, Европейската конвенция за ландшафтното разнообразие и двустранни и многостранни споразумения, които са играли важна роля в подпомагане създаването на много защитени територии и хабитати в Черно море. Координацията на дейностите по различните конвенции и споразумения в много случаи е незадоволителна.

Необходими действия:

- ⇒ **Установяване на тясно сътрудничество със и между участниците и целите на международните споразумения и конвенции, по които черноморските държави са Договарящи се страни.**
- ⇒ **Проучване на възможността за осъществяване на туининг проекти, с други подходящи конвенции.**

Article 64.

В морските и крайбрежни райони, в частност във влажните зони, ще бъдат определени нови защитени територии и акватории, и ще се засили съществуващото опазване на природата. При подготовката на своите национални стратегии за биологичното разнообразие черноморските страни ще имат предвид целостта на черноморската система, като, например, определят защитени зони от регионално.

Критериите на МСЗП (IUCN) и РАМСАР са признати в региона и се прилагат при създаването на национални и трансгранични защитени територии, които включват:

- Специални хабитати за черноморските видове.
- Места за отглеждане на малки и размножаване (зимуване).
- Уникалност на хабитати/ландшафти.
- Трансгранични миграционни коридори.

Общата тенденция към опазване на биоразнообразието, ценните природни ландшафти и хабитати е илюстрирана от значителното разширяване на защитените територии, както морски, така и сухоземни. Въпреки това, в периода 1996-2000 г. не е създадена нито една от предложените в рамките на проучването на биоразнообразието по ЕПЧМ 14 защитени територии с регионално значение (Табл. ШВ.14).

Необходими действия:

- ⇒ **Преразглеждане и актуализиране на списъка на защитените територии с регионално значение в черноморските страни.**

⇒ **Търсене на международна подкрепа за създаването на нови защитени територии, по-конкретно морски защитени територии, с регионално и трансгранично значение.**

Article 65.

С оглед подобряване на опазването на хабитатите и ландшафта в черноморския регион, чрез следните действия, ще се подобрят както националните, така и регионалните управленски инструменти:

Следните мерки на политиката намират широко приложение в черноморските страни като инструменти за съхранение, опазване и управление на хабитати и ландшафти (виж Табл. ШВ.14; Табл. ШВ.15):

- Включване на опазването на биоразнообразието в списъка на приоритетни мерки на екологичната политика (всички черноморски страни).
- Подобряване на съществуващото рамково законодателство по съхраняване и опазване на биоразнообразието и хабитатите.
- Разработване и прилагане на национални програми и планове за действие за решаване на въпроси на опазването на биологичното и ландшафтно разнообразие.
- Насърчаване спазването на директивите на ЕС от страните в процес на присъединяване.

За съхраняване и опазване на ландшафти и хабитати в черноморските страни се прилагат следните управленски мерки:

- Подобряване на националните норми и правила в съответствие с международните конвенции, политики и критерии и директивите на ЕС.
- Създаване на планове за възстановяване на терени за бъдещи консервационни цели.
- Подобряване управлението на защитените територии и видове.
- Идентифициране и създаване на морски/сухоземни трансгранични екологични коридори.

Основният подход е подготовка и прилагане на планове за управление на всяка защитена територия в съответствие с нейните характерни особености и натиск. Като се вземе предвид периодът на икономически преход за всички черноморски страни, съществува възможност за значително разширяване на защитените територии, ако МФИ и други донори предоставят достатъчно помощ.

Икономическите инструменти, които се прилагат по консервационни въпроси, обикновено са фискални и включват глоби, заплащане на щети и др. Мотивационните инструменти не са добре приета практика. Икономическите стимули, прилагани в някои черноморски страни, като освобождаване от данъци (Руската федерация) и директна подкрепа за планинските села и заплащане при ниски нива на употреба на торове (Турция) не са широко прилагани в региона. В Турция се насърчава участието на частния сектор в съхраняването и опазването на биоразнообразието и ландшафта. В Руската федерация съществува известно сътрудничество, предимно на местно ниво. В Грузия, Румъния и Украйна публично-частното партньорство не е развито на необходимото ниво.

Необходими действия:

- ⇒ **Разработване на критерии и насоки за създаване на защитени морски територии, като се вземат предвид специфичните особености на черноморската екосистема.**
- ⇒ **Разработване и прилагане на икономически стимули в съхраняването и опазването на биоразнообразието и ландшафта и демонстриране на техните предимства с няколко пилотни проекта в черноморски страни.**
- ⇒ **Работа за привличане на частния сектор под формата на публично-частно партньорство в съхраняването и опазването на биоразнообразието и ландшафта.**

а) Ще се приеме Регионална стратегия за защитените зони, която ще се преразглежда на всеки пет години. Желателно е Истанбулската комисия да приеме плана до средата на 1998 г. и да извършва преразглежданията по препоръка на своята Консултативна група по опазване на биологичното разнообразие. Планът, освен всичко друго, би трябвало да отрази следното: приоритетни райони, които трябва да се определят като защитени територии; приоритетни райони, където текущите мерки за опазване трябва да се засилят; цели, стандарти и мерки за опазване на защитените територии; въпроси на набиране на средства.

Съхраняването и опазването на биологичното и ландшафтно разнообразие е неразделна част от националните приоритети в областта на околната среда в черноморските страни. Проекти и мерки за осъществяване на тези цели са включени както в национални, така и в международни проекти. На национално ниво се отделят значителни ресурси, за да се гарантира необходимото опазване на ландшафта и хабитатите. (Приложение III).

Проектът на Протокол за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие беше разработен от Центъра по дейности и обсъден по електронен път от Консултативната група. Бяха проведени окончателни консултации между черноморските страни, като се целеше подписване на документа на 14 юни 2002 г. по време на Срещата на министрите на околната среда на черноморските страни.

Първият проект на Стратегия за опазване на ландшафта в Черно море беше подготвена в рамките на ЕПЧМ през 1996 г., а КГ ОБР изготви проект на Стратегия и план за действие за опазване на биологичното разнообразие в Черно море.

Необходими действия:

- ⇒ **Финализиране и приемане на регионална стратегия и съответстващ ѝ план за действие за опазване на ландшафта на база на проекта на Стратегия за опазване на ландшафта, 1995 г. КГ ОБР и КГ ИУКЗ да завършат заедно дейността до 2005 г.**
- ⇒ **Финализиране и приемане на Регионална стратегия и план за действие за опазване на биологичното разнообразие до 2005 г., в съответствие с релевантния протокол през 2004 г.**
- ⇒ **Своевременно ратифициране на Протокола за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.**

б) Всяка черноморска страна до 2000 г. ще положи усилия да преразгледа, и където е уместно, да приеме, в съответствие със собствената си правна система, национални закони, наредби и инструменти за планиране за опазване на защитените зони. Тези закони, наредби и инструменти ще отговарят на съответните международни инструменти, включително Регионалната стратегия за защитените територии. Националните инструменти, освен всичко друго, ще определят властите, отговорни за управлението и отговорната правителствена агенция; ще включват процедури за определяне на защитени територии; ще изискват разработването на план за управление за всяка защитена територия; определят стандарти за управление на защитените зони и, където е подходящо, ще установят процедури за участие на обществеността и партньорство между правителствените агенции и неправителствените организации за управление на защитените територии.

Правните и регулаторни инструменти, както и институционалната уредба за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие са адекватно развити в черноморските страни. Екологичните власти имат координираща роля в междусекторни програми за опазване на околната среда, тъй като обикновено те имат специализирани отдели или дирекции за управление на територии със специална защита, които поддържат връзка с местните власти и поддържат тесни контакти с горските, рибарски и други органи, които участват в управлението на живи ресурси. Най-разпространеният инструмент за управление на

специални защитени територии са плановете за управление, които се изготвят за всяка отделна защитена територия в съответствие с международните процедури (България, Грузия, Румъния, Руската федерация и Украйна). Няколко плана за управление са изготвени в рамките на пилотни проекти на ГЕФ (Руската федерация). Черноморските страни са признателни за оказаната от ГЕФ помощ.

Въпреки това, критериите и процедурите за създаване на морски защитени територии не са добре развити.

Необходими действия:

- ⇒ **Консултативната група по опазване на биоразнообразието ще подготви Черноморски насоки за плановете за управление, обхващащи опазването, развитието, контрола, финансирането, образованието, обществената информираност и др.**
- ⇒ **Хармонизиране на процедурите за създаване на морски защитени територии.**
- ⇒ **Предпроектно проучване за морски защитени територии.**

Обществеността силно подкрепя опазването на биологичното и ландшафтно разнообразие и активно участва в процеса на взимане на решения. България, Грузия, Румъния и Украйна са Договарящи се страни по Орхуската конвенция и чрез този инструмент взаимодействат с широката общественост, НПО и заинтересовани лица. Много от тези групи са добре организирани.

Провеждат се много кампании, посветени на опазването на биологичното разнообразие, включително и Ден на Черно море, чието начало е поставено през 1996 г. В Румъния в състезанието между окръзите “Аз и околната среда” са представени 16 проекта за създаване на резерват. Сред тях е и впечатляващият победител “Да бъдеш или да не бъдеш Резерват - областта 2 Май-Вама Вече”, предложен от НПО “Mare Nostrum”. (В ход е процедура за обявяване на тази морска територия за резерват в рамките на WEPM and NIMRD).

Най-често срещаните процедури за привличане на обществеността в черноморските страни включват:

- Разпространение на екологична информация (чрез брошури, дигитални, постери и др.).
- Организиране на информационни кампании по поводи като Ден за действие за Черно море, Ден на влажните зони, Ден на Земята, Ден на околната среда, Ден на водите или специални събития и презентации на редки и застрашени видове от Черно море.
- Организиране на състезания за малки проекти, които се занимават с опазването на морското биоразнообразие от въздействието на населението, еутрофикацията, рибарството и туризма, както и намиране на някои решения за елиминиране на екологичния риск; участниците са учени и студенти. Планирането на защитените територии често се осъществява и при обществени обсъждания.

В Грузия се прилага друга практика. Социално-икономическите последствия се оценяват в рамките на предпроектно проучване, въпреки че това все още не е направено за Боржоми-Карагаули и национален парк Колхети.

Въпреки, че между правителствените агенции и НПО в Румъния няма подписани протоколи за партньорство, местните и централни екологични власти участват в много от дейностите на НПО. Това е индикация за развитието на такова партньорство в бъдеще.

Само в Украйна съществува Съвет на НПО, който е тясно свързан с Министерството на околната среда.

В Руската федерация обществеността участва на регионално и местно ниво в дискусии и обществени обсъждания по консервационни проекти.

Article 65

в) Всяка черноморска страна, където е подходящо с помощта на двустранни и многостранни агенции, ще осигури това, властите, които управляват защитените територии, да са подходящо окомплектовани с персонал и да разполагат с необходимите ресурси.

С изключение на Дунавския биосферен резерват в Румъния, националните власти, които управляват защитени територии имат недостатъчно служители и са зле оборудвани. Основните затруднения се дължат на недостатъчно финансови ресурси за тези цели.

В резултат на това, пълното прилагане на законодателството за опазване на околната среда и регулаторните инструменти е проблематично. Липсата на финансиране се отразява и на професионалното обучение и в частност на разработването на планове за управление на защитени територии, заплащане за използване на природни ресурси, лицензи, разрешителни и др.

Необходими действия:

- ⇒ **Създаване на система за непрекъснато професионално образование и обучение.**
- ⇒ **Търсене на международна подкрепа за укрепване на местните власти в областта на опазването на природата и насърчаване създаването на трансгранични защитени територии.**

Article 66

Ще се провеждат кампании за осведомяване на обществеността, включително програми за училищата, местната общественост и ползвателите на природни ресурси в защитените територии. Такива кампании ще се координират на регионално ниво, в случаите, в които това е уместно.

Екологичното образование е важен елемент на консервационните стратегии. В същото време има недостиг на информация за обществеността и образователни материали за опазване на биоразнообразието на националните езици. Съществува крещяща нужда от разработване и предоставяне на ефективни образователни и информационни програми, посветени на биоразнообразието чрез:

- Оценка и мониторинг на нивото на обществено разбиране и познание по отношение на опазването на биоразнообразието и устойчивото ползване на биологични ресурси с цел проектиране и по-добро насочване на образователни и информационни програми.
- Интегрирането на теми и послания за опазването на биоразнообразието и устойчивото ползване на биологични ресурси в официалната учебна програма.
- Повишаване на информираността относно опазването на биоразнообразието и устойчивото ползване на биологични ресурси чрез надграждане на съществуващите интерпретативни програми в националните паркове и други защитени територии и чрез повишаване на информираността в библиотеки, музеи, зоологически градини, аквариуми и ботанически градини.
- Подобряване на координацията между образователните институции, правителствени служби, музеи, зоологически градини, аквариуми и ботанически градини, частния сектор и други организации.
- Предоставяне на възможности за професионално развитие на тези, които са заети с преподаване по въпроси на околната среда.
- Създаване на образователни материали, които подчертават мерките, които трябва да се вземат за предотвратяване или намаляване на въздействието върху екосистемите и биологичните ресурси.
- Подпомагане на обществената информираност по въпросите на биоразнообразието и изискванията за опазване и устойчиво използване на ресурсите чрез посочване на промените в състоянието на биоразнообразието и чрез свързване на подобренията в практиките на управление на природните ресурси чрез периодични доклади, таблична информация, електронни информационни системи и други комуникационни материали и методи.

Необходими действия:

- ⇒ **Провеждане и представяне на национални и регионални кампании за опазване на застрашените видове.**
 - ⇒ **Разработване на цялостни образователни програми с интегрирани теми и послания за опазване на биоразнообразието и устойчиво ползване на биологични ресурси, които могат да се приложат в официалната учебна програма; надграждане на съществуващите интерпретативни програми в националните паркове и други защитени територии, в библиотеки, музеи, зоологически градини, аквариуми и ботанически градини; подобряване на координацията между образователните институции, правителствени служби, музеи, зоологически градини, аквариуми и ботанически градини, частния сектор и други организации.**
- Като непосредствени действия, следните проекти могат да бъдат подкрепени или инициирани от ГЕФ:**
- i. Подготовка, публикуване и разпространение на популярната версия на Червената книга.
 - ii. Инициране на “Година на биоразнообразието в Черно море”.
 - iii. Създаване на летни училища по биоразнообразие за студенти и ученици в горния курс.
- ⇒ **По-добро координиране на регионални и национални екологични проекти, които се отнасят до възстановяването на екосистемата на Черно море с цел обединените действия да доведат до промяна в околната среда на Черно море. Само по този начин СПДЧМ може да стане ефективен документ за опазване и възстановяване на черноморската екосистема.**
 - ⇒ **Включване на постоянен биологичен мониторинг в BSIMAP в проучвани области при единна методологична база.**

⇒ Изготвяне на предложение за предпроектно проучване за създаване на рехабилитационни центрове за опазване на морските бозайници и за изучаване на тяхната популация.

А. Устойчиво човешко развитие

а) Оценка на въздействието върху околната среда

Article 67.

До 1998 г. всички черноморски страни ще приемат критерии за оценка на въздействието върху околната среда и за екологични одити, които ще са задължителни за всички обществени и частни проекти. Крайбрежните държави ще сътрудничат за хармонизирането на тези критерии до 1999 г. и, където е възможно, ще въведат стратегически екологични оценки.

Независимо от неоспоримата важност на въпросите, обхванати в Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст, Украйна ратифицира тази конвенция едва през 1999 г. В рамките на Черноморската комисия не са предприети регионални дейности в периода 1996-2001 г.

Критериите за оценка на въздействието върху околната среда и екологични одити, задължителни за всички частни и публични предприятия не са договорени на регионално ниво. В Турция, на национално ниво, всички електроцентрали с капацитет над 0.150 MW и съоръжения за съхраняване на вода до 100 000 000 м³ или с площ на резервоара над 15 км², се подлагат на оценка на въздействието върху околната среда в проектната фаза.

Оценката на въздействието върху околната среда е напълно интегрирана в националното законодателство и е задължителна за нови проекти. Екологичните одити не са получили същото ниво на развитие и не са задължителни в Руската федерация и Украйна.

Ще се популяризират екологичните одити в черноморските страни.

Стратегическата оценка на околната среда е част от националната политика на всички черноморски страни, освен Турция.

Като една от най-важните дейности, оценка на въздействието върху околната среда ще се извършва и в енергийния сектор. Най-важните енергийни проекти ще бъдат обект на оценка на въздействието върху околната среда. (виж Таблица ПИС.5).

На регионално ниво тези дейности са пренебрегнати и не са получили съответното внимание и необходимата подкрепа от Договарящите се страни или от международните донори.

В повечето случаи основната отговорност за оценка на въздействието върху околната среда имат екологичните власти (Грузия, Руската федерация, Турция и Украйна). В Румъния тези отговорности са делегирани на Националния институт за изследване и развитие за опазване на околната среда (ICIM) в Букурещ. В Турция Министерството на околната среда е създадо Комисия за проучване и оценка, чийто членове са представители на заинтересовани публични организации, университети, камари и НПО. Финансирането на ОВОС зависи от целта му и обикновено се осъществява със средства на предприятието или фирмата. Независима оценка на въздействието върху околната среда може да бъде извършена с финансови средства на екологичните власи или други източници, ако ОВОС е предизвикана от обществеността или от правителството. Типичното разпределение на средствата за Турция е представено в (Табл. ПИС. 4 и Табл.ПИС.5).

Практиката на обществени обсъждания, местни и национални дискусии и други начини за информиране на местното население и широката общественост е разпространена във всички черноморски страни.

Необходими действия:

- ⇒ Търсене на тясно сътрудничество с Конвенцията по ОВОС с цел приемане на най-добрия опит в черноморския регион.
- ⇒ Насърчаване създаването на хармонизирани екологични критерии и цели с оглед подпомагане прилагането на ОВОС за големи трансгранични проекти, като трансгранични енергийни проекти, нефтени терминали и др.
- ⇒ Организиране на непостоянна техническа група по ОВОС и извършване на поредица от регионални консултации, работни срещи, семинари и др. по стратегията и плановете за прилагане на ОВОС в трансграничен контекст.

б) Интегрирано управление на крайбрежните зони**Article 68.**

За да се осигури правилното управление на крайбрежните зони, ще се разработят координирани стратегии за интегрирано управление на крайбрежните зони за черноморския регион. За да се постигне това, ще се предприемат следните действия.

ИУКЗ е правителствен процес и се състои от правната и институционална рамка, необходима да гарантира, че плановете за развитие и управление на крайбрежните зони са интегрирани с екологичните (включително и социални) цели и са разработени с участието на тези, които засягат. (Насоки от Нордуик, 1993 г.).

Стойността на крайбрежните ресурси за отдих и уязвимостта на крехките екосистеми по крайбрежието изискват специално внимание от екологична гледна точка, както и поради правните разпоредби, с цел тяхното успешно опазване и устойчиво управление. Понастоящем, крайбрежната зона е правно дефинирана в България, Руската федерация и Турция. В Грузия, Румъния и Украйна се работи по установяването на такова определение.

Адекватно развито законодателство и ясно дефинирана национална структура на интегрирано управление на крайбрежните зони липсва както на национално, така и на регионално ниво. Поради това, интегрираното управление на крайбрежните зони не може да бъде приложено успешно в региона, въпреки че някои компоненти на ИУКЗ вече широко се използват или са в пилотна фаза в черноморските страни, напр. в Руската федерация като част от административната система. Изпълнените пилотни проекти в Краснодарска област, Руска федерация и Донецка област в Украйна бяха подпомогнати от ТАСИС черноморски фондове 1995/1996 и 1996/1997. Освен това, с подкрепата на този проект и в сътрудничество с Центъра по дейности по разработване на общи методи за интегрирано управление на крайбрежните зони, Краснодар, Руска федерация беше подготвен проект на "Екологичен кодекс на поведение в крайбрежната зона". В Украйна изготвянето на закон за управление на крайбрежната зона е включено в Националната програма за опазване и възстановяване на Черно и Азовско море.

Необходими действия:

- ⇒ Насърчаване разработването на национални законодателни и институционални рамки за прилагане принципите на ИУКЗ във всички черноморски страни.
- ⇒ Изготвяне на набор от практически препоръки за местните власти относно принципите и методите за ИУКЗ и разпространяването им на местните езици сред населението и заинтересованите страни в процеса.

а) Ще се разработи Регионална черноморска стратегия за интегрирано управление на крайбрежните зони. Желателно е Истанбулската комисия да приеме такава стратегия до декември 1998 г, на основа на препоръките на нейната Консултативна група по разработване на обща методология за интегрирано управление на крайбрежните зони. Регионалната стратегия ще разработи основните принципи и методологии за планиране на земе- и водоползването, а също и за проектиране на системи за зонироване. Препоръчаните в регионалната стратегия методологии и принципи ще се вземат предвид при разработване и преразглеждане на националните стратегии и инструменти за планиране в областта на интегрираното управление на крайбрежните зони.

Проект на Регионална стратегия за интегрирано управление на крайбрежните зони беше изготвена в рамките на Екологичната програма за Черно море. Този проект беше обсъден в Румъния и Украйна. За съжаление той не е преведен на местните езици и не е приет от Комисията за опазване на Черно море от замърсяване. Това налага неговото доразвиване и подобрене. В Руската федерация е разработена национална стратегия за интегрирано управление на крайбрежните зони. Методологията е изпитана като пилотен проект в Руската федерация (Краснодарски край) и Украйна (Донецка област) в рамките на проекта ТАСИС черноморски фондове 1996/1997. Освен в Турция, където ИУКЗ е изцяло приложено и включено като отделна глава в Националния план за действие за Черно море и в проект на Местен дневен ред 21, интегрираното управление на крайбрежните зони не е получило достатъчно внимание. То е все още на предно място в дневния ред на черноморските страни поради бързото развитие на приватизационния процес и на социално-икономическите промени в страните с икономики в преход. Институционално, интегрираното управление на крайбрежните зони не е развито в черноморските страни, освен в Руската федерация, където е създадена междуведомствена комисия за продуктивни сили. На местно ниво в Донецка област, Украйна е институционализирано чрез пилотен проект.

Информация за резултатите от пилотните проекти, турския опит и други дейности не се разпространява редовно и опитът не е добре споделен между черноморските страни.

Необходими действия:

- ⇒ **Ревизиране, усъвършенстване и одобряване на регионалната стратегия за интегрирано управление на крайбрежните зони до 2004 г.**
- ⇒ **Организиране на семинари за резултатите от изпълнението на пилотните проекти в черноморските страни през 2003 г.**
- ⇒ **Предоставяне на най-добрите резултати от проектите на ТАСИС черноморски фондове за регионални цели през 2003 г.**

б) Всяка черноморска крайбрежна страна ще положи усилия да приеме и изпълнява, в съответствие със собствената си правна система, до 1999 г. изискванията се правни и други инструменти за подпомагане на интегрираното управление на крайбрежната зона.

Правните инструменти за прилагане на интегрирано управление на крайбрежните зони са пръснати в различни закони и секторни наредби (Румъния), включени в президентски укази и правителствени директиви (Руската федерация) или цялостно разработени (Турция). Разпоредбите за прилагане на интегрирано управление на крайбрежните зони и за разработването на необходимите правни инструменти за неговото прилагане се изисква от Националната програма за опазване и възстановяване на Черно и Азовско море на Украйна.

Сложността на въпросите изисква време, необходимо за разработване на законодателните актове, национално обсъждане и приемане на тези закони от парламентите, поради което инкорпорирането на подходите на интегрирано управление на крайбрежните зони в практическата работа на съществуващите институционални структури на този етап може да бъде от полза за черноморския регион.

Необходими действия:

⇒ **Подпомагане разработването на национално законодателство за интегрирано управление на крайбрежните зони в черноморските страни.**

в) *Ще се учредят междусекторни комитети за интегрирано управление на крайбрежните зони на национално, регионално и местно ниво на общественото управление, където е уместно, до края на 1997 г. Тези комитети ще подготвят и изпълняват национални планове за интегрирано управление на крайбрежните зони, използвайки подхода на общественото участие.*

Поради отсъствието на необходимите правни инструменти и напълно развити институционални структури, съществуващите междуведомствени комитети до известна степен играят ролята на междуведомствени комитети по интегрирано управление на крайбрежните зони, а именно:

България	-	
Грузия	-	
Румъния	-	Междуминистерска комисия, наречена "LITORAL" е създадена с правителствено решение № 108/1999. Тази комисия играе ролята на мрежа за ИУКЗ и има специфични компетенции по отношение на устойчивото ползване и опазване на крайбрежните ресурси и по отношение на подобряване екологичния баланс на крайбрежните територии.
Руска федерация	-	Междуетраслова комисия по продуктивните сили
Украйна	-	Междуетраслова комисия по изпълнение на Националната програма за опазване и възстановяване на Азовско и Черно море; на местно ниво в Донецк чрез пилотен проект по ТАСИС.

Article 69.

Ерозията и деградацията на земите имат важно значение за социалните условия и околната среда. Бреговата ерозия, дължаща се на променени хидравлични условия в много от реките в региона, е проблем с трансгранични измерения. Друг важен фактор за деградация на земите е обезлесяването. Проучване на проблемите на бреговата ерозия в региона ще се проведе до 1998 г. Препоръчва се Истанбулската комисия, чрез своята Консултативна група по разработване на общи методологии за интегрирано управление на крайбрежните зони, да координира работата по това проучване. Проучването ще отрази величината на проблема, включително неговите икономически измерения; ще предложи оздравителни мерки и ще включи предложения за пилотни разработки и демонстрационни проекти.

Бреговата ерозия, в това число бреговата абразия, свлачищата и др., които могат да причинят значителни икономически загуби, се отнася в по-голяма степен за западните и северни брегове на Черно море. На юг (Турция), водещата сила на бреговата ерозия е повърхностното оттичане от стръмните планински терени, което предизвиква свлачища.

Загубата на гори, като възможна причина за ерозията, не играе важна роля в черноморския регион (Табл. ШС.6). Няма индикации или тенденции на загуба на гори в крайбрежните региони на Черно море. В повечето случаи, количествените данни за горските територии в крайбрежната черноморска зона, за периода 1996-2001 г. не са докладвани. Турция има най-богатата на гори част от черноморския регион. (Горите покриват 1.842.395 хектара, което е 26.15% от цялата площ на Турция, 46.7% от региона през 1997 г.). Оттогава има незначително изсичане за селскостопански цели, а загубата на гори не представлява проблем за черноморския регион на Турция.

Наличната информация в Черноморската комисия по въпросите на ерозията е оскъдна и има нужда от специални проучвания. Повлияни от хидравличните условия, климатичните промени и други фактори, икономическите и социални загуби могат да бъдат значителни. Разработването на общи методики за регионални проучвания на бреговата ерозия и деградация на терени, все още предстои и трябва да

бъде решено с предложение, изготвено от Центъра по дейности по разработване на общи методики за интегрирано управление на крайбрежните зони.

През последните 30 години бреговата ерозия се е увеличила, главно поради икономическото и промишлено развитие на дунавския хидрографски басейн и на крайбрежната зона. Освен това, развитието на пристанища като Сулина жетис, дигите за разширяване на пристанище Мидиа, както и пристанище Констанца служат като бариери за дългите крайбрежни течения от север на юг и промените на местните хидравлични условия. Днес ерозията засяга около 60-80% от румънския бряг. Тази нова брегова конфигурация, съчетана с намаляване на седиментните товари, допринася за вмешателството в утайтелните процеси близо до брега и е довела до повишаване на бреговата ерозия със засилването на абразията. Хидравличните условия водят до излишък в нетния приток на сладки води, което предизвиква свлачища, седиментация във влажните зони, повишена соленост на почвите и ускоряване на бреговата ерозия.

Необходими действия:

- ⇒ **Организиране на регионални сесии за обучение по използване на географски информационни системи, което може съществено да допринесе за по-доброто използване на данните, да гарантира коректното въвеждане на данните и елиминирането на дублиращи се информационни потоци.**
- ⇒ **Изготвяне и представяне пред МФИ на предложение за проект за цялостно проучване на бреговата ерозия и деградация на терени в региона и на иновационните мерки за защита на бреговете.**
- ⇒ **Организиране на поредица от семинари по мерки за брегова защита в черноморските страни.**
- ⇒ **Проучване на основните въпроси, свързани с бреговете, на местно и регионално ниво и идентифициране на потенциалните решения чрез подходи на сътрудничество в управлението на бреговата линия.**
- ⇒ **Изготвяне, одобряване и прилагане на Регионален план за управление на плажовете с цел подпомагане опазването на плажовете и устойчивото развитие на крайбрежната зона.**
- ⇒ **Търсене на начини и средства за преодоляване на финансовите затруднения в борбата с бреговата ерозия в черноморските страни.**
- ⇒ **Подпомагане реализирането на проект за брегова база - виртуален брегови и морски "склад" за Черно море, система за интегрирано търсене и достъп до информация за бреговете и морето.**
- ⇒ **Подпомагане на морфодинамичните експерименти с COAST 3D, които включват брегова ерозия, редовен мониторинг и целенасочени ответни мерки.**
- ⇒ **Реализиране на поредица от демонстрационни проекти за възстановяване на влажни зони в рамките на Проекта на ГЕФ за възстановяване на екосистемата на Черно море.**
- ⇒ **Подпомагане на общественото образование и информираност за причините и последствията от бреговата ерозия.**

в) Развитие на устойчиви аквакултури и туризъм

Article 70.

Аквакултурите и туризмът са две области, за които се счита, че са от значение за икономическия растеж в Черно море и ще бъдат от полза за района изобщо. За да се избегне увреждането на околната среда в резултат на тези дейности, и особено увреждане с трансгранични измерения, тяхното развитие трябва да се управлява чрез общи норми, които да се установят до 1999 г. Желателно е Истанбулската комисия, с подкрепата на своята Консултативна група, да приеме тези норми и, когато е подходящо, във връзка с Комисията по риболова, след нейното учредяване, да приеме Кодекс за дейността на отрасъла

Състоянието на сектора по аквакултури в Черно море и предложения за неговото бъдещо развитие бяха представени в доклада “Морски аквакултури в черноморския регион, 1995 (настоящо състояние и възможности за развитие)”. Проучването, предприето в рамките на Екологичната програма за Черно море, включваше и оценка на нуждите от инвестиции. Допълнителна подкрепа с ФАР/ТАСИС средства 1995/1996 беше предоставена на Центъра по дейности в Румъния и на Украинския изследователски институт по рибарство и океанография в Керч, Крим. Производствени линии за миди и стриди са инсталирани в Констанца (Румъния), Керч (Украйна) и Таганрог (Руската федерация) като пилотни проекти със средства на ТАСИС/ФАР за Черно море 1995/1996. Въпреки че са инициирани, тези дейности не са завършени; опитът не е бил успешен, въпреки нуждата от такива проекти. Лошото разпространение на получения опит е довело до загуба на обратната връзка и се е отразило на устойчивостта на регионалните дейности. На национално ниво не са правени предпроектни проучвания. Всъщност, трудно е да се оцени настоящото състояние на аквакултурите в регионален контекст. Въпреки предоставената помощ, не са докладвани видими тенденции в броя на предприятията за аквакултури в черноморските страни, освен в Турция, където техният брой се е увеличил до 148 в сравнение с числата за 1996 г. Предприемането на препоръчаните действия е незадоволително (Табл. ПС.1, Табл. ПС.2; Табл. ППВ.9).

Морската люпилня в Трабзон (Централен изследователски институт по рибарство) е най-новият и най-добре развит проект. Той е създаден под формата на проект за техническо сътрудничество между Министерството на земеделието и аграрните въпроси и ЛСА (Японската агенция за международно сътрудничество) за развитието на люпилна технология за производство на личинки на калкан. Проектът е стартирал през април 1997 г. и ще продължи пет години.

През първите четири години на проекта ЛСА е дарила на института автомобили, машини и оборудване на стойност около 1.8 милиона щ.д. В същото време, Министерството на земеделието и аграрните въпроси е изразходвало 937 000 щ.д. за този проект.

От 1996 до 2000 г. са проведени следните проучвания в областта на аквакултурите: подобряване на биотехниките за отглеждане и развъждане на аквакултури; формиране на цикъл за възпроизводство на запасите; предотвратяване и лечение на болести; ефект на антропогенния фактор (включително замърсяването) върху аквакултурите; генетични проучвания и ефекта на аквакултурите върху околната среда.

Определено трябва да продължат изследванията върху генетиката и селекцията на аквакултурите, ново техническо оборудване, управление и маркетинг и върху храненето, предпазването и лечението на заболявания и ефекта на аквакултурите върху околната среда.

Въпреки че другите страни не са отговорили, не е известно в Черно море да се изпълнява международен проект за развитие на аквакултури.

Икономическите стимули, като освобождаването от данъци за екологично чисти технологии, понякога са включени в законодателството на черноморските страни. Тези икономически инструменти не се използват в рибарския сектор. Икономически стимули за насърчаване развитието на аквакултурите в черноморските страни не се прилагат и не са докладвани. Все пак, смисълът на икономическите стимули би могъл да се демонстрира чрез няколко пилотни проекта, подкрепени от МФИ.

В Русия са инициирани поне четири проекта: “Промишлени аквакултури” и “Морски култури на Кубан” са финансирани от държавния бюджет; проектите “Черноморски мекотели” и “Писии” са стартирали, но са били спряни поради липсата на подходяща правна и съдебна основа.

Създаването на адекватна законодателна и регулаторна база за развитие на аквакултурите си остава един от спешните въпроси за черноморските страни. Икономическият потенциал на аквакултурите не е реализиран в пълната му степен.

50% ръст на общото производство на предприятията за аквакултури в Турция е обратната страна на спада на производството в руските предприятия за аквакултури, започнало през 1998 г. поради някои външни причини. Другите страни не са докладвали значимо производство на сектора за аквакултури. Като се има предвид неадекватното развитие на правните и регулаторни инструменти за аквакултурите в черноморските страни, последните не са иницирали разработването на Кодекс за промишлените аквакултури. Никоя от страните, нито проекти или програми са се занимавали с тези въпроси. Изключение е прилаганият в Румъния Кодекс на отговорното рибарство на FAO (член 9 – развитие на аквакултури). Необходимо е изготвянето на подобни на него регионални препоръки.

Използват се общо приети технологии, в това число: системата ”дълга линия” за култивиране на миди (Румъния и Украйна) и заводи, езера, клетки за репродуциране на риби (Руската федерация и Турция). Оценката на въздействието върху околната среда на проекти за аквакултури е задължително в черноморските страни.

Освен в Турция, в останалите черноморски страни екологичните норми за развитие на аквакултури са все още в процес на подготовка. (Табл. ШС.8).

Присъединяването към Европейския съюз предполага прилагане на Директивата на ЕС за черупковите организми от България, Румъния и Турция. Като се изходи от хармонизацията на законодателството между страните членки на ЕС и останалите страни, изготвянето на регионални екологични критерии за аквакултури става един от важните въпроси за черноморските страни.

Предприятията за аквакултури могат да представляват потенциална опасност за естествено разпространените видове: нарушаване на биоразнообразието, замърсяване с пестициди, антибиотици и други химикали, използвани в аквакултурните технологии. Като се има предвид възможният екологичен риск от предприятията за аквакултури, те ще бъдат обект на оценка на въздействието върху околната среда съгласно прилаганото екологично законодателство. Една ферма за аквакултури в Румъния е била подложена на ОВОС. За да се поддържа екологосъобразно развитие на аквакултурите, в Турция се извършва ОВОС за местата, за които рибовъдите кандидатстват за лицензи. Подобни изисквания има и в останалите черноморски страни.

Необходими действия:

- ⇒ **Провеждане на регионално предпроектно проучване за развитие на аквакултури и потенциалния риск от аквакултурите върху естествено разпространената биота на Черно море.**
- ⇒ **Изготвяне на критерии за качество на околната среда, специфични по отношение на аквакултурите.**
- ⇒ **Подобряване на инвестиционния климат за привличане на ниско лихвени банкови заеми, освобождаване от данъци и прилагането на други икономически стимули при специфични условия в зависимост от вида аквакултура, използваната технология, потреблението на енергия и др. с цел насърчаване развитието на аквакултурите.**
- ⇒ **Като се има предвид значението на аквакултурите за устойчивото развитие на черноморските крайбрежни области, както и възможностите за използване на видове аквакултури за подобряване качеството на състоянието на брега поради новите технологии за използване на миди, отгледани в замърсени зони за медицински цели, трябва да се проведе регионално предпроектно проучване със съдействието на FAO и СЗО.**

Article 71.

Ще се стимулира устойчивото отглеждане на аквакултури, освен всичко друго, чрез провеждане на предварителни проучвания. Същевременно ще се разработи законодателство, позволяващо управлението на аквакултурите. Такова законодателство трябва да гарантира, че самите аквакултури няма да представляват заплаха за околната среда и трябва да отразява такива въпроси, като разположение и плътност на инсталациите, разпространението на видове със стопанско значение, вноса и разпространението на екзотични видове, поставяне под карантина и въпроси на хигиената. Нещо повече, проектите в областта на аквакултурите ще са предмет на оценка на въздействието върху околната среда, в която внимателно ще се разглежда потенциалният ефект върху биологичното разнообразие.

Въпреки че се считат за безопасни за околната среда, технологиите за производство на аквакултури биха могли да доведат до обезпокояване на традиционните видове, да бъдат източници на болести по рибите и генетична опасност. Поради това, трябва да се разработи адекватен набор от регулаторни норми и да се изградят системи за контрол и мониторинг. Такива системи в момента не съществуват. Следва илюстрация на използваните насоки, ако изобщо се използват такива:

България	няма отговор
Грузия	няма отговор
Румъния	в селскостопанския сектор не се използват вещества, които имат отрицателно въздействие върху околната среда, Директивата на ЕС за черупковите организми
Russia Federation	прилагат се стандарти за качество на морската околна среда
Турция	наименованията и концентрациите на веществата, които се използват за контролиране на болестите в сектора аквакултури са представени в приложение ?
Украйна	няма отговор

Регулаторната рамка, отнасяща се до аквакултурите, не е получила необходимото внимание на национално и регионално ниво. Черноморските страни не докладват за двустранно или многостранно сътрудничество в сектора на аквакултурите, въпреки че това може да бъде потенциално важен инструмент за ускоряване развитието на аквакултурите.

В Черно море, не се култивират други екзотични видове, освен платерина. Успешното интродуциране на платерината и нарастващото ѝ значение като рибен ресурс могат да се отчетат като положителна роля на аквакултурите. В същото време, дългосрочното въздействие върху екосистемата на Черно море не може да бъде предвидено на този етап. Въпреки това, неволното интродуциране чрез баластни води на *Mnemiopsis leidye* (през 1989г.) е демонстрирало разрушителния ефект на биологичното замърсяване. развитието на генетично модифицирани организми може да предизвика допълнителна заплаха за черноморската екосистема и да обезличи ресурсите ѝ.

Рибните видове, особено есетрата, дъговата пъстърва и калкана са основните видове, предназначени за стопански култури. Въпреки че за постигане на широко разпространение на калкана като стопанска култура е необходимо време, трябва да се насърчава проучването на морската култура на предишните видове. Основните въпроси, които трябва да се решат, са:

- Високите летни температури
- Прекратяването на експериментите и пилотните проучвания преди да стартират търговските инвестиции
- Липса на защитени места и подходящи технологии за региона и алтернативни стратегии за развитие на културите
- Основният фактор, който ограничава морската култура на дъговата пъстърва е високата лятна температура. Проблемът може частично да се преодолее чрез разработването на алтернативни стратегии за производство

В Черно море има доста висока нужда от регионално обучение. Трябва да бъдат застъпени следните теми със съдействие на FAO при инициране и провеждане на регионалното обучение:

- Производство на семенен материал за развъждане на морски видове риби
- Технологии за морски култури
- Хигиенни и санитарни аспекти
- Хранителни рибни ресурси

Ще се търси сътрудничество с частния сектор, особено за разработването на националните и международни рибни пазари.

Привличането на обществеността и информирането ѝ относно предимствата на аквакултурите е ниско в района. Комисията трябва да предприеме необходимите стъпки с цел информиране на широката общественост относно предимствата на развитието на аквакултурите и повишаване на познанията на хората за свързаните с това рискове.

Необходими действия:

- ⇒ **Съгласуване и въвеждане на общи методики за ОВОС и регионално съгласувани екологични критерии в сектор аквакултури до 2005 г.**
- ⇒ **Подпомагане изготвянето на национални планове за действие за аквакултури.**
- ⇒ **Установяване на екологични цели за Черно море, като се вземат предвид стандартите на ЕС.**
- ⇒ **Подпомагане трансфера на информация от правителствените и академични институции към производителите.**
- ⇒ **Подпомагане на черноморските страни за извършване на предпроектни проучвания за сектор аквакултури за привличане на необходимите инвестиции, по-конкретно за малките и средни предприятия.**
- ⇒ **Търсене на финансова помощ за изграждане на регионален център за репродуциране и пускане на свобода на автохтонни видове – 5 години - 2 милиона щ.д.**
- ⇒ **Подобряване на националната правна и регулаторна рамка.**
- ⇒ **Насърчаване на регионалното двустранно и многостранно сътрудничество в сектор аквакултури.**
- ⇒ **Насърчаване развитието на предприятия, които произвеждат оборудване, необходимо за сектор аквакултури, и популяризиране на най-добрите технологии.**
- ⇒ **Съгласуване на общи екологични стандарти и цели за сектор аквакултури.**
- ⇒ **Укрепване на общественно-частното партньорство и търсене на подкрепа от МФИ за малки и средни предприятия.**
- ⇒ **Създаване на Правилник за дейността на аквакултурната промишленост и хармонизирането му с основните принципи на европейското законодателство.**

Article 70.

Аквакултурите и туризмът са две области, за които се счита, че са от значение за икономическия растеж в Черно море и ще бъдат от полза за района изобщо. За да се избегне увреждането на околната среда в резултат на тези дейности, и особено увреждане с трансгранични измерения, тяхното развитие трябва да се управлява чрез общи норми, които да се установят до 1999 г. Желателно е Истанбулската комисия, с подкрепата на своята Консултативна група, да приеме тези норми и, когато е подходящо, във връзка с Комисията по риболова, след нейното учредяване, да приеме Кодекс за дейността на отрасъла.

В черноморските страни се прилагат интензивни и екстензивни технологии за репродуциране на продукти на аквакултурите в отворени и затворени системи. Екологичните норми, които съществуват на национално ниво в повечето черноморски страни не са обсъждани или съгласувани на регионално ниво.

Както с всеки нов продукт или дейност, оценката на въздействието върху околната среда е обичайна процедура при откриването на нови фирми за аквакултури в черноморския регион. Известна международна подкрепа е предоставена за развитието на сектор аквакултури в Румъния (2,500 щ.д.) и в Руската федерация (80,000 щ.д.). Рядко се прилагат икономически стимули с цел насърчаване развитието на аквакултурите, въпреки че в Руската федерация са предвидени данъчни преференции.

Необходими са малки и средни инвестиции или грантове за ускоряването на процеса. Размерът на инвестициите варира от 15,000 щ.д. (Румъния) до 720,000 щ.д. (Руската федерация).

Правилник за дейността на аквакултурната промишленост не е изготвен, нито са приложени други международни документи в региона.

Необходими действия:

- ⇒ **Привличане на международни организации, които се занимават с развитие на аквакултури, в черноморския регион.**
- ⇒ **Разработване на общи екологични норми с цел избягване на вредите върху околната среда, породени от дейности, свързани с аквакултурите и по-конкретно тези с трансгранично въздействие.**
- ⇒ **Работа за създаване на оборотни фондове за малки и средни ферми и бизнес за аквакултури.**
- ⇒ **Създаване на регионален орган или експертна група под шапката на Букурещката конвенция за насърчаване развитието на аквакултурите.**
- ⇒ **Организиране на регионални конференции по въпросите на развитието на аквакултурите с участието на научната общност, бизнеса, международни донори и частния сектор.**
- ⇒ **Създаване на Правилник за дейността, свързана с аквакултури до 2005 г. като се използва международния опит.**
- ⇒ **Създаване на списък от видове аквакултури, които не се очаква да увредят естествената флора и фауна на Черно море.**

Article 72.

Ще се стимулира екотуризмът в района, освен всичко друго, чрез изпълнение на конкретни пилотни проекти в черноморските страни. В тясно сътрудничество с туристическата индустрия и националните туристически власти ще се разработят екологични кодекси на поведение и курсове за обучение в областта на устойчивия туризъм. Туристическият отрасъл, както в името на отрасъла, така и на околната среда, е необходимо да бъде по-адекватно планиран, с оглед обединяването на интереси, като тези, свързани с водоснабдяването, пречистването на отпадъчни води, качество на водите за къпане, използване на природните ресурси и развитие на курортите, в самото начало на нови разработвани проекти. Нещо повече, ще се изисква проектите за развитие на туризма да се подлагат на оценка на въздействие върху околната среда.

Оценка на въздействието върху околната среда се изисква за туристически съоръжения на същата правна основа, на която се изисква и за всяка друга икономическа дейност. Тя е задължителна за всички нови проекти, въпреки че критериите не са напълно дефинирани. ОВОС е задължителна в Турция от 1993 г. за определени туристически инвестиционни проекти, като например строителството на хотели с над 200 стаи – ОВОС се изисква и е сред отговорностите на Министерството на околната среда. За нови хотели с 50 до 199 стаи, процедурите по ОВОС се извършват в кръга на отговорностите на областните управители. За хотели с по-малко то 50 стаи не е необходима ОВОС.

Насърчава се подлагането на туристическите съоръжения на екологични одити, тъй като това повишава техния имидж и привличат повече клиенти.

На “зеления туризъм” се отдава повече внимание и е доста добре развит в сравнително ненарушените области като 2 Май, Вама Вече (Румъния), делтата на Дунав и черноморския биосферен резерват (Украйна).

Опазването на околната среда сега е един от основните принципи на турската политика в туризма и се базира на следните три цели:

- Развитие на ефективна и конкурентна структура на туристическия сектор;
- Предоставяне на възможно най-добрата социална среда за чуждестранните туристи и за местното население, в съответствие с международно приетите стандарти; и
- Опазване и подобряване на природните ресурси и културното наследство на страната. Турция ще продължава да изпълнява проекти за опазване на околната среда и културната си идентичност.

Насърчаването на тези цели на регионално ниво ще бъде от полза за морската околна среда и за благополучието и здравето на населението от крайбрежието (Табл. III.3 и Табл. III.7).

Необходими действия:

- ⇒ Създаване на “Наръчник за най-добри управленски практики” за целия черноморски туризъм.
- ⇒ Подпомагане на серия от проучвания за определяне нивото на увреждане на брега.
- ⇒ Разпространяване на най-добрите подходи и налични практики за въздействие върху обществената информираност и предоставянето на обучение.
- ⇒ Насърчаване на корективни действия за наземни източници на замърсяване, породени от туристическата индустрия, които оказват отрицателно въздействие върху крайбрежните и морски ресурси.
- ⇒ Насърчаване на програмата “Син флаг” за черноморските плажове до възможната степен поради икономическите условия на черноморските страни.

⇒ **Привличане на широката общественост във взимането на решения в туристическия сектор.**

г) Привличане на обществеността при взимане на екологични решения

Article 73.

Участието на всички сектори на обществото е съществено изискване за развитие на устойчиви политики в региона. То изисква разработване на проекти в областта на образованието, прозрачни и осигуряващи участието на всички заинтересовани страни процедури за вземане на решения, и открити правила за достъп до административните и юридически процедури.

Непрекъснатото екологично обучение за всички сектори в обществото е съществена предпоставка за устойчивото развитие на черноморския регион. В периода 1996-2001 г. са проведени огромен брой образователни проекти, кампании и действия. Определянето на 31 октомври за Ден на Черно море обедини усилията на много заинтересовани НПО и общности на национално ниво. На НПО беше предоставена международна помощ в рамките на проекти на ТАСИС фонд за Черно море. Допълнителна подкрепа за образователни цели е предоставена на НПО от такива международни организации като EUCC, Wetlands International, WWF и др.

Участието на обществеността в процеса на взимане на решения предвижда провеждането на обществени обсъждания в съответствие със законодателството на съответната страна. Четири от черноморските страни са ратифицирали Орхуската конвенция.

Необходими действия:

- ⇒ **В периода 2002-2007г. да се създадат и предоставят специални образователни програми и семинари в областта на екологичното образование за представителите на местните власти, потребителите на ресурси, НПО, бизнес сектора, учителите и представителите на мас-медията посредством създаването на местни работни групи “Местен дневен ред 21”, които могат да се координират от регионалните групи “Черноморски дневен ред 21”. (виж Таблица III С 5)**
- ⇒ **Гарантиране на прозрачни процедури при взимане на решения, отнасящи се до околната среда на Черно море.**

Article 74.

Общините ще се включат пряко в изпълнението на настоящия Стратегически план за действие. За тази цел ще се използват съществуващите механизми, като Международния клуб на черноморските градове, а също и нови механизми. Черноморските общини също ще бъдат стимулирани да сътрудничат на национално ниво с общини от други страни и региони. Съюзът на губернаторите към ЧИС също ще бъде поканен да сътрудничи за изпълнението на настоящия Стратегически план за действие.

Общините, като цяло, са недостатъчно информирани и не са привлечени в изпълнението на СПДЧМ. Регионалното сътрудничество между общините е много слабо и в повечето случаи няма последствия за околната среда. Не са установени връзки на ниво ЧК със Съюза на губернаторите към Черноморското икономическо сътрудничество.

Необходими действия:

- ⇒ **Установяване на тесни връзки със Съюза на губернаторите към ЧИС.**

- ⇒ **Насърчаване на двустранния и многостранен диалог и сътрудничество между общините на черноморските страни.**
- ⇒ **Създаване на механизми за предоставяне на информация за СПДЧМ и за свързани с него мерки за възстановяване и опазване на Черно море на общинско ниво в черноморските страни.**

Article 75.

Неправителствените организации ще продължат да са пряко включени в разработването и изпълнението, както на националната, така и на регионалната политика, насочена към възстановяване и опазване на черноморската екосистема и устойчивото използване на природните ресурси.

Указателят на черноморски НПО (ГЕФ, ЕПЧМ, 1999г.) съдържа информация за над 90 НПО, които участват в дейности по опазване на Черно море. Общността на НПО предприе поредица проекти, кампании и действия, включително отбелязването на Деня на Черно море. Мрежата на черноморските НПО (1998) се появи на базата на НПО Форум (1996). Тяхната работа е преимуществено подкрепена от международно финансиране и до голяма степен ѝ липсва самостоятелност. Професионалните асоциации, като фермерски и рибарски асоциации, не са привлечени в достатъчна степен.

Необходими действия:

- ⇒ **Разширяване на обсега на работата на ЧК с обществеността до всички слоеве на обществото в черноморските страни с цел привличане на асоциациите на фермерите и рибарите, научните среди и педагозите при разработването на национална и регионална политика, насочена към възстановяване и опазване на черноморската екосистема и запазването на нейните природни ресурси.**
- ⇒ **Важни международни събития, като “Денят на Черно море”, “Денят на околната среда”, “Международният ден на водите” и др. трябва да бъдат координирани и подкрепени от Черноморската комисия и международните донори.**

Article 76.

Насърчава се Форумът на черноморските неправителствени организации да продължава да оказва подкрепа на действията, предприети за възстановяване и опазване на Черно море и, в частност, да подкрепя изпълнението на настоящия Стратегически план за действие. Препоръчва се Истанбулската комисия да приеме процедури, които да улеснят участието на Форум на неправителствените организации, като наблюдател на нейните срещи.

Общността на черноморските НПО споделя екологичните безпокойства и напълно подкрепя Черноморската комисия в нейната работа. Инициран и насочен към укрепване на регионалното сътрудничество на обществеността в рамките на Екологичната програма за Черно море, Форумът на НПО бе заменен от Мрежа на черноморските НПО, която изглежда институционално по-силна и по-самостоятелна от Форум на НПО. Черноморската комисия е предоставила статут на наблюдател на Мрежата на черноморски НПО, благодарение на който черноморските НПО могат да изразяват своето мнение и да представят своите съображения.

Необходими действия:

- ⇒ **Предоставяне на ясни и прозрачни критерии и процедура на подбор на НПО, които кандидатстват за статут на наблюдател към ЧК.**

- ⇒ Гарантиране на адекватен поток на информация за дейностите на НПО в района на Черноморската конвенция.
- ⇒ Гарантиране във възможната степен на наличността на средства за малки грантове за общността на НПО в рамките на помощта, предоставена на Черноморската комисия от различни донорски организации.

Article 77.

Заинтересованите страни ще трябва да се определят ясно за всяка област на политиката, включена в настоящия Стратегически план за действие. Ще се осигури тяхното включване в процеса на вземане на решения и ще се определят отговорностите им за изпълнението на настоящия Стратегически план за действие, чрез механизми, като тези, предоставени от нови регионални екологични центрове..

Мрежата на Регионалния екологичен център (РЕЦ), разположен в Унгария, обхваща НПО в България и Румъния. Грузия е включена в РЕЦ за Кавказкия регион. РЕЦ-ове са създадени в Руската федерация и Украйна. Водят се разговори за създаване на Регионален екологичен център в Турция. Въпреки това, участието на регионалните екологични центрове в прилагането на СПДЧМ е незначително. Проектите или дейностите, подкрепени от тези организации не са адекватно представени и отразени на регионално ниво.

Сътрудничеството между регионалните екологични центрове и Черноморската комисия ще се задълбочи и координира по-добре в следните направления:

- изграждане на капацитет;
- обучение;
- информиране на обществеността; и
- обмен на информация

Дейностите на черноморските НПО трябва да бъдат по-добре координирани като в това сътрудничество биха могли да се подкрепят редица проекти, сред които:

- Международен ден на Черно море
- Брегова охрана
- Образователни проекти
- Конференция на младите учени на Черно море

Необходими действия:

- ⇒ Подобряване на координацията между Регионалните екологични центрове в черноморските страни.

Article 78.

Всяка черноморска страна, в съответствие със собствената си национална правна система, ще положи усилия да приеме и изпълни, до 2000 г., правила, гарантиращи правото на достъп до информация за околната среда, които предоставят на обществеността и неправителствените организации правото да участват във вземането на решения, и които предоставят право на отделни лица и групи да предявяват искове пред административни органи и правосъдието. Препоръчва се Истанбулската комисия да подготви проект за доклад с позиция по този въпрос.

Черноморската комисия и Договарящите се страни по Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване приветстват участието на широката общественост в прилагането на СПД за Черно море. Участието на обществеността и прозрачността на взимането на решения в региона се насърчават още повече от Орхуската конвенция, Договарящи страни по която са България, Грузия, Румъния и Украйна. Обществената информираност за екологичните проблеми на Черно море е доста висока и много НПО са изключително активни на местно и национално ниво. Статут на наблюдател може да бъде даден на всяка НПО или на техни асоциации, които са доказали своята отдаденост на изпълнението на СПДЧМ и са показали видими резултати на регионално и национално ниво. Този статут дава на общността на НПО допълнителен инструмент за въздействие върху взимането на решения.

Общественият достъп до екологична информация и участието на обществеността в черноморските страни в процеса на взимане на решения са включени в съответните закони. Правото на обжалване пред административни и съдебни органи е гарантирано от конституциите.

Не е изготвен черноморски доклад за участието на обществеността. Този документ е все още необходим за създаване на връзка между прозрачността на правителството и ефективността на опазването на околната среда. Той трябва да бъде разпространен сред НПО и вземащите решения в шестте крайбрежни страни.

Участието на обществеността в изпълнението на СПДЧМ ще получи нов тласък и подкрепа в рамките на проекта за възстановяване на екосистемата на Черно море и други регионални проекти.

Необходими действия:

- ⇒ Изготвяне на доклад за участието на обществеността в процеса на взимане на решения по черноморски екологични въпроси през 2002 г.
- ⇒ Организиране на регионални срещи/конференции на общността на НПО по въпросите, отнасящи се до прилагането на СПДЧМ.
- ⇒ Организиране на дискуссионен форум на НПО, на база интернет, под шапката на ЧК.
- ⇒ Гарантиране включването на информационни и образователни елементи в регионалните проекти/програми, подкрепени от ГЕФ, ТАСИС, ЕС и други донори.

Article 79.

Широко ще се разпространява информация за действията, предприети за възстановяване и опазване на екосистемата на Черно море и постигане на устойчиво използване на неговите ресурси. Всяка черноморска страна ще публикува популярна версия на настоящия Стратегически план за действие на своя собствен език. В допълнение, следните действия ще се предприемат чрез Екологичната програма за Черно море и в тясно сътрудничество с Форума на неправителствените организации:

На информационната система, опираща се само на един проект, явно е липсвало приемственост и устойчивост, поради което широката черноморска общественост е била лишена от актуална информация за напредъка в прилагането на Стратегическия план за действие за Черно море на

национално и регионално ниво. Популярна версия на СПД за Черно море на английски език е публикувана през 1998 г., а руската и украинска версии са публикувани през 2001 г. В процес на подготовка са версиите на български, грузински, румънски и турски език. Това е много полезна публикация, но трябва в по-голяма степен да бъде ориентирана към националната политика и е трябвало да бъде направена по-рано, а не пет години след приемането на документа. На националните планове за действие и техните популярни версии също следва да се отдели внимание и те трябва да са тясно свързани със СПДЧМ. Системата за разпространяване на тази публикация в много случаи не е била ефективна. Популярната версия е разпространявана по време на различни събития и със сигурност не е достигнала до своите крайни точки на предназначение на местно ниво.

Необходими действия:

- ⇒ **Създаване на информационна система за Черно море с цел разпространение на информация за дейностите под шапката на Черноморската комисия; за обединените усилия на заинтересованите участници; както и за националния напредък в прилагането на СПДЧМ.**
- ⇒ **Гарантиране навременно, прозрачно и в популярен вид публикуване на информация относно важни дейности, свързани със СПДЧМ и разработване на механизъм за нейното разпространение.**

а) Ще се разработи образователен информационен пакет за използване в училищата и всяка черноморска страна ще го преведе на своя език

В черноморските страни са натрупани ценен опит и материали за екологично обучение, свързано с Черно море. Този огромен опит и конструктивни материали, обаче, не се използват в пълна степен.

Необходими действия:

- ⇒ **Събиране, оценяване и публикуване на най-добрите образователни материали, изготвени в черноморските страни чрез открит конкурс и предоставянето им на широката общност от педагози, преподаващи по екологичните въпроси на Черно море.**
- ⇒ **Подпомагане на религиозните общности при разработването на образователни материали за тяхно ползване в тясно сътрудничество с духовенството и учениците от черноморския регион и координиране на работата с Черноморския образователен проект на ООН (UN/WCC)**

б) Ще се подготви и преведе на езиците на черноморските страни подвижна изложба, която ще се покаже пред обществеността и учебните заведения.

Образователните дейности са насърчени чрез компонента за участие на обществеността в рамките на проектите за Черно море на ФАР и ТАСИС за 1995/1996 чрез изложбата "ЕСОPOINT 97/98". Тя е спирала в основните градове по черноморското крайбрежие, като са били организирани прояви по свързани с нея теми (Табл. ШС.9).

Необходими действия:

- ⇒ **Образователните дейности са насърчени чрез компонента за участие на обществеността в рамките на проектите за Черно море на ФАР и ТАСИС за 1995/1996 чрез изложбата "ЕСОPOINT 97/98". Тя е спирала в основните градове по черноморското крайбрежие, като са били организирани прояви по свързани с нея теми (Табл. ШС.9).**

в) *Ще се разработи удобен за ползване компактдисков мултимедиен информационен пакет, на основата на съществуващата географска информационна система.*

В рамките на Екологичната програма за Черно море е бил инициран опит за създаване на лесен за ползване CD ROM мултимедиен пакет за Черно море, но не е продължен. Някоя от черноморските страни не е използвала този CD ROM за подпомагане взимането на решения за опазването на околната среда на Черно море в периода 1996-2001 г.

Разработването и създаването на информационна система за Черно море (ИСЧМ) е иницирано през 2001 г. в рамките на помощта, предоставена от ЕС на Постоянния секретариат на Черноморската комисия.

Необходими действия:

- ⇒ **Финализиране на ИСЧМ в процеса на проекта на ГЕФ за възстановяване на екосистемата на Черно море.**
- ⇒ **Проектиране, създаване и поддържане на интернет страница на Черноморската комисия в Постоянния секретариат на ЧК.**
- ⇒ **Използване на ГИС технологии за подходящите компоненти на ИСЧМ, например за данните от мониторинга, с цел създаване на пълна система за подкрепа взимането на решения, еднакво полезна за взиманите решения на регионално и на национално ниво.**

Article 80.

На основата на хармонизирани критерии, информацията за състоянието на водите за къпане, подходяща за информиране на обществеността за потенциалния здравен риск ще бъде широко достъпна по време на активния туристически сезон, започвайки от 1998 г. Честотата на пробовземане и аналитичните методики трябва да са достатъчни за информиране на къпеците се за условията, можещи да породят здравен риск. В допълнение, цветна кодираща система за карти за качествата на водите за къпане ще се разработи и такива карти ще се публикуват ежегодно, започвайки от 1999 г.

Наред с други фактори, лошото качество на водите за къпане оказва влияние върху туристическата индустрия и доходите на населението в черноморските страни. Във всички черноморски страни съществуват национални критерии за качество на водите за къпане, присъединяването към ЕС изисква от България, Румъния и Турция да транспонират Директивата на ЕС за води за къпане. Един от подходите за подобряване качеството на водите за къпане, инициран в много страни, например Турция, е програмата на ООН за плажове "Син флаг". Сред другите изисквания тази програма налага и следните критерии за качество на водите за къпане:

- Колиформи: макс.500/100 ml
- Фекални колиформи: макс.100/100 ml
- Фекални стрептококи: макс.100/100 ml
- рН: 6-9

Въпреки че през туристическия сезон във всички черноморски страни се задейства национална система за мониторинг на плажовете, информацията за състоянието на плажовете не е широко достъпна за туристите. Ако някои плажове се окажат затворени, това е преди всичко поради бактериологично замърсяване. В периода 1996-2001 г. никой от черноморските плажове не е бил затварян заради химическо замърсяване.

С изключение на Турция, никоя от черноморските страни не използва цветни карти или публикува информация за състоянието на плажовете. Тази липса е в минус за региона и явно води до икономически загуби в туристическия сектор.

Необходими действия:

- ⇒ Въвеждане на унифициран метод за оценка качеството на водите за къпане, включително система с цветни кодове, и публикуването ѝ като се започне от 2003 г.
- ⇒ Създаване на мониторингова система за качеството на водите за къпане, което предполага честота и параметри, достатъчни за информиране на къпещите се за всякакви условия, които могат да представляват здравен риск.
- ⇒ Популяризиране и адаптиране на стандартите за качество на Директивата на ЕС за води за къпане за плажовете във всички черноморски страни.
- ⇒ Подпомагане на проучванията, свързани с оценка на риска за човешкото здраве от замърсяването на водите за къпане.
- ⇒ Включване на информация за качеството на водите за къпане в информационната система за Черно море.

VI. Национални стратегически планове за действие за Черно море

Article 81.

Всяка черноморска страна ще подготви, до октомври 1997 г. Национален стратегически план за действие за Черно море или друг съответен документ, който ще представи подробни планове за изпълнението на настоящия Стратегически план за действие на национално ниво. Когато е възможно, те ще включват подробности за специфични проекти.

Стратегическият план за действие за възстановяване и опазване на Черно море, подписан от министрите на околната среда на черноморските страни, е послужил като основа за изготвянето на Националните стратегически планове за действие за Черно море (НСПДЧМ).

Настоящият статут на Националните стратегически планове за действие за Черно море ще бъде анализиран от ЧК. Към момента има следната информация:

България	– изготвянето на НСПДЧМ е започнало пред 1997 г., но не е завършено
Грузия	– няма отговор
Румъния	– проект на НСПДЧМ
Руска федерация	– мерките, засягащи прилагането на НСПДЧМ са включени във федералните програми на Руската федерация
Турция	– проект на НСПДЧМ; не е одобрен; служи като документ за насока
Украйна	– Националната програма за опазване и възстановяване на Азовско и Черно море (2001-2011) е приета през март 2001г. като национален закон на Украйна. СПДЧМ служи като основа за изготвянето на НСПДЧМ в Украйна, който включва всички принципи, подходи и мерки, предвидени в СПДЧМ.

VII. Финансиране на Стратегическия план за действие

A. Финансиране на действия, договорени в настоящия Стратегическия план за действие

Article 82

Финансирането на дейностите, съгласувани чрез настоящия Стратегически план за действие, може да бъде осигурено от местни, регионални и международни източници, чрез общо обществено финансиране или чрез прилагане на специфични икономически инструменти, а също и чрез безвъзмездни помощи и заеми. Ще се подготвят специфични проекти за двустранно или многостранно финансиране. За подпомагане на този процес ще се провеждат конференции на донорите на всеки пет години, започвайки от 1997 г..

Article 83

Специфичната организация на финансиране на националната политика и мерките, съгласувани в настоящия Стратегически план за действие, ще бъде представена в националните стратегически планове за действие, които ще се приемат от всяка черноморска страна.

Проектът на ГЕФ за възстановяване на екосистемата на Черно море стартира през 2002 г. с общо финансиране от 4,000,000 щ.д. за намаляване замърсяването с биогенни елементи и други опасни вещества и за насърчаване на секторните реформи за намаляване на биогенни елементи. В черноморския регион са активирани портфолио от 70,000,000 щ.д. на ПРООН за инвестиционни проекти в черноморския басейн и над 230,000,000 щ.д. заеми от Световната банка.

Подкрепа от ЕС за черноморския регион и по-конкретно за Черноморската комисия и прилагането на СПДЧМ ще бъде предоставена чрез проект на ТАСИС за 3,500,000 евро.

Подкрепата за екологични инвестиционни проекти в черноморския басейн ще бъде насърчена и чрез Специалната група Дунав-Черно море (DABLAS).

B. Специфични договорености за финансиране

a) Предпроектното проучване за Черноморски екологичен фонд

Article 84

Осъществимостта на създаването на Черноморски екологичен фонд ще се оцени напълно с оглед на неговото учредяване до 2000 г. Главен източник за финансиране на фонда ще бъде комплекс от икономически инструменти, приет на национално ниво. Допълнително финансиране би могло да се търси от международната общност, включително многостранни и двустранни донорски организации, международни финансови институции и източници от частния сектор. Фондът може да се използва за финансиране работата на Истанбулската комисия; за разработване на предложения за проекти, които да се представят пред потенциални източници на финансиране; както и специфични проекти, които поддържат приоритетите, установени в настоящия Стратегически план за действие или по решение на Истанбулската комисия.

Предпроектно проучване за Черноморския екологичен фонд беше извършено в рамките на финансирането от ТАСИС за Черно море 1996/1995 от независим консултант. Както се очакваше, основният източник на финансиране за Фонда ще бъде на базата на икономически инструменти, разработени на национално ниво. Поради незадоволителното развитие на икономическите инструменти на национално ниво, икономиките в преход и социално-икономическите проблеми, срещани в повечето от черноморските страни, набирането на средства във Фонда по този начин изглежда неприложимо.

VIII. Договорености за бъдещо сътрудничество

Article 85

Предвид оценката на изпълнение на Одеската декларация, която препоръчва срещите на министрите да се провеждат на всеки пет, вместо на всеки три години, бяха постигнати следните договорености.

Следвайки препоръките на СПДЧМ, министерска среща за прилагането на СПД за Черно море се проведе на 14 юни 2002 г. в София, България.

Постоянният секретариат разработва процедури за докладване, индикатори и изисквания за докладване. С цел получаване и представяне на националната информация по съвместим начин, се разработва и предстои да бъде завършена през 2003 г. Информационна система за Черно море с гъвкави механизми за доразвиването ѝ. Търси се тясното сътрудничество с ЕАОС по канализирането на изискванията към докладването, с цел сравняване на Черно море с другите регионални морета и включване на ЧК в европейските екологични процеси. Първата стъпка включва приноса за Министерската среща “Околна среда за Европа” в Киев, 2003 г.

През 2003 г. ще започне ежегодно докладване до ЧК относно напредъка в прилагането на СПДЧМ.

Настоящият доклад за прилагането на Стратегическия план за действие за Черно море, който обхваща периода 1996-2001 г., е изготвен на база на националните отговори на Въпросниците, подготвени от Постоянния секретариат, обсъдени и приети от Консултативните групи и одобрени от Комисията. Той се съпътства от Доклад за състоянието на Черно море, предназначен за тези, които взимат решения.

Article 88

Министрите, отговорни за възстановяването и опазването на Черно море, ще се срещат всеки пет години с цел да се оцени напредъкът в изпълнението на настоящия Стратегически план и да се приемат допълнително всички действия, които могат да се изискват, за да се постигнат неговите общи цели.

Политическите мерки в Одеската министерска декларация бяха трансформирани в принципи, подходи и мерки на Стратегическия план за действие за възстановяване и опазване на Черно море и станаха ефективни инструменти за развитие на националната екологична политика в черноморските страни. Процесът на постигане на амбициозните цели, поставени в СПДЧМ, беше стартиран, въпреки че графикът не изглеждаше реалистичен. Много от действията, включително разработването на Национални СПДЧМ, изискваха много повече време, отколкото се очакваше.

Министрите на околната среда на черноморските страни решиха да изменят времевия график на СПДЧМ и призоваха Черноморската комисия към по-добра координация на прилагането на СПДЧМ на регионално ниво.

IX. Резолюция от Срещата на министрите, отговорни за опазването на околната среда в договарящите се страни по Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване относно измененията на Стратегическия план за действие за възстановяване и опазване на Черно море

Резолюция от Срещата на министрите, отговорни за опазването на околната среда в договарящите се страни по Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване относно измененията на Стратегическия план за действие за възстановяване и опазване на Черно море:

1. В Глава II, Член 19 да се замени срокът “1997” с “2003”
2. В Глава II, Член 25 да се замени текстът “през юни 1998” с “през 2004”
3. В Глава III, Член 31 да се замени срокът “1999” с “2005”
4. В Глава III, Член 33 да се заменят сроковете “2000” и “2005” съответно с “2002” и “2007”
5. В Глава III, Член 33 да се заменят сроковете “2001” и “2006” съответно с “2002” и “2007”
6. В Глава III, Член 34 да се замени текстът ”януари 2000” с текста “юни 2002”
7. В Глава III, Член 35 (а) да се замени текстът ”средата на 1998” с текста “2005”
8. В Глава III, Член 35 (b) да се замени текстът ”средата на 1998” с текста “2004”
9. В Глава III, Член 36 да се замени срокът ”2002” с “2007”
10. В Глава III, Член 37 да се заменят сроковете “1999”, “2000”, “2002” с “2007”
11. В Глава III, Член 40 да се замени срокът “1998” с “2007”
12. В Глава III, Член 41 да се замени срокът “1997” с “2004”
13. В Глава III, Член 44 да се замени текстът “Февруари ’98” с “2005”
14. В Глава III, Член 47 да се замени текстът “Без по-нататъшно забавяне” с “До 2006”
15. В Глава III, Член 48 да се замени текстът “Без забавяне” с “До 2007”
16. В Глава III, Член 49 да се замени текстът “декември 1998” с “До 2008”
17. В Глава III, Член 50 да се замени текстът “декември 2000” с “2009”
18. В Глава III, Член 53 да се замени текстът “започвайки от 1996” с “започвайки от 2006”
19. В Глава III, Член 54 да се замени текстът “1998” с “2005”
20. В Глава III, Член 56 да се замени текстът “всеки пет години, започвайки от 1996” с “от 2002 ежегодно”
21. В Глава III, Член 58 да се замени срокът “2000” с “2003”
22. В Глава III, Член 60 да се замени срокът “2000” с “2002”
23. В Глава III, Член 62 (b) да се замени текстът с “до 2005”
24. В Глава III, Член 65 да се замени текстът “до средата на 1998” с “до 2004”
25. В Глава III, Член 68 да се замени текстът “декември 1998” с “2005”
26. В Глава III, Член 69 да се замени срокът “1998” с “2005”
27. В Глава III, Член 70 да се замени стока “1999” с “2006”
28. В Глава III, Член 80 да се заменят сроковете “1998”, “1999” с “2004”
29. Навсякъде в текста на Плана текстът “Екологичните аспекти и безопасността на корабоплаването” да се замени с текста “Екологичната безопасност на корабоплаването”
30. Навсякъде в текста на Плана текстът “Консултативна група по рибарство и други живи морски ресурси” да се замени с текста “Консултативна група по екологичните аспекти и управление на рибарството и другите живи морски ресурси”

31. Да се добави текстът "...(5) Координация, в тясно сътрудничество със СЗО, на програми за мониторинг качеството на водите за къпане и плажовете и оценка на въздействието върху човешкото здраве на база на събраната информация" в края на второто изречение на Член 2 от Приложение I
32. Да се премахне текстът "...(5) Координация, в тясно сътрудничество със СЗО, на програми за мониторинг качеството на водите за къпане и плажовете и оценка на въздействието върху човешкото здраве на база на събраната информация" в Член 3 на Приложение I

Изготвено на английски език на четиринадесетия ден от месец юни две хиляди и втора година, в София.

1. За Република България
2. За Република Грузия
3. За Румъния
4. За Руската федерация
5. За Република Турция
6. За Украйна

X. Приложения.